WILLIAM SHAKESPEARE

شیکسپیر سونیٹری

شېکسپېر سونېتلىرى

تەرجىمە قىلغۇچى: جاسارەت ناش

ILLIAMSHAKESPEARE

1564 —— 1616

责任编辑：穆罕默德·伊明
责任校对：胡达拜地·合利力

图书在版编目(CIP)数据

莎士比亚十四行诗集：维吾尔文/（英）莎士比亚著；贾沙莱提·塔石译. －北京：民族出版社，1999.10
ISBN 7-105-03506-4

Ⅰ.莎… Ⅱ.①莎… ②贾… Ⅲ.诗歌-作品集-英国-中世纪-维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I561.23

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999)第 20691 号

民族出版社出版发行
（北京市和平里北街 14 号 邮编：100013）
民族出版社微机照排 新疆畜牧印刷厂印刷
各地新华书店经销
1999 年 9 月第 1 版 1999 年 9 月乌鲁木齐第 1 次印刷
开本：787×1092 毫米 1/32 印张：5.5
印数：0001—3000 册 定价：7.20 元

تۆۋەندىكى سوئېتلارنىڭ بىر-
دىنبىر تۇرتكۇچىسى—ۋ. خ ئەپەن-
دىگە بېغىشلايمەن، ئۇنىڭ چەك-
سىز بەختسىزلىكىگە مۇيەسسەر
بولۇشىنى ھەممىدىن ئارزۇ قىلى-
مىز ئېيتقان مەڭگۈ ئۆچمەس نام-
شۆھرەتتىن بەھرىمەن بولۇ-
شىنى تىلەيمەن.

—ت. ت

1

ئۇرسا دەيمىز مەڭگۈ ئېسىل مەۋجۇداتلار بەرق،
شۇندا بولماس گۈزەللىكنىڭ گۈللىرى خازان،
ۋاقىت جاننى هالاكەتكە قىلسىمۇ هەم غەرق،
چىقىپ تۇرار ئۇنىڭ سەرخىل ئىزچىسى هامان.
نۇرلۇق، شەهلا كۆزۈڭ بىلەن تويلىشىپ بىراق،
كۆيدۈردۈڭسەن چوغدەك يېنىپ ئايدەك يۇزۈڭنى،
باي زېمىندا پەيدا قىلىپ نامراتلىق—پىراق،
ئۇچراتتىڭسەن زور زىيانغا قەستلەپ ئۆزۈڭنى.
ئالەمدىكى يارقىن، نەپس بېزەكسەن بۇگۈن،
نەۋ باهارغا يولنى سەنلا بېرەرسەن ئېچىپ،
ئەمما، كۆمۈپ غۇنچەڭ ئارا جىسمىڭنى پۈتۈن،
بېخىللىقتا بايلىقىڭنى ئۆتەرسەن چېچىپ.
بۇ دۇنياغا ئىچ ئاغرىتىپ قويساڭچۇ قاراپ،
قەبرەڭ تامان كەتمە ئۇنىڭ مۇلكىنى تالاپ.

2

قىلىپ نۇرلۇق پېشانەڭگە قىرىق قېتىم ھۆجۈم،
قازىلا گۈزەل باغلىرىڭدا خەندەكلەر ئەگەر،
قىممىتى يوق خەس-غازاڭغا ئايلىنار چوقۇم،
يېتىپ ياشلىق كىمخابىڭغا كۆپ نۇقسان-زەرەر.
شۇ پەيت بىرى سوراپ قالسا: "يوقالدى قايان
زىبالىقلىڭ—ياشلىقىڭنىڭ يارقىن جۇلاسى؟"
بولۇر چوڭقۇر كۆزلىرىڭدە جاۋابىڭ ئايان:
قۇرۇق ماختاش، نومۇسسىزلىق، نەپس بالاسى.
سەن ناۋادا دېسەڭ: "ئوماق دىلپارەم-بالام
كەلگۈسىدە قەرزلىرىمنى قايتۇرار تولۇق."
شۇندا ئەيلەپ گۈزەللىكنى ئەۋلادىڭ داۋام،
قىلغان ئەجىر-مېھنەتلىرىڭ تاپار شان-ئۈتۈق.
ياشانغاندا خۇش ھىد چېچىپ گۈلياشلىق بېغىڭ،
ئوتتەك قىزىپ قاينار يەنە سوۋۇغان قېنىڭ.

3

ئەينەكتىكى روخسارىڭغا سال ئوبدان نەزەر،
ئەمدى شەرتتۇر يېڭى ھۆسىن تۇزىمەك ساڭا.
كۆز بوياشتۇر، نۇرانىلىق تاپماستىن ئەگەر،
ئانا بولۇش شەرىپىنى بەرمەسەڭ ئاڭا.
قايسى پەرى رەت ئەيلىسۇن چاچساڭ دان-ئۇرۇق
كەتمەن، ساپان تەگمىگەن بوز يېرىنى ئېچىپ؟
قايسى نادان ئەر مۇھەببەت— ئىشقىنى تولۇق
دەپنە قىلسۇن، پەرزەنت-ئەۋلاد كۆرۈشتىن قېچىپ؟
سەن— ئاناڭنىڭ ئەينىكى، ئۇ كۆرىدۇ ھامان
ۋۇجۇدۇڭدىن ھاياتىنىڭ باھار پەسلىنى،
قىلار يىللار پەرزەنتىڭدە ياشانسا ئايان
ياشلىقىڭنىڭ زەردەك ئېسىل پەيتى— ئەسلىنى.
ياشىساڭمۇ، سېنى خەق ياد ئەتمىسە ئەگەر،
تەنھا ئۆلۈپ، چىرايىڭدىن قالدۇرما ئەسەر.

4

گۈزەللىكنىڭ مىراسىنى جىسمىڭدىن جۇدا
ئەتمەكتىسەن بەدىخەجلىكتىن قول ئۈزمەي ئەجەب؟
گۈزەللىكنى تارتۇق قىلماس ئەزەلدىن خۇدا،
ئۆتنە بېرىپ، سېخىيلىقتا قۇچار شان-شەرەپ.
ئەي جەزبدار بېخىل، ساقلاپ قالمايسەن نېچۈن
ئەۋلادىڭغا سوۋغا بولمىش ئۈزلۈق، سۇباتنى؟
جازانىخور، ئۆسۈمىنى ئالمايسەن نېچۈن
قەرزگە بېرىپ جىسمىڭدىكى بايلىق—ھاياتنى؟
ئۆزۈڭ بىلەن سودىلىشىپ ئۆتىسەن پەقەت،
بۇ، ھۆرگە خاس سىياقىڭنى ئالداشتۇر، خالاس.
شۇنداق تۇرۇپ، سائا قۇچاق ئاچقاندا لەھەت،
بۇ ئالەمدە قالدۇرارسەن نېمەڭنى مىراس؟
بوزگۈزەللىك سەن بىلەن تەڭ ئەيلىنەر خاراب،
ئىشلەنگىنى ئىستەكنى گۈل ئاچقۇزار ياشاپ.

5

چىقسا ۋاقىت ئەيلەپ سىپتا ھۇنەرنى ئايان،
ئەلنى مەپتۇن قىلمىش شەھلا كۆزلەرنى ياساپ،
بىر چاغلاردا بولۇپ يەنە يالماۋۇز—قاۋان،
ئېتەر كۆزدە جۇلالىغان نۇرلارنى خاراب.
تىنىم تاپماس ۋاقىت يازنى كەتكەندە باشلاپ،
ۋەھىمىلىك قىش زېمىنگە يايىدۇ ئېتەك،
غېرىبسىنار دەرەخ يېشىل تونىنى تاشلاپ،
قار ئاستىغا مەھكۇم ئۇنىڭ ياپرىقى، دېمەك.
قالدۇرمىسا ياز ئىپارى—ھىدىدىن ئەسەر،
شەرتتۇر ئۇنى شېشە ئىچرە ئەيلىمەك قامال،
گۈزەللىكىڭ تەۋەررۇكى بولمىسا ئەگەر،
ھېچكىم ئۇنىڭ قىلماس شۆھرەت-شانىنى خىيال.
گۈل جەۋھىرى—ئەتىر جۇدۇن-قىشتىمۇ ھامان
خۇش پۇرىقى—قىممىتىنى ساقلايدۇ ئامان.

6

تەق قىلغۇچە ئىپارىڭنى، قالدۇرما كاۋاك
سېلىشىغا قىشنىڭ ھۆسىن يازىڭغا چاڭگال،
تولدۇر ئەتىر شېشەڭگە لىق، بولماستا ھالاك
قوي گۈزەللىك بايلىقىڭنى ئامبارغا دەرھال.
بۇ، قىلغانلىق ئەمەس ئۆسۈم-پايدىنى بىكار،
قەزر ئالغۇچى بۇنىڭدىن ھەم شادلىنار ھامان،
سەندەك ئوغۇل تېپىشىڭغا ئۇ بەك ئىنتىزار،
ئوننى تاپساڭ، ئون خۇشاللىق ئەيلىنەر ئايان.
ئون بالاڭدا ئەكس ئەتسە ئون چىراي-چېھرىڭ،
ئونغا يەتكەي سەندىكى بىر—تەنها قىياپەت،
ئەۋلادىڭغا كۆچسە سېنىڭ ھاياتىڭ-مېھرىڭ،
قىلالامدۇ گۈلۈڭنى خەس ئەزرائىل-ئاپەت؟
قىلما كاجلىق، بارچە ئۈزلۈق بولغان ساڭا جەم،
تويماس قۇرت يەپ كەتمىسۇن ئەيلەپ سېنى يەم.

7

كۆر، مەشرىقتىن چىقتى بالقىپ چوغسىمان قۇياش
زەر نۇرىدا مەۋجۇداتقا بېغىشلاپ ئارام،
ھەممە كۆزلەر ئوتتەك ھەۋەس ئىچرە ئېگىپ باش،
بەردى ئۇنىڭ مۇقەددەس كۈچ-مېھرىگە سالام.
گويا پالۋان يىگىت چەكسىز قۇدرەتكە چۆمۈپ،
تۇرار مەغرۇر، چىقىپ كۆكنىڭ يۈكسەك قەرىگە،
ئۇ باسقان زەر يولغا مىليون كۆزلەر تەلپۈنۈپ،
زوقى بىرلە باققاي ئۇنىڭ جەسۇر قەددىگە.
ئولتۇرغاندا ئۇ چارچىغان مەپىگە بىراق،
چۈشەر كۈندۈز ئاسمىنىدىن قالغانده‌ك قېرىپ،
كۆزلەردىكى ھەۋەس، ھۆرمەت قوغلىنىپ يىراق،
باشقا بىر كەڭ-داغدام يولغا قارار زەن سېلىپ.
قۇياش يەڭلىغ پارلاق، ئالتۇن رۇخسار يار ساڭا،
قالدۇرمىساڭ ئەۋلاد، ھالىڭ ئوخشىغاي ئاڭا.

8

سەن—كۆي، نېچۈن كۆينى ئاڭلاپ چېكسەن پىغان؟
بال ئاتماس مۈشت بالغا، شادلىق شادلىققا ئامراق.
پىغان بىرلە تىڭشاپ سۆيگەن نەرسەڭنى هامان،
بولدۇڭ ئەجەب خۇشلۇق ئارا هەسرەتكە مۇشتاق؟
چىقىپ سازلار تەڭكىشىدىن يېقىملىق ناۋا،
چېھرىڭدىكى خۇش خۇيلۇقنى كەتمەكتە تارتىپ،
بىل، ئۇ سىيلىق تەلەپپۈزدا بولماقتا خاپا،
بارچە يۈكنى ئالما، دەپ، ئۆز ئۈستۈڭگە ئارتىپ.
ئاڭلا، گويا بوم، زىل تارلار ئىناق ئەر-ئايال،
تەگسە زەخمەك، ئۇندا ئۇرار جۇشقۇن كۆي تەك بەرق،
چۈشسە خورغا ئاتا-ئانا، پەرزەنتلەر خۇشال،
بارچە دىللار بولۇر سەرخىل شۇ نەغمىگە غەرق.
ئۇلارنىڭ بۇ سۆز-تېكىستسىز ناخشىسى ساڭا
دەيدۇ: "تەنها ئۆتسەڭ، چىقماس سەندىن هېچ سادا."

9

ئاقمىسۇن، دەپ تۇل خوتۇنلار كۆزلىرىدىن ياش،
بويتاقلىقتا گۈل ئۆمرۈڭنى ئەيلەمسەن خازان؟
ئاھ، كۆرمەستىن پەرزەنت يۈزى قويساڭ گۆرگە باش،
خۇددى ئەرسىز—تۇل خوتۇندەك يىغلايدۇ جاھان.
ئۆزگە تۇللار تاشلاپ پەرزەنت كۆزىگە نەزەر،
ئەرلىرىنىڭ چىرايىنى ساقلىسا ئەستە،
ئالەم يىغلار قويمىدىڭ، دەپ ھۆسنىڭدىن ئەسەر،
ھايات قالغان مەھبۇبەڭدەك بولۇپ دىلخەستە.
كۆر، دۇنيادا بۇزۇپ چاچسا پۇلىنى سايات،
يۇتمەس، ئۇندىن بەھىرلىنەر ئۆزگىلەر، دېمەك،
سەرپ ئەتكەن گۈزەللىكتىن قالماس ئىز بىراق،
نابۇت بولۇر ئىگىسىدە، قىلمىسا كىبرەك.
تۇرسا بۇ دىل ئۆز-ئۆزىگە رەھىمسىز قاتىل،
ئۆزگە دىلنى سۆيگۈسىگە ئەيلەرمۇ نائىل.

10

سەن ئۆزۈڭنى شۇنچە ئاجىز-بىچارە چاغلاپ،
خىجىللىقتا قىلدىڭ ئوتلۇق سۆيگۈڭنى ئىنكار.
خەقلەر ساڭا يۈرسىمۇ دىل رىشتىنى باغلاپ،
ئەمما ئاڭا نىگاھ تاشلاپ قويمىدىڭ زىنھار.
چۈنكى قۇتراپ ۋۇجۇدۇڭدا ئاداۋەت—زەھەر،
ئۇندەر سېنى ئۆز-ئۆزۈڭنى قىلىشقا خاراب.
ئۇ، ۋەيران قىل، دېسە كۆركەم قەسرىڭنى ئەگەر،
چىقمىسىڭ شەرت بۇنىڭدىنمۇ ھەيۋەتلىك ياساپ.
سەن ئۆزگەرسەڭ، ئۆزگىرەر ھەم مەندىكى قاراش،
مۇھەببەتتىن قانداق ئۈستۈن تۇرسۇن ئاداۋەت؟
بولسۇن دىلىڭ رۇخسارىڭدەك يېقىملىق، ياۋاش،
ھېچ بولمىسا، قىل ئۆزۈڭگە شەپقەت-شاپائەت.
سۆيسەڭ مېنى، قايتا بىر رەت ئۆزۈڭنى ياراتقىن،
تاپسۇن ئۆزۈڭ يا ئوغلۇڭدا گۈزەللىك مۇراتىن.

11

خازان بولسا ھۆسۈن گۈلۈك—گۈزەللىك بېغىك،
پەرزەنتىڭنىڭ ۋۇجۇدىدا چاچار خۇش پۇراق،
ئۆمۈر قىشىڭ يۇز ئاچسىمۇ، باھاردەك چېغىڭ
سەن قاتارغا قوشقان جاندا تاپار شان، رونىق.
بار گۈزەللىك، ئەقىل-ئىدراك، كۈچ سەندە ھازىر،
ئەۋلادىڭسىز زاھىر دۆتلۈك، قېرىلىق پەقەت.
ئەمەس ئىنسان نەچچە يۈز يىل ياشاشقا قادىر،
ئۆتسە ئاتمىش ئايباز، باھار چاقىرار لەھەت.
قىلىۋەرمەس جىمى شەيئى-نەرسىگە نېسىپ
كۆركەم سىياق، پەم-پاراسەت، ئەۋلادنى خۇدا،
كاتتا ئىنئام ئالدىڭ ئۇنىڭ دىققا يېقىپ،
بۇ سوۋغىنى ئەتمە سۆيگۈ مېھرىڭدىن جۇدا.
تەڭرى سېنى ياساپ، قىلدى ئۆزىگە مۆھۈر،
ئۈپرىماسسەن ئىشلەتسىمۇ تۇمەنمىڭ ئۆمۈر.

12

مەن ھېسابلاپ تام سائىتى سايرىغان چاغنى،
كۆردۈم: كۈندۈز جۈلاسىنى قىلدى تۈن ئەسىر.
تۈرسام كۆرۈپ خارابلاشقان گۈللەرنى—باغنى،
سالدى قىرو قۇندۇز كەبى چېچىمغا قەسىر.
تۆكۈلۈپتۇ شاخنىڭ ئېسىل زىننىتى-ياپراق،
ئۇ، ئارامگاھ-سايە ئىدى چوپانغا بۇرۇن.
يېشىل چۆپلەر ئېلىپ تۇس-رەڭ ساقالدەك ئاپئاق،
تۇنقان تاۋۇت ھارۇسىدىن باغلىنىپ ئورۇن.
قاقتى شۇئان خىيالىمدا گۈل چېھرىڭ قانات،
يېتەر ۋاقىت زۇلمىتىگە قەدىمىڭ ھامان،
ئۆزىدىن ۋاز كېچىپ شېرىن، جەزبدار ھايات،
بوغۇنلارنى كۆرسە، بولغاي گۆرگە تېز راۋان.
ھېچكىم ۋاقىت ئورغىقىنى توسالماس ئەبەت،
ئۆلۈپ كەتسەڭ، ئۇنى نەسلىڭ مات. قىلار پەقەت.

13

سەن ئۆزۈڭگە تەئەللۇقكى، مەشۇقۇم، بىراق
بولسائ ھايات ئۆمۈر تۇغۇڭ قىلغۇسى جەۋلان،
ئەزرائىلنىڭ پۇت-قولىغا سېلىنغاي تاقاق،
سۈرسە ئۆزگە تەندە زىبا قامىتىڭ دەۋران.
ئۆتمەس قەرەل-مۇددىتى سەن ئىجارە ئالغان
گۈزەللىكىڭ، ھاياتىڭغا يەتسىمۇ زاۋال،
كۈندەك يەنە نۇرلىنارسەن، ئوغلۇڭغا قالغان
جەزبگە باي سۈلكەتلىرىڭ تاپقاندا كامال.
تۇرماس ھېچكىم كاتتا قەسىر ئۆرۈلسە قاراپ،
ساقلار ئۇنىڭ شۆھرىتىنى بېرىپ زور بەدەل،
باش ئۇرىدۇ ئاڭا جۇدۇن-چاپقۇن ھالسىراپ،
زەربىسىدىن يەيدۇ پەشۋا رەھىمسىز ئەجەل.
دوستۇم، سايات بولمىساڭلا بىلگىن: بار ئاتاڭ،
خۇددى سەندەك ئاتىسىدىن شادلانسۇن بالاڭ.

14

هۆكۈملىرىم كەلگەن ئەمەس يۇلتۇزدىن ماڭا،
بىراق باردۇر بۇندىن ئازراق ساۋادىم پەقەت،
بېرەلمەسمەن ئۇنىڭ بىلەن بېشارەت ساڭا
ياخشى-يامان قىسمەت، ۋابا، پەسىلدىن ئەبەت.
ئالمىغاچقا مەن ئەرشىنىڭ ۋەھىدىن دېرەك،
سالالماسمەن شاھ-خاقانلار ئىقبالىغا رەم،
بىلەلمەيمەن چۆرگىلەمدۇ ئوڭ-تەتۇر پەلەك،
چاقماق چېقىپ يامغۇر-يېشىن ياغار قايسى دەم.
ئەمما، شەھلا كۆزلىرىڭدىن ئالدىم دەرس-ساۋات،
مەڭگۈ ئۆچمەس يۇلتۇزدا مول تەلىمات ئايان،
ئۇ دەر: چىنلىق، گۈزەللىك تەڭ يايغۇسى قانات،
ئاۋۇپ بارسا ئەۋلادلىرىڭ گۈللىتىپ ماكان.
بولمىسا، مەن ساڭا ئالدىن يەتكۈزەي خەۋەر:
تۇگەر چىنلىق، گۈزەللىكمۇ كۆز يۇمساڭ ئەگەر.

15

خىيالىمدىن كەچتى: ئەجەل ئاچىدۇ قويۇن
بارچە جانلىق تاپسا نۇسرەت، ئۆتمەستىن ھايال،
پانىي ئالەم سەھنىسىدە ئوينىلار ئويۇن
بولۇپ قىسمەت يۇلتۇزىنىڭ تورىغا قامال.
كۆردۈم: ئىنسان كۆكلەرگويا گىياھتەك ئۆسۈپ،
ئالار كۆكتىن مەدەت، بەيئەت قىلار ئاڭا ھەم،
ياشلىق شامى نۇرلار چېچىپ قالىدۇ ئۆچۈپ،
جاسارىتى بولۇر ئاخىر زەئىپلىككە يەم.
شۇڭا، ئەيلەر بۇ تۇراقسىز، غەلىتە خىيال
كۆز ئالدىمدا گۈزەل ياشلىق چېغىڭنى ئايان،
تۇنگە ياشلىق كۈندۈزۈڭنى بولسۇن، دەپ قامال،
چىرىكلىك ھەم بوش ئۆتكەن چاغ تۇزۇشەر پىلان.
سۆيگۈڭ ئۆچۈن مەن ۋاقىتتا باشلىدىم ھۇجۇم،
كەسسە سېنى، يېڭى شاخقا ئۇلايمەن چوقۇم.

16

ئىنتىلمەيسەن قۇدرىتىڭدىن تېپىپ بىر ئامال،
قانخور خاقان—ۋاقىتقا ئوت ئېچىشقا نېچۈن؟
قىلىپ قاقشال شېئىرىمنى مۇقەددەس قورال،
ياشانغاندا گۈلدەك پۇراق چېچىشقا نېچۈن؟
ساڭا بۇ دەم ھاياتلىقنىڭ ئالتۇن دەۋرى يار،
تېخى ئۇرۇق چېچىلمىغان نۇرغۇن باغۋاران
تىلەر: سەندە سۇلماس گۈللەر تارقاتسا ئىپار،
ئۇندا جىلۋە ئەتسە يارقىن قەدىڭ، دەپ ھامان.
ھاياتتىنلا تاپار ھايات قايتا كۆچ-مەدەت؛
ۋاقىت ياكى مەندىكى بۇ چولتا-گال قەلەم
گۈل قامىتىڭ، ساب قەلبىڭنى سىزالماس پەقەت،
ئەل كۆزىدە سېنى مەڭگۈ چاقنىتالماس ھەم.
سەن ئۆزۈڭنى ئۇنتۇپ، قالدۇر ھاياتىڭدىن ئىز،
كۆكلەپ تۇراي دېسەڭ يۇمران شاخلىرىڭنى سىز.

17

كەلگۈسىدە كىم ئىشەنگەي، نەزمەمدە مېنىڭ
بارچە يۈكسەك پەزىلىتىڭ ئەيلەنسە ئايان؟
تەڭرى بىلەر: نەزمەم—قەبرە؛ بار ئۇندا سېنىڭ
ئۆمرۈڭ؛ قالغان ئاي چېھرىڭنىڭ يېرىمى ئاران.
ئەتسەم ئاھۇ كۆزلىرىڭنى قەلەمدە زاھىر،
ساپ كۆيلەرگە قاتسام زىبا قەددىڭنى ئۇدا،
كۆرۈپ ئەۋلاد دېگەي: بەك پو ئېتىپتۇ شائىر،
سىزالمايدۇ ئىنسانلارنىڭ يۈزىنى خۇدا.
شۇڭا، نەزمەم قەدىرلەنمەس سارغىيىپ بېتى،
مەن ئالارمەن ۋالاقتەككۈر قېرى، دەپ ئاتاق،
تەسۋىرىڭنى دەر: ئالجىغان شائىرنىڭ گېپى
يا رېئاللىق كۆپتۈرۈلگەن بىر كونا قوشاق.
ئوغلۇڭ ياشاپ ئۆتسە دەۋر-زامانلار ھالقىپ،
ئۇنىڭ جىسمى ھەم نەزمەمدە تۇرارسەن بالقىپ.

18

يازغا سېنى تەڭ قىلىشقا مەندە نە ئامال،
سەن ئۇنىڭدىن نەچچە ھەسسە تۆرساڭ گۈزەل-ساز؟
مايدا بوران غۇنچىلارنى ئەيلىگەي مالال،
ياز ئىجارە ئالغان قەرەل بەكمۇ قىسقا-ئاز.
گاھى كۆكتە ئوتتەك قۇياش بولسىمۇ ئايان،
گاھى ئۇنى توسار قارا بۇلۇتلار قات-قات،
ۋاقىت، قىسمەت زەربىسىگە دۇچ كېلىپ ھامان،
يارقىنلىقنى قىلار ئاخىر يارقىنلىق بەربات.
خازان بولماس سېنىڭ گۈلگۈن ياز پەسلىڭ ئەبەت،
قالار كۆركەم لاتاپىتىڭ ساقلىنىپ ئۇزاق.
ساڭا ھەمراھ بولغاچ ئۆلمەس كۈي—شېئىر پەقەت،
ئەزرائىلمۇ قويالمايدۇ ئۆمرۈڭگە توزاق.
نادىر ئەسەر بۇ ئالەمدە بولمايدۇ خاراب،
سەن ئۇنىڭدا سانسىز ئەسىر ئۆتىسەن ياشاپ.

19

ۋاقىت شىرىنكە تىرنىقىنى ئېكەكلەر تامام،
يەرنىكە ئامراق بالىسىنى ئەيلەر يەرگە يەم،
تۆكۈپ يولۇاس چىشلىرىنى تاپماس ھېچ ئارام،
ئۆز قېنىدا كۆيدۈرىدۇ سۈمرۈغنىمۇ ھەم.
ئۇچقۇر ۋاقىت، پۈتكۈل جاھان، شەيئى، نەسىلنى
خاھىشىڭچە كولدۇرلاتتىكە بولۇپ شاھ ئاڭا،
گاھى خۇشال، گاھى غەمناك قىلدىكە پەسىلنى،
ئەمما، ھەرگىز يول قويمايمەن، ئەي زالىم، ساڭا:
دىلكەشمىنىكە ئاي يۈزىگە تەككۈزمە پىچاق،
ئەيلە ئۇنى تۇرلۇك توزان، داغلاردىن خالاس،
كونا رەسىم قەلبىڭدە بەرمە رەڭ-بوياق،
ئۇ، گۈزەللىك ئۆلچىمىنى قالدۇرسۇن مىراس.
قاقۇاش ۋاقىت، خۇي-پەيلىڭدىن يېمەيمەن ۋايىم،
ئۇنىكە ياشلىق نۇرى پارلار نەزمەمدە دائىم.

20

ساڭا، ئامراق ئاشىقىم ھەم مەشۇقۇم، زىبا—
قىز چېھرىنى سىزدى تەڭرى ئوينىتىپ قەلەم،
قىزلارغا خاس مېھىرلىك دىل سەندە بار، ئاڭا
ئۆزگىرىشچان مىجەز ئەمما باسالماس قەدەم.
قۇياش يەڭلىغ كۆزلىرىڭگە ياسالمىلىق يات،
نىگاھلىرىڭ مەۋجۇدانقا بېرەر ئالتۇن ھەل،
گۈزەللىكىڭ ئەيلەپ جىمى گۈزەللىكنى مات،
بولدى يىگىت، قىزلار قەلبى ئاڭا مەپتۇن—ئەل.
ياراتماقچى بولۇپ سېنى قىز قەلىپ، بىراق
بىرنەرسىنى قوشقان ساڭا ئادىشىپ خۇدا.
بولمىغاچقا ئاڭا مەندە قىلچە ئىشتىياق،
سېنى سۆيۈش ھوقۇقۇمدىن ئەيلەندىم جۇدا.
قىزلار خۇشال، تەڭرى ساڭا قىلغاچ كۆپ ئەجىر،
بەر سۆيگۈڭنى ماڭا، ئۇلار ئالسۇن زوق-بەھىر.

21

ئوخشمايدۇ ئەزەلدىن ھېچ ئۇ شائىر ماڭا،
گىرىم قىلغان يۈزنى كۆرسە قاتار كۆي-قوشاق،
دەپ: نازىنىن دىلدارىمنىڭ زىننىتى—ساما،
بېرەر ئاڭا تۈرلۈك ئېسىل رەڭلەردە بويياق.
مۇبالىغە، دەبدەبىلىك سۆز بىلەن ئۇنى
ئوخشىتىدۇ زۇمرەت دېگىز، ئالتۇن قۇياشقا،
نەۋ باھاردا پورەكلىگەن گۈللەر، ئاي نۇرى،
ئۇپۇقتىكى چوغدەك شەپەق يا گۆھەر تاشقا.
مەن—چىن ئاشىق، سەمىمىيلىك كۆيۈمده ئايان،
ئانىسىغا بىلىنگەندەك پەرزەنت ئۆز—زىبا،
ئىشەن، ماڭا يارىم گۈزەل كۆرۈنەر ھامان،
چاچمىسىمۇ كۆكتىكى زەر شامدان[1] دەك زىبا.
ئەشۇ شائىر توختىماستىن ساتسا قۇرۇق سۆز،
مەن ناخشامنى ماختاپ، ئەلگە قىلمايمەن كۆز-كۆز.

---

① زەر شامدان ئايىنى كۆرسىتىدۇ.

22

زننەت بېرىپ تۇرسىلا گۈل ياشلىقىڭ ساڭا،
ئىشەنمەسمەن ئەينەك قېرى كۆرسەتسە مېنى،
ئەمدى چاڭگال سالار دەرمەن، ئەزرائىل ماڭا،
قىلسا ۋاقىت يار نەقىشلىق چىرايىغا سېنى.
چۈنكى، ساڭا نېسىپ بولغان نۇرانە رۇخسار
گويا مېنىڭ قەلبىمگە خوپ ياراشقان كىيىم.
دىل رىشتىمىز بىر بىرىگە تۇرسا ھەمراھ-يار،
بارغايمۇ مەن سەندىن قېرى، دېيىشكە تىلىم؟
مەن سەن ئۈچۈن ئاسرىغاندەك ئۆزۈمنى قەۋەت،
سەنمۇ ئاسرا ئۆز تېنىڭنى يەتكۈزمەي زەرەر،
ئەتىۋارلاپ ساقلايمەن چىن قەلبىڭنى ئەبەت،
خۇددى ئانا بوۋىقىدىن ئالغاندەك خەۋەر.
ئۆلسە قەلبىم، شادلىقىڭغا سېلىنار قۇلۇپ،
سەن قەلبىڭنى ماڭا تاپشۇر، ئالما قايتۇرۇپ.

23

خۇددى ئارتىس تۇنجى قېتىم سەھنىگە چىقىپ،
ناخشا ئېيتماي جىم تۇرغاندەك ئۆڭۈپ—تەمتىرەپ،
چەكتىن ئاشقان كۈچ-ھەيۋىسى باغرىنى سىقىپ،
يىرتقۇچ ھايۋان ھوۋلىغاندەك چاچرىتىپ غەزەپ؛
تەشۋىشلىنىپ كەلتۈرۈپ مەن ئىشەنچىمگە شەك،
تۇردۇم قەلب سۆزلىرىمنى دېيەلمەي راۋان،
مۇھەببەتنىڭ تاغدەك يۈكى بېسىپ مېنى بەك،
مىسلى سۆيگۈم قۇدرىتىدىن قويمىدى نىشان.
ئېھ، بۇ ئۇنسىز نەزمەنامەم دائىم تۇرۇپ تەق،
مەۋج ئۇرغان سۆزلىرىمنى ئەيلىسۇن بايان،
مۇھەببەتنى ئاقلىسۇن ھەم كۆتسۇن ئۇندىن ھەق،
سۆزمەن ئېغىز تۇۋاقلىنار ئۇ بولسا ئايان.
سۈكۈتكە يار سۆيگۈ يازغان شېئىرنى ئوقۇ،
كۆزدە ئاڭلا، مۇھەببەتنىڭ پاراسىتى شۇ.

24

كۆزۈم رەسسام بولۇپ، كۆركەم قەددىڭنى سىنىڭ
ئەينەن سىزىپ چىقتى قەلبىم بەتلىرى ئارا،
شۇ رەسىمىڭ نەپىس رامى ژۇجۇدۇم مېنىڭ،
سىڭگەن كاتتا رەسسامغا خاس ئىقتىدار ئاڭا.
رەسسامىلاردەك ئۇنىڭ سەنئەت شەكلىگە قارا،
قايسى يەرگە تىرىك جاندەك سىزىلدىڭ ئۆزۈڭ،
ئۇ، ئېسىلىپ تۇرار مەڭگۇ دىلخانەم ئارا،
دىلخانەمنىڭ بىر جۈپ نۇرلۇق كۆزنىكى كۆزۈڭ.
كۆر، كۆز بىلەن كۆز ماسلاشتى بولۇپ يار-ئاداش:
قامىتىڭنى سىزسا كۆزۈم قالدۇرمايۋ چالا،
ئاچتى كۆزۈڭ يۈرىكىمدىن دېرىزە، قۇياش
خۇپىيانە قارار ئوندىن ھەۋەسته ساڭا.
تۇرار كۆزۈم ئىلاھقا خاس تالانىتىن يىراق،
كۆرگىنىنى سىزار، دىلنى چۈشەنمەس بىراق.

25

قوت-تەلەيگە يار كىشىلەر ماختانسۇن قەۋەت،
مەرتىۋىسى، شۆھرىتىنى سېلىپ بازارغا،
ئامەت ماڭا ئوڭ كۆزىدە باقمىغان پەقەت،
بىراق قەلبىم چىقتى بىردىن قۇتلۇق شىكارغا.
شاھ ئوڭ كۆزدە باققان ۋەزىر ئاتسىمۇ چېچەك،
ئاپتاپپەرەس كەبى توزار خەق تۇرسە قاپاق،
جىسمىدىكى مەغرۇرلۇقتىن قالماي ئىز-دېرەك،
غايىب بولۇر سۇر-ھەيۋىسى ئۇچقاندەك توزغاق.
سانغۇن تالاي جەڭدە ئۇتۇق قازىنىپ چەكسىز،
مەغلۇپ بولسا بىر قېتىملىق ئۇرۇشتا ئەگەر،
نامى شەرەپ قامۇسىدىن يوقىلىپ شەكسىز،
ھەممە تۆھپە-خىزمىتىدىن قالمايدۇ ئەسەر.
بەختىيارمەن، سۆيدۈم سېنى، كۆيدۈڭ ماڭا ھەم،
قوغلانماسمەن ئەسلا، شۇڭا يېمەيمەن ھېچ غەم.

26

ئىتائەتمەن ۋەزىرلىكىنى يار ئەتتى ماڭا
گۈزەل ئەخلاق-پەزىلىتىڭ، سۆيگۈ خاقانىم،
بۇ نەزمىنى ئەلچى قىلىپ ئەۋەتتىم ساڭا،
ئۇندىن ئايان كۆڭلۈم، ئەمەس پەم-ئىقتىدارىم.
بولغاچ تىلىم زاغرا كەبى—سەنئەتتىن يىراق،
مىسرادا چىن ئىشقىم تولۇق ئۇرالمىدى بەرق،
تىلىكىم شۇ: ئۇنى پىكىر-خىيالىڭ بىراق،
قەلبىڭ ئارا يارقىنلىققا ئەيلىۋەتكەي غەرق.
قۇت يۇلتۇزۇم پارلاپ، باشلاپ ئىستىقبال تامان،
چېھرىمدە شاد كۈلكە زەردەڭ قىلغۇچە جۇلا،
ياپسالڭ نامرات ئىشق-سۆيگۈمگە پۈزۈر تون-چاپان،
ئاندىن چەكسىز ئىززىتىڭنى كۆرەرمەن راۋا.
كۆيدۈم ساڭا، دەرمەن شۇ پەيت كەلگەندە يېتىپ،
ئۇندىن بۇرۇن ئالساڭ سىناق، يۈرەرمەن قېچىپ.

27

ئەمدى ياتاي، سەپەر مېنى چارچاتتى قەۋەت،
ھاردۇق يەتكەن پۇت-قوللىرىم ئالسۇن دەم-ئارام،
ئەمما، شۇئان تەسەۋۋۇرۇم تېپىپ كۇچ-مەدەت،
كاللامدىكى سەپەر يەنە ئەيلىنەر داۋام.
چۈنكى، كۆرمەي خىياللىرىم ئارىنى يىراق،
تەشنالىقتا بارغاي سېنى قىلشقا تاۋاب،
ئۇيقۇغا زار كۆزۈم جامدەك ئېچىلىپ ئۇزاق،
تۇرار ئەمما كۆزى كەبى زۇلمەتكە قاراپ.
قەلبىم ئارا خىيال قۇشۇم قېقىپ ئەركىن پەر،
قىلدى يارقىن سىيمايىكىنى ئالدىمدا ئايان،
پارلاپ گويا زۇلمەت كۆكتە نۇرانە گۆھەر،
تۇن لەشكىرى تارمار بولۇپ، يورۇدى جاھان.
ىبل، كۇندۇزدە جىسمىم، تۇندە خىيالىم، دىلىم
سەن، مەن ئۇچۇن غەم يەپ پەقەت تاپمايدۇ تىنىم.

28

مەن دەم ئېلىش هوقۇقۇمدىن ئەيلىنىپ جۇدا
كېلەي قانداق يەنە شادلىق پەيزىگە چۆمۈپ؟
بەرمىسە تۇن كۈندۈزدىكى جەبرىگە جازا،
يۈرەلەمدىم كېچە-كۈندۈز بىمالال كۈلۈپ؟
كۈن بىلەن تۇن رەقىبلەردىن بولسىمۇ تامام،
نۆۋەتلىشىپ سىقار مېنى ئامبۇردەك بىراق،
بىرى تەننى، بىرى دىلنى تاپقۇزماي ئارام،
سېنى مەندىن قىلىپ قويار كۈنسايىن يىراق.
دېدىم ماختاپ كۈندۈزنى مەن: پارلاقسەن قەۋەت،
نۇرۇڭ ئۆچمەس، بۇلۇت كۆكنى قىلسىمۇ قامال.
خۇشامەتنى ئايىمىدىم تۇندىنمۇ پەقەت:
جۇلالايسەن زەردەك، يۇلتۇز ئاچمىسا جامال.
ئەمما، كۈندۈز ئازابىمنى شاخلىتار دائىم،
تۇن قەلبىمدە قىيامەتنى قىلىدۇ قايىم.

29

زار يىغلايمەن بولۇپ بەخت-ئامەتتىن جۇدا،
رەنجىپ ئاۋام قويدى مېنى، دەپ، تەنها-يېتىم،
قۇلاق سالماس مېنىڭ يىغا-نالەمگە خۇدا،
كاج قىسمەتكە تاشار دىلدىن لەنەت-نەپرىتىم.
بولسام خەقتەك ئىستىقبالى كەڭ-پارلاق بەندە،
يا مەردانە، ياكى زەپەر ئەھلىگە دوست-يار،
ھازىرلانسا ھوقۇق، قۇدرەت، ئىستېداد مەندە،
شۆھرىتىمدىن مەمنۇن بولۇپ يۈرمەسمەن زىنھار.
ئەمما، تۈيغۇم ئارا قىلسام ئۆز-ئۆزۈمنى يەر،
سەن تۈيۈقسىز خىيالىمدا ئاچىسەن جامال،
شۇندا زۇلمەت باسقان يەردىن روھىم قېچىپ پەر،
چىقىپ ئەرش ئۈزرە ناۋا ئەيلىگەي خۇشال.
چىن سۆيگۈڭنى ئەسلەش پۈتمەس بايلىقتۇر ماڭا،
تېگىشمەيمەن پادىشاھلىق تەختىنى ئاڭا.

30

شەرىن، تەگسىز خىياللىرىم قىلىنار سوراق،
كەچمىشلىرىم ئەسلىمەمدە ئەيلىسە شىكار،
ھەل بولمىغان ئارمان ئۇچۇن چېكىمەن پىراق،
باش كۆتۈرەر قەھرىم، ئۆتكەچ سەر خىل پەيت بىكار.
تۆكۈلمەكتە كۆزلىرىمدىن ياش تارام-تارام،
جەننەتتىكى ئاق كۆڭۈل، چىن دوستنى ياد ئەيلەپ،
ئۇنتۇلسىمۇ مۇھەببەتنىڭ ھەسرىتى تامام،
دىل كۆكۈمدە تۇرار ئۆتمۇش تۇمانەك لەيلەپ.
پىغانلىرىم سۆزلەپ رەت-رەت قىسمەتلىرىمنى،
بىخلار يەنە دىلخانەمدە كونا دەرد-ئازاب،
چىقتىم ساناپ ئۆتۈپ كەتكەن ھەسرەتلىرىمنى،
تۆلەنمىگەن قەرزدىن بەرمەك بولغاندەك ھېساب.
ئەمما، دىلكەش دوستۇم سېنى ئەيلىسەم خىيال،
غەم-ئىزتىراب يوقاپ دىلدىن بولارمەن خۇشال.

31

غايىب بولغان يۇرەكلەرنى ئۆلگەندۇ دېسەم،
قەدىرلىنىپ ئاپتۇ قەلبىڭ تۆردىن ئورۇن،
دىلىڭ قاياق مۇھەببەتنىڭ يادنامىسى ھەم
ئۆلۈپ كەتكەن دوستلىرىمغا ئېچىپتۇ قويۇن.
مەرھۇملارغا بەخش ئەتكەن سۆيگۈم بىر تالاي
پاك، ئازابلىق ياشنى ئالغان كۆزۈمدىن پىنھان،
ئەمما، ئۇلار يۆتكەپ ئەمدى تۇرالغۇ—ساراي،
جىسمىڭ ئارا بولۇپ قاپتۇ ئۆمۈرلۈك مېھمان.
سەن—مەقبەرە، ياشار سۆيگۈ كۆمۈلۈپ ئاڭا،
مەرھۇملارنىڭ ئىزناكلىرى ئېسىلغان قاتار،
بەرگەن ئۇلار ماڭا مەنسۇپ ئىنئامنى ساڭا،
تالاي جانغا خاس سۆيگۈگە بولدۇڭ سەنلا يار.
كۆردۈم ئۇلار سىيماسىنى ۋۇجۇدۇڭدىن مەن،
بارچە ئىشق-ئەقىدەمگە ھەقدار ئۇلار، سەن.

32

ئەجەل مېنى يەر ئاستىغا ئەيلىسە قامال
سولۇپ ئۆمۈر گۈللىرىمنىڭ شاخلىرى ئەگەر،
شۇ چاغ ھايات بولسامۇ، مەرھۇم دوستۇڭنىڭ قوپال
نەزمىسىگە گاھى تاشلاپ قويارسەن نەزەر.
يازسا كىمكى داڭدار ئەسەر سېلىشتۇر ئاڭا،
ئۇ بۇنىڭدىن نادىر-ئېسىل بولسىمۇ قەۋەت،
ئۇنىڭدىن خام تۇيۇلسىمۇ بۇ نەزمەم ساڭا،
مەڭگۈ ئۇنى ساقلا سۆيگۈم ئۈچۈنلا پەقەت.
تۇرسا دەيمەن سېنى مۇنداق قاراشتا ھامان:
"ئەتسە داۋام ئىستېداتى دوستۇمنىڭ ئەگەر،
سۆيگۈسىدە بولۇپ يۈكسەك مەھسۇلات ئايان،
ھېسابلىنار سەنئەتكە باي، ساز-نادىر ئەسەر.
گۈزەللىككە تولسا خەقنىڭ نەزمىسى، بىراق
چاقناپ تۇرار ئۇنىڭدىن مۇھەببەت-پىراق."

33

سانسىز قېتىم كۆردۈم: پارلاق قۇياش تاغلارنى
ئەركىلىتەر نىگاھىدا كۈلگەندە سەھەر،
سۆيەر ئونقاش چېھرى بىلەن چىمەن-باغلارنى،
خىرەلەشكەن ئېرىقلارغا چاچار نۇرلۇق زەر.
بولۇپ كۆكتە ئىپلاس بۇلۇت تۈيۈقسىز ئايان،
توسار ئۇنىڭ شۇ مۇقەددەس، يارقىن يۈزىنى،
كۆز ئالدىمدىن يوقاپ شۇندا ھەسرەتلىك جاھان،
ئۇ، مەغرىپكە پاتار زاھىر قىلماي ئۆزىنى.
قۇياشىممۇ تاڭدا شۇنداق پارلاپ ئاجايىپ،
پېشانەمگە بەخش ئەيلەر چوغسىمان بېزەك،
بىراق، بۇنداق ئېسىل پۇرسەت بولۇر تېز غايىب،
بۇلۇت ئايرىپ تۇرغاچ بىزنى يىيىپ كەڭ ئېتەك.
ئۆزۈلمەيدۇ رىشتىم ئۇندىن مۇشۇ ۋەج بىلەن،
بولۇر ئاسمان ھەم يەردىكى قۇياشتا ئېڭەن.

34

يەتكۈزىمەن، دەپ، نۇرلۇق تاڭ ژەسلىگە چوقۇم،
مېنى تونسىز ئاتلاندۇرۇپ سەپەرگە بۇگۈن،
بۇلۇتلارنى بۇيرۇپ ماڭا قىلىشقا ھۇجۇم،
ئىس-تۈتەكتە توستۇڭ پارلاق چېھرىڭنى نېچۈن؟
يوق پايدىسى، مەڭزىمدىكى يامغۇرنى تۈگەل
قۇرۇتساڭمۇ ئەيلەپ قارا بۇلۇتلارنى خار،
پەخىرلىنىپ بۇ دورىنى ماختىمايدۇ ئەل،
تەنگە شىپا بولۇپ، دىلغا قىلمىسا ھېچ كار.
خىجىللىقىڭ بولماس كۆڭۈل يارامغا داۋا،
ئەپسۇسلانساڭ خوراپ كەتمەس مەن تارتقان زىيان.
خارلىغۇچى قىلمىشىدىن تارتسىمۇ ئىزا،
يوقالمايدۇ خارلانغۇچى قەلبىدىن پىغان.
ئېھ، سۆيگۈڭنىڭ تۆككەن يېشى مەرۋايىت بىراق،
ئۇ ھەق تۆلەپ ئەيلەر سېنى نۇقساندىن يىراق.

35

چەكمە ئەمدى ساڭا قىلغان ئىشىمدىن ئازاب،
گۈلگە تىكەن ھەمراھ، كۆموش بۇلاقلارغا لاي،
قۇرت يۈمران گۈل بەرگىدە ئۆتىدۇ ياشاپ،
توسسا بۇلۇت خۇنۇكلىشەر كۆكتە قۇياش، ئاي.
ئىنسان دېگەن خام سۈت ئەمگەن، ئاڭلا سۆزۈمنى،
ئەيىبىڭنى ياپتىم قىلىپ كۆپ ئىشنى مىسال،
پاك كۆرسەتتىم ئەلگە سېنى، بۇلغاپ ئۆزۈمنى،
گۇناھىڭنى زىننەتلىدىم تېپىپ بىر ئامال.
چۈشەنگەچكە مەجەزىڭنى كەچۈرمىكىم پەرز،
دەۋاگەرلىك ئاقلىغۇچى بولدىغۇ ساڭا،
ئۆز ئۈستۈمدىن سۈندۇم سوتقا ئەيىبنامە—ئەرز؛
جاڭجاللىشار قەھرىم بىلەن بەھرىم ئۆزئارا.
مەن ئەگەشتىم، ئەي سۆيۈملۈك قاراقچى، ساڭا،
بارلىقىمنى بۇلاش ئۈچۈن سوزسالىڭ قول ماڭا.

36

بىزگە ھىجران چاڭگال سالار كەلگەندە بىر چاغ،
سۆيگۈمىز چىكىڭ باغلانسىمۇ، بۇنى ئالاي تەن،
ۋۇجۇدۇمدا قالسا نۇرغۇن جاراھەت، كىر-داغ،
ئۆزۈم ئىگە بولاي ئاڭا، كۆڭۈل بۆلمە سەن.
ئوخشىمىغان تۇرمۇش بىزنى تۇرسىمۇ ئايرىپ،
چاتتى كۆڭۈل رىشتىمىزنى بىر خىل ئوي-پىلان.
كەتمىسىمۇ مۇھەببەتنىڭ ساپلىقى ئاينىپ،
ئۇنىڭ شېرىن پەيتلىرىدىن قالمىدى نىشان.
ئەمدى ھەرگىز سىردىشىم، دەپ يۈرمەيمەن سېنى،
يەتكۈزمىسۇن گۇناھلىرىم نامىڭغا زەرەر،
تەرىپلىمە جامائەتنىڭ ئالدىدا مېنى،
خالىمىساڭ شەنىڭگە داغ تېگىشنى ئەگەر.
قىلما ئۇنداق، مەجنۇن كەبى كۆيىمەن ساڭا،
ئۆزۈڭ بىلەن شان-شۆھرىتىڭ تەئەللۇق ساڭا.

37

نەمجان بوۋاي شوخ ئوغلىنىڭ ئەقىل، كۆچىكە يار ياشلىقىنى كۆرۈپ، مەمنۇن بولغانىدەك قەۋەت، ئەيلىسىمۇ قىسمەت مېنى مەجرۇھلۇقتا خار، پەزىلىتىڭ، چىن سۆيگۈڭدىن تاپارمەن مەدەت. ۋۇجۇدۇڭدا پۇل-مال، تالانت، گۈزەللىك، نەسەب ئىچرە بىرى، يا ھەممىسى، ياكى بىھىساب نەرسە يەتسە ئۆز ۋايىغا قۇچۇپ شان-شەرەپ، شۇ بايلىققا قويماي سۆيگۈ شېخمىنى ئۇلاپ. بۇ خىيالىي مەنزىرىلەر چىقسا رويابقا، قىلارمەن مول خەزىنەڭگە قانائەت-شۇكۈر، قالماي قايتا مەن نامراتلىق، خورلۇق-ئازابقا، سۈرەرمەن شان-شۆھرىتىڭگە تايىنىپ ئۆمۈر. بولسا دەيمەن شۇ بايلىقنى ئىلكىڭدە سېنىڭ، خوشلۇقۇمنى شاخلىتار بۇ ئارزۇيۇم مېنىڭ.

38

يېسۇن قانداق تېمىدىن غەم مىيۇسىم[1] مېنىڭ،
تۇرسا تىرىك جىسمىڭ نادىر-ساز تېما ئاڭا؟
نۇسرەت تاپار نەزمەمدە گۈل رۇخسارىڭ سېنىڭ،
ئاددىي قەلەم، قەغەز كەلمەس مۇناسىپ ساڭا.
ئېھ، ئۆزۈڭگە ئېيتقىن چوقۇم رەھمەت—تەشەككۇر،
گاھى مىسرا، جۈملەم قىلسا نىگاھىڭنى رام.
گەرچە سەندىن ئالسىمۇ مول ئىلھام-تەپەككۇر،
تىلسىز، نادان تەسۋىرىڭگە كېلەر چولتا-خام.
سەن—ئونىنچى مىيۇس، بولغىن بىر ئۆمۈر شۇڭا
ئۆتمۈشتىكى توققۇزىدىن ئون ھەسسە چۈشەر،
مەيلى سېنى چىللىسۇن كىم، بەخش ئەت ئاڭا
مىليون ئەسىر ئۆلمەيدىغان بىباھا ئەسەر.
بولسا كىچىك مىيۇسىمدىن مەنمۇن بۇ زامان،
جاپا ماڭا مەنسۇپ، ساڭا قەسىدە ھامان.

---

① مىيۇس—قەدىمكى يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى شېئىرىيەت، سەنئەت، ئىلىم-پەننىڭ توققۇز ئايال ئىلاھىنىڭ ئورتاق نامى. مىيۇس شېئىرلاردا كۆپىنچە ئىلھامنىڭ سىمۋولى قىلىنىدۇ.

39

ئاھ، چىدارمۇ سېنى كۆيگە قېتىشقا يۈزۈم،
تۇرسا ئۇزلۇق، خىسلىتىمىنىڭ يېرىمى سەندە؟
سېنى ماختاش—ئۇچۇرغانلىق ئۆزۈمنى ئۆزۈم،
نە قىممىتى تەرىپلىسە ئۆزىنى بەندە؟
بىز ياشايلى بۇ دۇنيادا ئايرىلىپ شۇڭا،
ئىككى بولسۇن بىزدىكى بىر سۆيگۈ-ئەقىدە،
شۇندا تامام تەئەللۇقتۇر پەقەتلا ساڭا
مەن سەن ئۇچۇن ئېيتقان جىمى ناخشا-قەسىدە.
ئەي جۇدالىق، ھەسرەتلىك بوش ۋاقىتىڭدا ئەگەر
كۆنلىرىمنى ئۆتكۈزمىسەم سېغىنىش ئارا،
سۆيگۈم ۋاقىت، سېغىنىشتىن ئالمىسا خەۋەر،
بىردىن ئىككى بولۇشۇمنى كۆرمەي سەن راۋا،
ئېيتقۇزمىسا ئۆنى كۆيلەپ قەسىدە—قوشاق،
بۇ مەن ئۇچۇن ھېسابلىنار چەكسىز دەرد-پىراق.

40

قالدۇرماستىن ئال مۇھەببەت-ئىشقىمنى، بىراق
ئالساڭ، بولۇر بۇرۇنقىدىن زادى نېمەڭ مول؟
بۇ خۇي ئەسلا ھېسابلانماس چىن سۆيگۈ-پىراق،
سۆيگۈم ساڭا مەنسۇپ، ئاڭا سوزمىساڭمۇ قول.
سەن سۆيگۈمنى قوبۇل ئەتسەڭ كۆيەي دەپ ماڭا،
تىلىم سېنى ئەيىبلەشكە بارمايدۇ پەقەت،
ئەمما، مەيلىڭ يوق نەرسىنى تېتىشنى راۋا
كۆرسەڭ ئالداپ ئۆز-ئۆزۈڭنى، ئېيتارمەن لەنەت.
بارچە دۇنيا-بايلىقىمنى كەتسەڭمۇ تالاپ،
لېۋەن ئوغرى، گۇناھىڭدىن ئۆتەرمەن ھامان،
لېكىن، ساختا سۆيگۈ دىلدا قالدۇرغان ئازاب
ياۋ ئاشكارا ئۇرغان تىغدىن مىڭ ھەسسە يامان.
جەزبدارسەن، قىلمىشىڭمۇ تۇيۇلار گۇزەل،
ئۆچ كۆرمەسمەن، يەتكۈزسەڭمۇ ئۆمرۈمگە ئەجەل.

41

گاهی تۆتۆپ شاللاقلىقىڭ كۆتەرسە قىقاس،
دىلخانەڭدىن كېتەر مېنىڭ ئوبرازىم ئۇزاپ،
بۇ ئىش كېلەر نازاكىتىڭ، ياشلىقىڭغا ماس،
ئالدامچىلىق سېنى دائىم تۇرغاچقا ئوراپ.
چىرايلىقسەن، ۋەسلىڭگە زار بولغانلار تالاي،
سۆيۈملۈكسەن، جىمى ئادەم ئىنتىلەر ساڭا.
قايسى ئوغلان كېتىپ قالسۇن ئاچماستىن چىراي،
قىزلار ئىشىق-سۆيگۈ ئىزھار ئەيلىسە ئاڭا؟
ئەمما، مېنىڭ ئورنۇمغا سەن قىلما تاجاۋۇز،
ئېيىت ئاداشقان ياشلىقىڭ، ئۇز قەددىڭگە لەنەت،
قىلدى ئۇلار، بولۇپ سېنى ئەسەبىي-ياۋۇز،
ئىچكەن ئىككى-قۇش قەسەمنى بۇزۇشقا دەۋەت.
گۈزەللىكنى يەمچۈك ئېتىپ ئېرىشسەڭ ئاڭا،
كۆرسەتمىدىڭ چىن ئەقىدە-ساداقەت ماڭا.

42

تارتىۋالساڭ يارنى، ئانچە چەكمەيمەن ئازاب،
ئاڭا بولغان سۆيگۈم تىرەن ئوكياندىن بىراق.
تارتىۋالسا ئۇ سېنى، ئاھ، بولارمەن خاراب،
يوق جاھاندا بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق دەرد-پىراق.
ئۇ مەن ئۇچۇن ئالداپ مېنى، ئۆزىگە جەلب
قىلدى سېنى—دىلكىشىمنى ئوخشىتىپ ماڭا،
مەن سۆيگەچكە ئۇنى، ئاڭا تاپشۇردۇڭ قەلب،
گۇناھكارلار، كەچۇرەرمەن سىلەرنى شۇڭا.
سەندىن مەھرۇم قالدىم، ساڭا ئېرىشتى يارىم،
ئۇ ئايرىلدى مەندىن، نائىل بولدۇڭ سەن ئاڭا.
بىرلەشتىڭلار، يۇتتى بىر جۇپ بايلىقىم—يارىم،
خارلىدىڭلار مېنى، كۆڭۇل بۆلگەچكە ماڭا.
سەن بىلەن مەن تەندىش، قاينار قەلبىمدە شادلىق،
يار مېنىلا سۆيەر، بۇ سۆز نەقەدەر تاتلىق.

43

يۇمۇلغاندا ئۆتكۈرلىشىپ كېتەر جۇپ كۆزۈم،
كۈندۈزلىرى كۆرەر ئاددىي نەرسىنى پەقەت؛
زەن سالىدۇ ساڭا، چۆكسەم ئۇيقۇغا ئۆزۈم،
ئاچسام زۇلمەت باسار، يۇمسام نۇرلىنار قەۋەت.
سايەك بېرەر قاراڭغۇغا يارقىن نۇر-زىيا،
يۇمۇلغان جۇپ كۆزگە كۈندەك پارلاقلىقنى ھەم،
قانداق گۈزەل سىيما قىلسۇن كۈندۈزدە جۇلا،
تۈمەن نۇرلۇق كۈندۈز ساڭا بولغان تۇرسا جەم!
چۈشكە ھەمراھ كۆزلىرىمنى يورىتار ھامان
كەمتۈك، يارقىن ئوبرازىك بۇ سۈكۈتلۈك تۈندە،
ئاڭا كۈلۈپ بېقىپ تەلەي-ئامەتلەر قاچان،
سېنى رۇشەن كۆرەلەيدۇ قۇياشلىق كۈندە؟!
كۆرەلمىسەم سېنى، كۈندۈز زۇلمەتتۇر ماڭا،
تۇن نۇر چاچار، چۈشلىرىمدە يولۇقسام ساڭا.

44

قوپال جىسمىم بولسا خىيال-تەپەككۇر ئەگەر،
يول ئۇزۇن، دەپ مەنزىلمىدىن كەتمەسمەن كېچىپ.
باشلىسامۇ ئالەمنىڭ چەت يېرىدىن سەپەر،
ھۇزۇرۇڭغا شۇنچە چاپسان كېلەرمەن يېتىپ.
گەرچە سەندىن تۇرسامۇ مەن تۇمەن يول يىراق،
بۇنى مۇشكۇل ئۆتكەل ساناپ يېمەيمەن ۋايىم،
ئەسلىسەملا قارارگاھىم ئاچار كەڭ قۇچاق.
ئۇچقۇر خىيال ھالقىپ دېڭىز-ئوكيانىدىن دائىم.
ئەپسۇس! ھەرگىز خىيال ئەمەس، بۇ ماڭا ئۆلۈم،
كەتسەڭ، ئىزدەپ ئۆتەلمەيمەن تاغلاردىن ئۇچۇپ،
تۇپراق بىلەن سۇدىن بىنا ئەيلەنگەن ئۆزۈم①،
ئۆتكۈزەرمەن مەنسىز يوق پەيتنى دەرد قۇچۇپ.
كەلمەس قاشاڭ سۇ، تۇپراقتىن ھېچقانداق دېرەك،
دەرد-ئازابنىڭ ئىپادىسى—كۆز ياشتىن بۆلەك.

---

① ئىنچىلىدە "ئادەم سۇ بىلەن تۇپراقتىن يارىتىلغان" دېيىلگەن. ئارستوتىل: "تۇپراق، سۇ، شامال، ئوت—بارلىق ماددىلارنى بىنا قىلىدىغان تۆت چوڭ ئېلىمېنت" دەپ قارىغان. شائىر 44-ۋە 45-سونېت-لاردا يۇقىرىقى قاراشلار ئارقىلىق ئۆز ھېسسىياتى ۋە دۇنيا قارىشىنى ئىپادىلىگەن.

45

مەنده يەنه بار پاك لاۋا هەم مەيىن شامال،
نەده بولسام، ئۇلار ساڭا هەمراهدۇر هامان؛
لاۋا—ئىستەك، شامال—شېرىن ئەسلىمە، خىيال،
كەلسە ئۇچۇپ، شۇئان يەنه چاپار سەن تامان.
بۇ ئىككىسى كەتسە سېنى قىلغىلى تاۋاپ،
ئوتلۇق سۆيگۈ—مۇهەببەتنىڭ ئەلچىسى بولۇپ،
تۇپراق بىلەن سۇلا قېلىپ جىسمىمدا، ئازاب
مېنىڭ شادلىق خەزىنەمگه سالىدۇ قۇلۇپ.
كەلسە قايتىپ ئۇچقۇر ئاياغ ئەلچىلەر ئەگەر.
هاياتىمنىڭ تەركىبلىرى بولۇر قايتا جەم.
ئۇلار هازىر ئەهۋالىڭدىن يەتكۈزۈپ خەۋەر
دېدى: سېنى شۇنچه ساغلام، چەكمەس دەرد-ئەلەم.
تاپتىم ئەمىن، ئەمما شۇئان ئۇلارنى يەنه
يولغا سالدىم، ئىزتىرابىم قىلدى تەنتەنه.

46

تالىشىپ ئۆز جامالىڭنىڭ بەھرىدىن ئۇلۇش،
ئېلىشماقتا كۆزۈم بىلەن قەلبىم ئۆزئارا،
كۆز دېسە: يات دىل-قەلبكە پەيزىڭنى سۈرۈش،
بۇ ھوقۇقنى كۆرمەس كۆزگە يۈرەكمۇ راۋا.
دەيدۇ يۈرەك: سېنى پىنھان ساقلىدىم ئۇزاق،
كۆرەلمەيدۇ كۆزلەر ئۆتكۈر بولسىمۇ قەۋەت.
جاۋابكار كۆز ئىنكار قىلىپ بۇلارنى بىراق،
قامىتىڭنى ساقلىنار دەر ئۆزىدە پەقەت.
بۇ جاڭجالنى ئايرىش ئۇچۇن، دىلدىكى پۇتۇن
خىياللارنى تايىن تاپتىم قىلىشقا قازى؛
چىقارغاچقا ئۇلار ئادىل ھۆكۈمنى بۇگۇن،
ئوتلۇق قەلب، نۇرانە كۆز بولۇشتى رازى:
جۇپ كۆزۈمگە مەنسۇپ تاشقى قىياپەت-چېھرىڭ،
قەلبىم ئارا ماكانلاشتى مۇھەببەت—مېھرىڭ.

47

تۇزۇپ ئەمدى بىر كېلىشىم، ماقۇللاپ قارار،
كۆزۈم بىلەن قەلبىم بولدى يۆلەكداش-ئىناق.
دىدارىڭنىڭ ۋەسلى ئەتسە كۆزنى ئىنتىزار،
يا سۆيگۈگە يار قەلبىنى ئۆرتىسە پىراق،
كۆز ھازىرلاپ سۇرىتىڭدىن كاتتا زىياپەت،
تەكلىپ قىلار قەلبىمنىمۇ يەتكۈزۈپ ئۇچۇر.
كۆز گاھىدا ئەيلەپ قەلب ئىچرە زىيارەت،
يۈرەككە خاس سېغىنىشتىن ئالار تەڭ ھۇزۇر.
ساقلانسىلا سۆيگۈم ياكى ئوبرازىڭ ئامان
تۇرسا ئۆمۈ بەك يىراق ئەلدە، ھەمراھ سەن ماڭا؛
چىقالمايسەن ئەسلىمەمنىڭ ئىچىدىن ھامان،
مەن—خىيالچان، خىيال قۇشۇم پەرۋانە ساڭا؛
ئۇ ئۇخلىسا، كۆزدە چاقناپ سۇرىتىڭ شۇئان،
ئويغىتىپ دىل، دىلنى، كۆزنى ئەيلەر شادىمان.

48

هوشيار بولۇپ، مەنزىل تامان ئالغىنىمدا يول،
سالمىقىم شەرت قىممىتى يوق نەرسەمگە قۇلۇپ.
شۇندا ئوغرى-قاراقچىلار تەككۈزەلمەي قول،
ئىشلىتەرمەن مول خەزىنەم قالغاندا قۇرۇپ.
ئۇنچە-مارجان ئەخلەت ماڭا ئالدىڭدا بىراق،
سەن—بىباھا، ئەڭ سۆيۈملۈك بايلىقىم—تەختىم.
ئېسىت، قەبىھ ئوغرى قۇرۇپ قەلبىڭگە توزاق،
ئېلىپ كەتتى سېنى، ئۆچتى خوشلۇقۇم—بەختىم.
قويمىدىممەن سېنى پۇختا ساندۇققا سېلىپ،
بولمىساڭمۇ، مەۋجۇت دەپلا قىلىمەن خىيال،
دىلخانەمدىن چەكسىز راھەت، ئىللىقلىق ئېلىپ،
كىرىپ-چىقىپ يۈرەلەيسەن ئۇندا بىمالال.
ئەنسىرەيمەن قول سالارمۇ ئوغرى دەپ ساڭا،
زەرنى كۆرسە ھەركىم نىيەت بۇزىدۇ ئاڭا.

49

تەمكىن تۇراي، كەلسە شۇنداق بىركۈنلەر ئەگەر،
ئەيىبسىنى كۆرسەڭ ماڭا باقمايسەن كۈلۈپ،
قالماي روھىي خەزىنەڭدە سۆيگۈدىن ئەسەر،
ئۆز غېمىڭنى يەپ، ھېسابنى كېتەرسەن ئۇزۇپ؛
كەلسە شۇ كۈن، يات كىشىدەك سۇرمەيسەن زۇۋان،
قۇياش يەڭلىغ كۆزلىرىڭدە ئۇچقۇندار غەزەب،
سۆيگۈڭ ئەسلى ھالىتىنى ئۆزگەرتىپ ھامان،
تاپار مەندىن تانغىنىغا تولۇق ۋەج-سەۋەب؛
كەلسە شۇ كۈن، مۇشۇ يەردە يۈرەرمەن مۆكۈپ،
بارچە نۇقسان-ئىللىتىمنى يادىمدا ساقلاپ،
خەلقى ئالەم ئالدىدا مەن ئۆزۈمنى سۆكۈپ،
قانۇنلۇق كۆز قارىشىڭنى تۇرارمەن ياقلاپ.
مەن سۆيگۈمنىڭ ئىسپاتىنى كەلمىگەچ ئېلىپ،
قانۇن سېنى يۆلەر، مەندىن كەتسەڭمۇ تېنىپ،

50

يول ئۇستىدە ھەمراھ ماڭا نادامەت-ئازاب،
كەچتە چۈشسەم دەڭ-سارايغا ئېلىشقا ئارام،
"سەن دوستۇڭدىن كەتتىڭ بۇگۈن تېخىمۇ ئۇزاپ!"
دېگەن ئاۋاز كېلىپ، ئەيلەر ئۇيقۇمنى ھارام.
ھەسرەتلىرىم ئانقا ئېغىر تۇيۇلار مەندىن،
ئۇ كۆتۈرۈپ مېنى ئالغا باسماقتا تەستە،
خالىمايمەن بەك يىراقلاپ كېتىشنى سەندىن،
شۇڭا ئاستا ماڭار بۇنى ئات تۇتۇپ ئەستە.
ئىتتىكلىمەس، گاھى غەزەب-قەھرىمدە قاتتىق
ساۋسامۇ بەدەنلىرى بولغۇچە يېغىر.
قەلبىمنى قان ئەيلەر كىشنەپ ئەلەملىك—ئاچچىق،
تۇيۇلغاي بۇ كىشنەش ماڭا تاياقتىن ئېغىر.
چۈنكى، شۇ چاغ مەندىن تامام قوغلىنار غەپلەت:
ئارقامدا بار شاد-خۇراملىق، ئالدىمدا ھەسرەت.

51

ئېتىم ئاستا ماڭسا، سۆيگۈم بولمىغاي خاپا،
سېنى تاشلاپ مەن يىراققا قىلغاندا سەپەر،
ياقتۇرامدۇ ئۇ تېز مېڭىپ تارتىشنى جاپا؟
توختىماستىن چاپار، قايتىش بولسا بۇ ئەگەر.
ئېھ، يېنىڭغا قايتىشىمدا، بۇ بىچارە ئات
قامچا-تاياق زەربىسىدىن چەكمەسمۇ ئەلەم؟
چۈنكى، شۇ چاغ ئۇچسىمۇ ئۇ ياساپ پەر-قانات،
ھېس قىلارمەن ئالمىغاندەك چەبدەس-تېز قەدەم.
ئات قالىدۇ، ئارمانلىرىم تەلپۈنۈپ ساڭا
ئوقتەك ئۇچار غايىبانە سۆيگۈگە چۆكۈپ،
ئەمما، ئېتىم ئامراق ماڭا، مەنمۇ ھەم ئاڭا،
ئۈنى زىنھار ساۋىمايمەن ئەيىبلەپ-سۆكۈپ.
ئات مۇدۇرۇپ ماڭسا قەستەن كېتەر چاغدا مەن،
ئۈنى تاشلاپ چاپارمەن تېز كېلەر چاغدا مەن.

52

مەن گويا باي، مەندە قۇتنىڭ زەر ئاچقۇچى بار،
بىرەلەيمەن خەزىنىنى ئۇنىڭغا ئېچىپ،
ئەمما، شادلىق تۇيغۇم تېزلا بولمىسۇن دەپ خار،
ئاڭا دائىم سەپسېلىشتىن يۇرەر ئۇ قېچىپ.
بىر تال ئالماس مارجان ئارا بولغاندەك ئايان،
ياكى شالاڭ تاقالغاندەك زەر تاجغا ئونچە،
كەلگەچكە ھېيت بىر-ئىككى رەت ھەر يىلدا ئاران،
بارچە ئىنسان يېتەر ئۇنىڭ قەدرىگە شۇنچە.
ۋاقىت گويا ساندۇقۇم، سەن سېلىنغان ئاڭا،
ۋە يا ئىشكاب، ئۇنىڭدىكى كىيىملەر پۇزۇر.
گاھى ئۇنى ئاچسام، ئىنئام ئەيلەيدۇ ماڭا
بۇ بەختىيار پەيت بۇلەكچە خۇشاللىق—ھۇزۇر.
تەلىيىڭ ئوڭ، جامالىڭنى كۆرگەنلەر كۆلەر،
كۆرەلمىسە، ئارمان بىلەن ساڭا تەلپۈنەر.

53

سېنىڭ جىسمىڭ چىققان قانداق نەرسىدىن پۈتۈپ،
مىليون سايە ئەتراپىڭدىن كەتمەيدۇ يىراق؟
بىر ئادەمدىن بىرلا سايە تۇرىدۇ چۈشۈپ،
سەندە زاھىر سان-ساناقسىز كۆلەڭگە بىراق!
ئادونىس[1]نى سىزسا رەسسام ئىشلىتىپ زور پەم،
دەيمەن ئۇنى سېنىڭ قوپال، خۇنۇك قامىتىڭ؛
ھەممە ئۇزلۇق بولسا خېلىن[2]رۇخسارىغا جەم،
چىقار گرېك كىيىمىنى كىيگەن ھالىتىڭ.
ئوخشار يارقىن ئوبرازىڭغا جەزبدار باھار،
سېخىيلىقتا ئۆرنەك ئۆزۈڭ ھوسۇللۇق كۆزگە.
كۆز تاشلىساق جامالىڭغا بولۇپ ئىنتىزار،
ئۇچرار گۈزەل مەۋجۇداتتا كۆلەڭگەڭ بىزگە.
بارچە تاشقى گۈزەللىكتە بار تۆھپە—ھەسسەڭ،
كېلەلمەس چىن ساداقەتتە ساڭا ھېچكىم تەڭ.

---

① ئادونىس—يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى كېلىشكەن يىگىت.
② خېلىن—يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى تەڭداشسىز ساھىبجامال.

54

ۋاھ، قېتىلسا گۈزەللىككە چىنىلىقىنىڭ نۇرى،
كىرەر ئاڭا مىليون ھەسسە ساز-يارقىن سىياق!
قىزىلگۈل زەپ كۆركەم، لېكىن بىز دەيمىز: ئۇنى
گۈزەل قىلغان ئۆزىدىكى گۈلگۈن ھىد-پۇراق.
قاراپ رەڭگى-رۇخسارىغا كۆزەتسەك ئەگەر،
ئازغان خۇش بۇي قىزىلگۈلگە ئوخشايدۇ قەۋەت،
ئۇ، ئېچىلىپ جىمجىت توزۇپ چۈشكەنگە قەدەر،
ھېچكىم ئاڭا ھەۋەسلىنىپ كۆز تىكمەس پەقەت،
ئۇسسۇل ئويناپ كۈن ئۆتكۈزەر شاخلىرى ئارا،
يوق پايدىسى ئۇنىڭ گۈزەل ئەپتىدىن بۆلەك.
ئەمما، ئادەم قىزىلگۈلگە يەتسىمۇ قازا،
ئايرىپ ئېسىل خۇش پۇراقىنى قىلىدۇ كېرەك.
خازان بولسا گۈزەللىكىڭ—گۈللىرىڭ سېنىڭ،
چىنىلىقىڭنى ئايرىپ چىقار كۆي—نەزمەم مېنىڭ.

55

شاھ-خاقانلار ئابىدىسى ياكى مەرمەر تاش
نەزمەم بىلەن بەسلىشەلمەس ئۆمۈردە پەقەت؛
تۇرارسەن كۆي-قەسىدىدە كۇندەك پارلاپ ياش،
خۇنۇك، مەينەت شۇ تاشلاردىن غالىپسەن ئەبەت.
ئىچكى نىزا ۋەيران قىلسا ئاۋات شەھەرنى،
جەڭدە پۇختا مىس ھەيكەللەر چۈشىدۇ غۇلاپ،
كەلسىمۇ جەڭ-ئەلەم باشلاپ ئاپەت-خەتەرنى،
ئەل قەلبىدىن ئوبرازىڭنى كېتەلمەس بۇلاپ.
سالساڭ ئۆچلۇك ۋە ئەزرائىل يولىغا توساق،
بېسىپ ئالغا جەسۇرانە قەدەمدە دائىم،
مىليون ئەۋلاد كۆزىدىكى قەسىدە-قوشاق
مەنسۇپ ساڭا تا بولغۇچە قىيامەت قايىم.
پەرىشتىلەر چاقىرغۇچە سېنى سوراققا،
ساقلىنارسەن سەڭسىپ ئاشىق كۆزى، قوشاققا.

56

شېرىن سۆيگۈ، تول قايتا كۆچ-قۇدرەتكە پەۋەس،
ئۆتكۈر بىسىم ئىشتىھاغا يېتەلمەس دېمە،
قىلار ئەتە ئاچ-زارلىقتا تاماققا ھەۋەس،
تويسا بۇگۈن گال-ئىشتىھا دېگەن بىرنېمە.
سۆيگۈ، بولغىن سەنمۇ شۇنداق، يۈمساڭمۇ بۇگۈن
ئېچىرقىغان كۆزلىرىڭنى، تويغاندا قاراپ،
ئەتە يەنە ئاچ، ئۇزۇلمەس غەپلىتىڭ پۈتۈن
مۇھەببەتنىڭ پاك روھىنى قىلمىسۇن خاراب.
گويا ئىككى قاشتىكى قىز-يىگىتنى ئايرىپ
تۇرغان دەريا-دېڭىز بولسۇن بۇ ئازابلىق پەيت،
كەلسە سۆيگۈ ئۇلار ۋىسال قۇچقاندا قايتىپ،
بىر چۈپ يۇرەك ئەيلەر چەكسىز شادلىقنى قەيت.
يا ئۇ[1]نى قىل ھەسرەتلىك قىش بولۇشقا دەۋەت،
شۇنداً يازغا ئىنتىلەر دىل زارىقىپ قەۋەت.

---

① بۇ مىسرادىكى "ئۇ" 5-، 6-مىسرادىكى كۆز يۇمۇلغان چاغنى ھەم 10-مىسرادىكى "ئازابلىق پەيت"نى كۆرسىتىدۇ.

57

قۇلۇڭ تۇرسام بولسۇن يەنە قانداق ۋەزىپەم
ئەتراپىڭدا كېچە-كۈندۈز يۈرۈشتىن بۆلەك؟
ئەھمىيەتسىز ئۆتەر ھەربىر سائەت—دەقىقەم،
ئىش قىلمايمەن تا پەرمانىڭ چۈشكىچە، دېمەك.
شاھىم، ئالسام مەن سەن ئۈچۈن ۋاقىتتىن خەۋەر،
ئاستا ئۆتتى دەپ ئۇنىڭغا سالالمايمەن تىل،
كېتىپ قالساڭ قۇلۇڭ بىلەن خوشلىشىپ ئەگەر،
جۇدالىقىڭ ئازابىدىن رەنجىيەلمەس دىل؛
پېتىنالماس ئويلاشقىمۇ قەيەردە قانداق
تۇرغىنىڭنى، ئۆرتەپ يۈرەك-باغرىنى ھەسەت،
خۇددى دەردىمەن قۇلدەك خىيال ئەيلىگەي ھەرۋاق
ئۇندا سېنى بەردى شادلىق ئەلگە، دەپ پەقەت.
سۆيگۈ سالار ئەخمەق كەبىي ئەمرىڭگە قۇلاق،
رەنجىمەيدۇ تېرىساڭمۇ ئالەمچە چاتاق.

58

تەقىپ قىلسام خۇشال ئۆتكەن چاغلىرىڭنى يا
بىلەي دېسەم ئۆتكىنىنى كۈنۈڭنىڭ قانداق،
چەكلەر مېنى قۇلۇڭ قىلىپ يارانقان خۇدا،
ھەددىم ئەمەس باشقۇرۇشقا، بولساڭمۇ شاللاق.
ئەركىنلىكىنىڭ تەڭدىشى يوق پەيزىنى سۈرۈپ،
تاشلاپ مېنى يىراقلارغا كەتسەڭمۇ چىداي،
قالدىم جىمى ھاقارىتىڭ، تىلىڭغا كۆنۈپ،
رەنجىمەيمەن، باغرىمنى خۇن ئەتسەڭمۇ چىداي.
بارالايسەن دىلىڭ نەنى تارتسا بىمالال،
بۇ ئىمتىياز-ھوقۇق ھامان ساڭا مەنسۇپ-خاس.
ۋاقتىڭ ئۆتەر خاھىشىڭغا بويسۇنۇپ خۇشال،
ئۆز-ئۆزۈڭنى قىلالايسەن جازادىن خالاس.
كۈتتۈم، كۈتۈش بولسىمۇ بىر ئازابلىق لەھەت،
ئاغرىنمايمەن قانداق ھۇزۇر ئالساڭمۇ پەقەت.

59

كونىسىدىن ئۆزگە يېڭى شەيئىلەر نېسىپ
قىلىنمىسا بۇ ئالەمگە، ئۇنى ئىختىرا
ئەتمەك ئۈچۈن غەمگە پېتىش—دۇنياغا كېلىپ
بولغان جانغا ھامىلدار بولغانلىق گويا!
كۆڭۈل زاھىر ئەيلەنگەچكە يېزىقتا دەسلەپ،
ئېھ، بەش ئەسىر ئۆتسىمۇ كۈن ئايلىنىپ راۋان،
دەيمەن: تارىخ ئەشۇ يىراق ئۆتمۈشنى ئەسلەپ،
ئوبرازىڭنى ئەتسە قەدىم كىتابتا ئايان؛
چۈشىنەرمەن، قەدىمكىلەر بەرگەن ئاجايىپ
جەزبدار تەن-قامىتىڭگە قانداق شان-سۈپەت؛
بىز چىۋەرمۇ؟ ئۇلار بىزدىن تۇرامدۇ غالىب؟
دەۋر چاقى ئايلاندىمۇ ئۆزگەرمەي پەقەت.
ئېھ، قەدىمكى شائىر يېزىپ قەسىدە-قوشاق،
تەرىپلىگەن قامەت ئەمەس سەندىنمۇ ئوماق.

60

ئۇر ۇلغاندەك دولقۇن تاشلىق ساھىلغا گويا،
كۇنلىرىمىز چاپماقتا تېز ھالاكەت تامان،
ھەربىر مىنۇت رىقابەتكە چۇشۇپ ئۆزئارا،
بىربىرىنى سۇرۇپ، ئوقتەك ئۆتۈشەر ھامان.
ئۆمۇر پارلاق دېڭىزلاردا ئېچىپ يۇز-جامال،
تاپار ئاستا مېڭىپ يۇكسەك نۇقتا-نىشاننى،
قەبىھ زۇلمەت قىلسا ئۇنىڭ نۇرىنى قامال،
ۋاقىت نابۇت ئېتەر بەرگەن سوۋغىتى—جاننى.
ۋاقىت يالماپ يۇتار ياشلىق جۇلاسىنى ھەم
قويار نۇرلۇق ماڭلاي ئارا ئېرىقلار قېزىپ،
جىمى تۇغما گۈزەللىكلەر بولۇر ئاڭا يەم،
ھېچبىر شەيئى قۇتۇلالماس ئۇنىڭدىن قېچىپ.
ئەمما، مەۋجۇت بولۇپ ياڭراق ئەشئارىم ئەبەت،
ئېيتىپ ساڭا ھەمدۇسانا ئۇزۇلمەس پەقەت.

61

هارغىن، ئېغىر كۆزلىرىمنى زۇلمەتكە قاراپ
تۇرغۇزامسەن ئەيلەپ خىيال قۇشۇمنى شىكار؟
كۆلەڭگەڭدىن قەستەن ئالۇڭ—ئېزىتقۇ ياساپ،
ئېتەي دەمسەن مېنى تاتلىق ئۇيقۇدىن بىدار؟
ئىشلىرىمنى بىلەي دەپ ھەم تاپاي دەپ خەۋەر
خورلۇق ئىچرە بىكار ئۆتكەن ۋاقتىمدىن مېنىڭ،
قىلدۇرىدۇڭمۇ ھۇزۇرۇمغا روھىڭنى سەپەر،
كۇندەشلىكىنىڭ ئازابىدىن ئۆرتىنىپ تېنىڭ؟
ياق، بولسىمۇ سۆيگۈڭ تولا، زور ئەمەس بىراق،
ئۆز سۆيگۈمىنىڭ قۇدرىتىدىن يۇمۇلماس كۆزۈم،
چىن مۇھەببەت—ئىشقىم ھەيدەپ ئۇيقۇمنى يىراق،
تاڭ ئاتقۇچە سېنى ئويلاپ تۇنەيمەن ئۆزۈم.
مەن سەن ئۈچۈن تۇنەرمەن، سەن يىراقتا لېكىن
ئۇخلىمايسەن ئۆزۈگە بىلەن بولۇپ بەك يېقىن.

62

ئۆز-ئۆزىنى سۆيۈشتەك بۇ جىنايەت قامال
ئەيلىدى روھ، كۆز، جىسمىنى قالدۇرماي چالا،
تېپىلمايدۇ ئاڭا ئەسلا ھېچ دورا-ئامال،
چوڭقۇر يىلتىز تارتقاچقا ئۇ دىلخانەم ئارا.
مەن ئۆزۈمنى دەيتىم ھامان تەڭداشسىز گۈزەل،
قەددىم چىنار، كۆڭۈل-كۆكسۈم بىپايان ئالەم؛
خىسلىتىمگە ئازلىق قىلۇر تۇمەن كۈي-غەزەل،
يوق مەن بىلەن بەسلەشكۈدەك بىرەرمۇ ئادەم.
ئەمما، بولدى كەلسەم ئەينەك ئالدىغا ئايان
زەئىپ، قارا چىراي، قېرىپ مۇكچەيگەن قامەت.
مۇنداق بىر خىل ھېس-تۇيغۇغا چۆمدۈم شۇ ھامان:
ئۆز-ئۆزىنى بۇنداق سۆيۈش ئىكەن جىنايەت.
مەن ئۆزۈمنى كۆيلىگىنىم سېنى كۆيلەش، بىل،
ياشلىقىڭدىن قېرى جىسمىم يېزەلسۇن ئېسىل.

63

زەئىپلەشتىم گۈزەللىكىم، ماغدۇرۇم خوراپ،
دوستۇم هامان ئەيلىنەر بۇ قىسمەتكە ئەسىر،
ۋاقىت-يىللار ئۇنىڭ ئىسىسق قېنىنى شوراپ،
قورۇق بىلەن ماڭلىيىغا سالىدۇ قەسىر.
ئۇ، گۈزەللىك شاهى هازىر؛ قويغۇسى قەدەم
قېرىلىقنىڭ زۇلمىتىگە ياشلىق ناهارى،
گۈلى سولۇپ بولۇر ئاخىر هالاكەتكە يەم،
بايلىقىدىن مەهرۇم قالار نۇرلۇق باهارى.
توساڭ ۋاقىت شەمشىرىنى ئەيلەپ جان پىدا،
شۇ چاغ ئۇچۇن هازىر پۇختا قورغان-تام ياساپ،
ئۇ، قىلسىمۇ سىردىشىمنى هاياتتىن جۇدا،
دىللاردىكى ئوبرازىنى ئېتەلمەس خاراب.
بولۇپ ئۇنىڭ گۈلدەك چېغى نەزمەدە ئايان،
گۆهەر كەبى چاقناپ مەڭگۇ ساقلىنار ئامان.

64

رەھىمسىز ۋاقىت پەنجىسىدە يوقالدى خوراپ،
يىراق ئۆتمۈش زامانلارنىڭ سەرخىل مىراسى،
غايىب بولدى تالاي كۆركەم مۇنارلار غۇلاپ،
مىس قورالنى ئەيلىدى خاك قىسمەت خۇداسى؛
ئاچكۆز دېڭىز دولقۇنلىرى ياساپ زور قىيان،
ساھىل شاھنىڭ تۈپرىقىنى يەيدۇ داۋاملىق،
قۇرۇقلۇقمۇ سۇروپ سۈنى كېڭىيەر ھامان،
ئۇلار دائىم بىر بىرىگە بەرمەس ئارامىلىق.
پايدا-زىيان نۆۋەتلىشىپ تۇرار ئۆز ئارا،
ھەر ئىككىسى ھالاكەتتىن كېتەلمەس قېچىپ؛
مېنى مۇنداق ئويغا سالدى زور ئاپەت-بالا:
ۋاقىت ئاخىر دىلكىشىمنى كەتكۈسى ئېلىپ.
بۇ ئوي گويا ئەزرائىلدەك ھەمراھدۇر ماڭا،
زار يىغلايمەن قورقۇپ ئەجەل يېتىشتىن ئاڭا.

65

قىلالمايدۇ قاباھەتلىك تەقدىرنى قامال
چەكسىز دېڭىز-ئوكيان، زېمىن ياكى ئۈيۈل تاش.
گۈزەللىكتە يۈمران گۈلنى يەڭگۈدەك ماجال
يوق تۇرسا، بۇ قىسمەت ئاڭا ئېگەر قانداق باش؟
بولسىمۇ بەك پۇختا، قاتتىق تاش توسما، پۈلات،
يىللار كۆككە سوزار ئۇنىڭ كۈلىنى چوقۇم.
يازنىڭ گۈلگۈن ھىدى قىشنى ئېتەلەمدۇ مات،
قورشاپ جۇدۇن-چاپقۇن بىلەن باشلىسا ھۇجۇم؟
دات، ۋاقىتنىڭ زەر—بايلىقى بولمايدۇ مەجبۇر
ئۇنىڭ ساندۇق-ئامبىرىغا كىرىشكە قاچان؟
ئۇچقۇر ۋاقىت ئالدىنى كىم تورايدۇ مەغرۇر؟
گۈزەللىكنى ساقلىيالار كىملەر تىنچ-ئامان؟
پەقەت قالتىس مۆجىزىدە بار بۇنداق مادار،
ئىشقىم يارقىن مىسرالاردا مەڭگۈ نۇر چاچار.

66

هەممىدىن جاق تويۇپ، تۇردۇم ئەجەلنى چىللاپ،
كۆردۇم: گاداي-قەلەندەرگە ئايلاندى ئالىم،
كىيىدى دىتسىز-نادان پۇزۇر كىيىمنى خىللاپ،
بۇزدى پاك قىز ئىپپىتىنى قاراقچى-زالىم،
قويۇلمىدى ئۆز ئورنىغا يۇكسەك شەرەپ-شان،
ۋاپاغا ئۆچ دىلدىن دەشنام يېدى ساداقەت،
توكۇر قۇدرەت باھادىرنى قىلدى يېرىم جان،
ئادىللىققا رەزىللىكتىن ياغدى ھاقارەت،
سەنئەت دەۋر زەربىسىدىن سۇرەلمەس زۇۋان،
دانا سىياق دۆت ھۆكۈمران ھېكمەت كانىغا،
ساپ ھەقىقەت دېيىلمەكتە ھاماقەت-نادان،
تۇنقۇن بولۇپ ئىشلەر ساۋاب گۇناھ شاھىغا.
جاندىن كېچەي، بۇنداق ئىشتىن بولدۇم بەك بىزار،
كۆز يۇمسامىلا تەنھالىقتا ياشايدۇ نىگار.

67

ئاھ، ئۇ نېچۈن تۇتۇپ ژاۋا-چومانى نىگار،
بولماقچىدۇر گۈناھلارغا يېقىن دوست-يۆلەك؟
ئۇلار ئېلىپ ئۇنىڭ شەرەپ-شانىدىن مادار،
بەرمەمدۇ زور جىنايەتكە چىرايلىق بېزەك؟
پەرداز ئۆلۈك سىن ئوغرىلاپ ئۇنىڭ جەزبدار
رۇخسارىدىن، ئۇنى ياساپ ئالدايدۇ نېچۈن؟
گۈلدەك زىبا سىياق ئاڭا بولغان تۇرسا يار،
گۈزەللىك گۈل ئىزدەپ ئارام ئالمايدۇ نېچۈن؟
ئۇ نېمىشقا ئۆلمەس، ۋەيران بولۇپ تەبىئەت،
قانلار خوراپ تومۇرلىرى سوقسىمۇ ئاران؟
چۈنكى، ئۇنى مەبلىغىم دەپ تونۇپ تەبىئەت،
ئۇ ياراتقان پايدا بىلەن ياشايدۇ ئامان.
ئېھ، ئۇ ئۇنى ساقلار كەلسە ھوسۇلسىز زامان،
بولسۇن ئاڭا، دەپ، بۇرۇنقى بايلىقىم ئايان.

68

ئۇ—ئۆتمۈشنىڭ خەرىتىسى، گۈزەللىك بۇرۇن
گۈلدەك پورەك ئاچسا يەنە بولاتتى خازان،
ساختا ئۇزلۇق ئالمىغاچقا دۇنيادىن ئورۇن،
قونماس ئىدى تىرىكلەرنىڭ چېھرىگە هامان؛
گۆر بايلىقى هېسابلىنىپ جەسەتنىڭ چېچى،
سۈرەلمەيتتى ئوغرىلىنىپ قايتا هاياتلىق،
مەرھۇملارنىڭ زەر چېچىنى باشقىلار تېخى
كىيەلمەيتتى كۆرۈنەي، دەپ يارقىن، سۇباتلىق.
شۇ مۇقەددەس دەۋر ئۇنىڭ چېهرىدە زاهىر،
ئۇ، قىلمىدى ئۇپا-ئەڭلىك، پەردازنى كېرەك،
ئەجرى بىلەن ئۆزگىچە ياز ياراتتى هازىر،
گۈللىرىگە كونا رەڭدىن ئالمىدى بېزەك.
تەبىئەت بۇ خەرىتىنى ساقلار قەدىرلەپ،
ساختا سەنئەت، كۆر قەدىمكى گۈزەللىكنى، دەپ.

69

ئەل كۆزىنى ئەسر قىلغان تەڭداشسىز گۈزەل
قامىتىڭنىڭ تەسۈىرىگە تېپىلمايدۇ سۆز؛
دىل ئەلچىسى—تىلدىن ئاڭا ياغار كۈي-غەزەل،
ھەتتا سېنىڭ رەقىبىڭمۇ يۇمالمايدۇ كۆز.
بۇ يۈزەكى قەسىدە خاس چىراي، قەددىڭگە؛
لېكىن، تاشقى سىياقىڭنى ماختىغان ئاۋام
ئۆتكۈر ئەقىل كۆزلىرىدە بېقىپ قەلبىڭگە،
كۈينىڭ ئاھاڭ، تېكىستىنى ئۆزگەرتتى تامام.
ئۇلار روھىي گۈزەللىككە باغلار ئىشتىياق،
بىلدى سېنى، قىلغان ھەربىر ئىشىڭغا قاراپ،
كۆزلىرىدە كۈلكە ئوينار، كۆڭلىدە بىراق
دەيدۇ: تۇرار گۈللىرىڭدىن سېسىق ھىد تاراپ.
سەن—گۈل، نېچۈن تارقاتمايسەن سەرخىل خۇش پۇراق؟
چۈنكى، تۈپراق بەرگەن ساڭا مۇشۇنداق سىياق.

70

ئەيىبلەندىڭ يوق تۇرۇپمۇ گۇناھىڭ پەقەت،
چۈنكى، تۆھمەت گۇزەللەردىن كېتەلمەس يىراق؛
زىننەت بېرەر ئاي يۈزلەرگە كۈندەشلىك — ھەسەت،
خۇددى زۇمرەت كۆكتە قاغا پەر قاققان سىياق.
قىل ئېھتىيات، قالساڭ ۋاقىت-زامانغا ياراپ،
تۆھمەت بىلەن ئۆسكەي سېنىڭ قەدرىڭ-باھايىڭ،
قۇرتلار يۇمران گۇللىرىڭدە تۇرسىمۇ ياشاپ،
بۇلغانمايدۇ پاك-غۇبارسىز نۇرلۇق باھارىڭ.
زەربە يېمەي ياكى جەڭدە قۇچۇپ شان-شەرەپ،
ياشلىق قويغان پىستىرمىدىن ئۆتتۈڭ بىمالال
باسسا پۇتكۈل يەر-جاھاننى ھەسەتلەر ئەدەپ،
ئۇنى بۇنداق كۆي-قەسىدە قىلالماس قامال.
توسمىسا يۇز-جامالىڭنى تۆھمەت تۇمانى،
بولالايسەن بارچە دىلنىڭ مەغرۇر خاقانى.

71

بۇ شەپقەتسىز ئالەم بىلەن خوشلىشىپ ئەگەر
كەتسەم قەبىھ قۇرت-قوڭغۇزغا بولماق ئۈچۈن يەم،
ماتەم كۈيى ياڭراپ، تاپساڭ ئۆلۈمدىن خەۋەر،
ھەسرەت يۈتۈپ قىلما شەھلا كۆزلىرىڭنى نەم.
بۇ نەزمىگە نىگاھ تاشلاپ تۇرغان چېغىڭدا،
ئۇنى يازغان قولنى يادلاپ يۇرمىسۇن تىلىڭ؛
كۆلەڭگەمنى قالدۇرمىغىن كۆڭۈل بېغىڭدا،
خىيالىڭدىن كەچسەم، ئازاب چەكمىسۇن دىلىڭ.
ئېھتىمال، سەن بۇ نەزمىنى كۆرگەندە، جىسمىم
كۆزدىن يوقتەر ئايلىنىپ شۇ تۇپراق-توزانغا،
ئەمدى ھەرگىز يەتمىسۇن، بەس، يادىڭغا ئىسمىم،
سۆيگۈڭ كەتسۇن مەن بىلەن تەڭ باقمي جاھانغا.
ھەسرىتىڭنى كۆرۈپ قالسا ئەقىللىق جاھان،
مەن ئۆلگەندە سېنى زاڭلىق ئەيلەيدۇ ھامان.

72

ئۆلسەم، خەقلەر خىسلىتىمنى سوراسا سەندىن،
ماڭا بولغان سۆيگۈ ئوتۇڭ ئۆچمەيدۇ زىنھار،
تاپالمايسەن بىرەر گۈزەل ئەخلاقنى مەندىن،
شۇڭا، ئۇنتۇپ كەتكىن مېنى، ياد ئەتمە، دىلدار.
سەن يېقىملىق، ئەمما يالغان سۆزلەردە ماڭا
ئالەمشۇمۇل پەزىلەتتىن بېرىپ رەڭ-بوياق،
ئېيتساڭ يەنە زىيادە كۆپ قەسىدە—سانا،
بېخىل چىنلىق—رېئاللىقتىن كېتەرسەن يىراق.
ئاھ، ئارتۇقچە ماختاپ مېنى كۆرسەتسەڭ ئېسىل،
ساختا-يالغان تۇيۇلمىسۇن چىن سۆيگۈڭ ئەلگە،
ئىسمىم ياشاپ ئىككىمىزنى قىلمىسۇن خىجىل،
جىسمىم بىلەن بىللە مەڭگۈ كۆمۈلسۇن يەرگە.
چۈنكى، ئىزا تارتقۇزىدۇ ئىللىتىم مېنى،
كۆيدۈڭ ماڭا، خىجىللىقمۇ بوش قويماس سېنى.

73

سەن جىسمىمغا سالساڭ نەزەر، ئايان مۇنداق ھال:
شامال-جۇتتا غال-غال تىترەپ قىيسايغان شاختا
ياپراقلار يوق ياكى قالغان ئاران ئۇچ-تۆت تال،
ئۇندا بۇرۇن بۇلبۇل ئېيتقان يېقىملىق ناخشا.
مۇنداق گۈگۈم زاھىر مەنده تاشلىساڭ نەزەر:
كەچكى قۇياش يۇتتى مەغرىپ كۆكىدىن تامام،
ئەزرائىل—تۇن قويماي قالدۇق شەپەقتىن ئەسەر،
مەۋجۇداتنى قىستىماقتا تېپىشقا ئارام.
سەن جىسمىمغا باقساڭ، مۇنداق زەئىپ چوغ ئايان:
ئۇ، ياشلىقنىڭ كۈللىرىده ياتماقتا قاراپ،
جان تالىشار چۈشۈپ گويا سەكراتقا، ھامان
ئۇنى باققان يانغىن بىلەن بولۇر تەڭ خاراب.
سەن بۇلارنى كۆرسەڭ ئىشقىڭ كۆچىيەر قەۋەت،
سۆيۈ قەدىرلەپ يارنى، ئاڭا كۆز تىكتى لەھەت.

74

كۆڭلۈڭ ئەمەس تاپسۇن، مېنى رەھىمسىز ئەجەل
كېپىللىككە بەرمەي ئاخىر كەتسەمۇ تۇتۇپ،
ھاياتىمنىڭ يادنامىسى—بۇ نەزمە-غەزەل
ئۆمۈرۈايەت قالغاي سېنىڭ يېنىڭدا تۇرۇپ.
ئاڭا قايتا كۆز يۇگۈرتسەڭ، بولىدۇ ئايان
مېنىڭ ساڭا بېغىشلىغان ئەڭ ئېسىل قەسىمىم،
لاي ئىگىدۇر ئۆز ئۇلۇشى لايغىلا ھامان①؛
روھىم سېنىڭ، بۇ دەل نادىر، ھەقىقىي جىسمىم.
ئايرىلارسەن ھاياتىمنىڭ شاكىلىدىن ھەم
ناكەسلەرگە بويۇن ئەگكەن نەرسىدىن پەقەت،
پەسكەش تېنىم بولۇر تويماس قۇرتلارغا يەم
ئۇ، قەدىرلەپ ئەسلىشىڭگە ئەرزىمەس ئەبەت.
جىسمىم روھنىڭ خىسلىتىدىن قەدىرنى تاپار،
بۇ نەزمە—روھ، ئۇ سەن بىلەن مەڭگۈ بىر ياشار.

---

① شائىر بۇ مىسرادا ئىنجىلدىكى "ئادەم سۇ بىلەن تۇپراقتىن يارىتىلغان" دېگەن قاراش بويىچە، ئۆز تېنىنىڭ پەقەت لايدىن ئىبارەت ئىكەنلىكى، روھىي دۇنياسى (قەلبى) نىڭ ھەقىقىي تەن-جىسمى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىگەن.

75

هایاتلىق ئاش-نانغا، زېمىن يامغۇر-يېشىنغا
تەشنا بولغان كەبى، قەلبىم زار ساڭا دائىم.
ئەنسىرەيمەن كېلىشىدىن كۈلپەت بېشىڭغا،
گويا بېخىل پۇل-مال ئۈچۈن يېگەندەك ۋايىم.
ئۇ، مۇلكىدىن پەخىرلەنسە، شۇ ئان يىل ئاڭا
تەگكۈزىدۇ سوغۇق قول دەپ تاپالماس ئارام؛
گاھ ئويلىسام مەنلا ھەمراھ بولۇشنى ساڭا،
دەيمەن يەنە: كۆرسە سېنى جىمى ئەل-ئاۋام؛
گاھى قاراپ قامىتىڭگە تويۇنسام پەۋەس،
بەك ئېچىرقاپ تەلمۈرىمەن ئۆتمەستىن ھايال؛
باغلىمايمەن باشقا بىرەر شادلىققا ھەۋەس،
ئەيلەپ ماڭا شەپقەت-ۋاپا، كۆرسەتسەڭ جامال.
گاھ ئېچىرقاپ زار قاقشارمەن، گاھ ئۆتەرمەن توق،
گاھى بولسا نازۇنېمەت، گاھى چاغدا يوق.

76

نېچۇن مېنىڭ نەزمەمدە يوق ئۆزگىچە پۇراق،
دەۋرانغا خاس يېڭى ئۇسلۇب، پىكىر يا شەكىل؟
نېچۇن خەقتەك ئېقىملارغا باغلاپ ئىشتىياق،
ئاڭا باشقا تۇس بەرمەيمەن ئىشلىتىپ ئەقىل؟
نېچۇن ئوخشاش بىر تېمىدا يازمەن ھامان
داڭدار كونا ژانېر بىلەن يېڭى كۇي—ئەسەر؟
نېچۇن ھەربىر سۆز ئاساسەن قىلالار بايان
كەچمىشلىرى قانداق، كېلىش مەنبەسى قەيەر؟
بىلگىن، جېنىم، مەڭگۇ سېنى ئۆتەرمەن يېزىپ،
سۆيگۇ بىلەن ئۆزۈڭ ئۆلمەس باش تېما ماڭا،
كونا سۆزدىن يېڭى مەقسەت—خىيالنى قېزىپ،
دەيمەن ئېيتىپ بولغىنىمنى قايتىدىن ساڭا:
ئالماشقاندەك كونا، يېڭى قۇياش كۈندە بىر،
سۆيگۈم كونا گەپنى يەنە ئېيلىگەي زىكىر.

77

سولۇۋاتقان ھۆسىن گۈلۈڭ ئەينەكتە ئايان،
گنومون[1]دا ئۆچۈۋاتقان ياشلىق نۇرۇڭ ھەم؛
دىل ئىزلىرىڭ پۈتۈلەر بۇ دەپتەرگە ھامان،
ئۇنىڭ ھەربىر بېتى ساڭا بەرگەي ساۋاق، پەم.
ئەينىكىدە ئەكس ئەتكەن قورۇق سانىدىن
ئېچىرقىغان گۈر يادىڭغا يېتەر ھەر زامان؛
گنومونداۋ ئۇنسىز كۆچۈپ تۇرغان سايىدىن
بىلگىن: ۋاقىت ماڭار ئاستا مەڭگۈلۈك تامان.
ئېسىڭ ساقلاپ قالالمىغان ئىشلارنى قۇرۇق
ۋاراقلارغا يۈكلە ئىشەنچ باغلاپ سەن ئاڭا،
تونۇتقۇسى ئۆز قەلبىڭنى قايتىدىن تولۇق
كاللاڭ تۇغۇپ باققان ئوغۇل شۇندىلا ساڭا.
ئەينەك بىلەن گنومونغا قارىساڭ ھەردەم،
نەپ ئالارسەن، بېيىپ بارغاي بۇ دەپتىرىڭ ھەم.

---

① گنومون—قۇياش سائىتى.

78

مىيۇسسم بول، دەپ تىلەرمەن ھەر دائىم سېنى،
كۆيۈ-نەزمەمگە ئىزدەپ چەكسىز قۇدرەتلىك يۆلەك.
دوراپ بۇگۈن يات-ناتونۇش قەلەملەر مېنى،
ھېمايەڭدە نەزمىسىنى قىلماقتا كۆرەك.
كۆزۈڭ بەرگەن گاچىلارغا ناخشىدىن ساۋات،
ئۆگەتكەن دۆت-گومۇشلارغا ئەيلەشنى پەرۋاز،
تاقاپ يۇمران پەيگە يەنە بىلىمدىن قانات،
نازاكەتكە بەخش ئەتتى قوش ھەيۋە—پەرداز،
ئەمما، ئەسەر—ئىجادىمدىن پەخىرلەن قەۋەت،
پۈتكەن ئۇلار ئۆزۈڭ ماڭا بولغاچقا تىرەك،
ئىگە قىلدىڭ ئۆزگىلەرنى ئۇسلۇبقا پەقەت،
گۈزەللىكىڭ نەزمىسىگە بەردى تاج—بېزەك.
بىراق، پۈتكۈل سەئىتىم، دەپ بىلەرمەن سېنى،
نادانلىقتىن دانىشمەنگە كۆتۈردۈڭ مېنى.

79

گۈزەللىكىڭ بولغان پەقەت نەزمەمگە نېسىپ،
ياردەم سوراپ مەن ئىلتىجا قىلغاندا ساڭا.
ئەمدى يارقىن مىسرالىرىم كونىراپ-چىرىپ،
خەققە ئورۇن بەردى نەمجان مىيۇسىم مانا.
ئەي يار، نادىر تېما ئۆزۈڭگە، ئەرزىيدۇ ماھىر
قەلەم سېنى يازسا قانچە سىڭدۈرۈپ ئەجىر،
ئەمما، سەندىن ئالغىنىنى قايتۇرار شائىر،
ئوماقلىقىڭ بەرگەچ ئاڭا زور تالانت، بەھىر.
ئۇ، خۇلقۇڭدىن پەزىلەتنى، ئايدەك يۈزۈڭدىن
گۈزەللىكنى ئوغرىلاپ ھەم ياندۇرار ساڭا؛
ئۇ، دەسمايە، ئىلھام-مەدەت ئالغاچ ئۆزۈڭدىن،
ئوتلۇق، ئېسىل ھەمدۇسانا ياغدۇرار ساڭا.
سېنى كۆيگە قاتسا، ئېيتما تەشەككۇر ئاڭا،
قايتۇردى ئۇ پەقەت سەندىن ئالغانىنى ساڭا.

80

ئاھ! زۇۋانىم ئۆچتى يازغان ۋاقتىمدا سېنى،
بىر مول تالانت ئەھلىدىن ئات-نامىڭنى ئاڭلاپ،
ئۇ، قايتا ئۇن چىقارماسلىق قەستىدە مېنى،
جەھلى بىلەن تۇرار شۆھرەت-شانىڭنى داڭلاپ.
ئەمما، يۈكسەك پەزىلىتىڭ ئوكيان كەبى كەڭ.
سىغدۇرارسەن يەكلىمەستىن دەپ نەپىس، قوپال،
كەلمىسىمۇ ئۇنىڭ كۆركىم كېمىسىگە تەڭ،
سەت قولۇبقىم دېڭىزىڭدا ئۇزگەي بىمالال.
سېنىڭ تېيىز دۇمبىلىڭدە قالارمەن لەيلەپ،
ئۇ، پايانسىز سۇلىرىڭنى ماڭغاندا يېرىپ،
ياكى مېنى دولقۇنلىرىڭ چۆكتۈرسە چەيلەپ،
ئۇ، تۇرار زور ھەيۋەت بىلەن قەددىنى كېرىپ،
دۇچ كېلەرمەن تالاپەتكە، ئۇ قۇچسا زەپەر،
ئەڭ يامىنى: سۆيگۈم ماڭا يەتكۈزدى زەرەر.

81

يازدىم قەبرە تەزكىرەڭنى ئۆمرۈڭنى كۆزلەپ،
سەن ياشايسەن، مەن تۇپراقتا تۇگەيمەن چىرىپ؛
ھېچكىم مېنى ئەسلىمەيدۇ شانىمنى سۆزلەپ،
ئەجەل سېنى ئەل يادىدىن كېتەلمەس ئېلىپ.
شۇندىن كېيىن دەۋران سۈرەر نام-ئىسمىڭ ئەبەت،
ھايات شامىم ئۆچسە، مەندىن قالماس ئىز-نىشان.
زېمىن ماڭا بېرەر ئاددىي يەرلىكنى پەقەت،
سەن ئىنسانلار كۆزلىرىنى ئەيلەرسەن ماكان.
مىسرالىرىم بولغاي مۇنار—ئابىدە ساڭا،
كەلگۈسىدە كۆزلەر ئۇنى تويمايدۇ كۆرۈپ،
سانسىز ئەسىر تاراپ، توزان قونمايدۇ ئاڭا،
دەۋرىمدىكى بارچە ئادەم كەتسىمۇ ئۆلۈپ.
قەلبىمگە يار بولغاچقا ئاجايىپ قۇدرەت،
ھاياتلىقىڭ تاپار ئىنسان ئاغزىدا نۇسرەت.

82

مىيۇسىمغا چاتمىدىڭ دىل رىشتىڭنى، شۇڭا
سېنى دەستۇر-تېما ئەيلەپ، شائىرلار ئېسىل
نەزمەنامە يازدى تامام بېغىشلاپ ساڭا،
زېھنىڭ بىلەن كۆر ئۇلارنى، بولمىغىن خىجىل.
ئىدرىكىڭمۇ رۇخسارىڭدەك ئۆزگىچە—سەرخىل،
چاندى كۆيۈم خىسلىتىڭنىڭ ئالدىدا، سەزدىڭ؛
ئىزدەپ شۇڭا دەۋرانغا خاس يېپيېڭى، ھەرخىل
نادىر ئەسەر—نەزمە، باشقا يۇرتلارنى كەزدىڭ.
بۇمۇ بەرھەق، ئەمما ئۇلار كۆپتۇرۇپ قەۋەت،
سېنى تۇرلۇك رەڭلەر بىلەن بېزەيدۇ ھامان،
چىن—سەمىمىي سۆزلەپ سادىق دىلكىشىڭ پەقەت،
ئەيلەر ئەسلى ھالىتىڭنى ئۆز پېتى ئايان.
قان كەم يۈزگە سۈرسۇن ئۇيا-ئەڭلىكنى ئۇلار،
ياراشمايدۇ گىلاس يەڭلىغ چېھرىڭگە بۇلار.

83

گۈل يۈزۈڭگە سۈرمىگەنمەن بىھۈدە بوياق،
سەزمىگەچكە قىلغىنىڭنى ئەڭلىككە ھەۋەس،
بىلدىم ياكى بىلمەن دەپ ئويلايمەن، ئوماق
قامىتىڭگە خەنجىڭ پۈچەك كۆيى باب ئەمەس.
قىممىتىڭنى تەرىپلەشتىن توختىدىم شۇڭا،
ئاددىي قەلەم سىزالمايدۇ ئەسلىڭنى ئېنىق،
گۈزەللىكىڭ—ئىسپاتىڭنى كۆرسەتكىن ئاڭا،
بەرمىسۇن ئۇ خىسلىتىڭگە رەڭنى بەك قېنىق.
ئارتتىڭ گۈناھ-جىنايەتنى سۈرمىسەم زۇۋان،
ئەمما، سۇكۇت قىلماق يۈكسەك شەرەپتۇر ماڭا،
چۈنكى، يەتمەس گۈزەللىككە جىم تۇرسام زىيان،
ھايات بەرمەك بولۇپ، قەبرە بەردى خەق ساڭا.
سېنىڭ ئىككى شائىرىڭدىن تۆرەلگەن غەزەل
كۆزۈڭدىكى جۇلادىنمۇ ئەمەستۇر گۈزەل.

84

كىمنىڭ گېپى ئەڭ پېقىملىق؟ قانداق قەسىدە
سېنىڭ ئەينەن تەسۋىرىڭگە كېلەلەيدۇ تەڭ؟
بار ئۇنىڭدا تەڭدىشى يوق بايلىق—خەزىنە،
شۇ بايلىققا كىملەر ئېلان قىلالايدۇ جەڭ؟
پېرسۇناژغا بېرەلمىسە قەلەم شان-ئاتاق،
ھېسابلىنار كۇچ-مادارسىز، نامرات شۇقەدەر،
رۇخسارىڭنى سۈرەتلىسە ئۆز ئەينى بىراق،
تاپار يۇكسەك شەرەپ ئۇندىن يارالغان ئەسەر.
ئۇ، كۆچۈرسۇن جىسمىڭدىكى جۇملىنى تولۇق،
بۇزۇلمىسۇن تەڭرىنىڭ ساپ سەنئىتى—ئەجرى،
شۇ چاغ، ئىجاد بابىدا ئۇ قازىنىپ ئۆتۈق،
ئۆسەر بۇنداق ئۇسلۇبىنىڭ قىممىتى-قەدرى.
خەقنىڭ ئوشۇق ماختىشىغا ئامراقسەن قەۋەت،
بۇ، ئۆزۈڭنىڭ قۇت-بەختىگە ئۇ قۇشتۇر لەنەت.

85

پۈتكۈل مىيۇس تۈزۈپ چىققان سەرخىل، بىباھا
سۆزنى ئەيلەپ زەر قەلەمدە بىرمۇبىر بايان،
ياغدۇرسا خەق ئۆزمەي ساڭا كۆي-ھەمدۇسانا،
ئەدەب بىلەن تۇرار سۈرمەي مىيۇسىم زۇۋان.
ئېيتار ئۇلار قەسىدە، مەن سۇكۈتتە بىراق؛
تالانتلىقلار ئېلىپ يېڭى ئۇسلۇبتىن مەدەت،
ھەر رەت يېزىپ چىقسا نادىر مەدھىيە-قوشاق،
مەن ساۋاتسىز پوپتەك "ئامىن" دېگەيمەن پەقەت.
مەيلى قانداق ماختىسۇن، يات تۇيۇلماس ماڭا،
توغرا دەرمەن سېنى كۆككە كۆتۈرسە ئۇلار؛
ئەمما، بۇ سۆز دىلدا، قەلبىم بىقارار ساڭا،
سۆزلىسەممۇ ئاستا، پىكرىم ئوق كەبى ئۇچار.
قەدىرلىگىن سەن ئۇلارنى، سۆز-نەزمىسى بار،
ھۆرمەتلىگىن مېنى، ماڭا ئۇنسىز پىكىر يار.

86

ئۇنىڭ كۆچلۈك مىسرالىرى قىلدۇرۇپ جەۋلان
يەلكىننى، سۈزۈپ سەندەك بىباھا زەرنى،
ئەيلەپ پىشقان خىيالىمنى كاللامدا ۋەيران،
گۆر ئەتتىمۇ ئۇ—ھامىلە تۆرەلگەن يەرنى؟
ئۇنىڭ قەلبى ئەرۋاھلاردىن ئېلىپ تەلىمات،
يېزىپ نادىر نەزمە، مېنى ئاسقانمۇ دارغا؟
ياق، ئۇ ئەمەس ھەم تۇن ئاڭا بولۇپ قول-قانات،
ھەيۋىسىدە ئىتتىرمىگەن ناخشامنى يارغا.
ماختانمىسۇن ئۇ يا ئۇنىڭ ئەقىللىق، ئوماق،
تۇندە ئۇنى ئالدايدىغان ئەرۋاھى پەقەت،
كەلتۈرەلمەس ئۇلار ماڭا مالاللىق—چاتاق،
تەھدىتىگە زىنھار بويۇن ئەگمەسمەن ئەبەت.
ئەمما، ئۇنىڭ نەزمىسىگە تاشلىدىڭ نەزەر،
ئۆچتى ئۇنۇم، ئىلھامىمدىن قالمىغاچ ئەسەر.

87

خوش! ببباها زەرسەن، نېسىپ بولمايسەن ماڭا،
ئۆزۈڭگمۇ يۈكسەك قەدىر-قىممىتىڭ ئايان.
بەردى ھۆرلۈك ھوقۇقىنى خىسلىتىڭ ماڭا،
ئەمدى توختام-ۋەدىمىزدىن قالمىدى نىشان.
تەستىقىڭسىز ئالاي قانداق ئىلكىمگە سېنى؟
بولسۇن ماڭا نەدە بۇنداق ئامەت-بەخت يار؟
كاتتا سوۋغاڭ كۆرمىگەچكە مۇناسىپ مېنى،
پەۋقۇلئاددە ھوقۇقۇمنى ئەيلىدىم بىكار.
بەلكىم، بۇرۇن قىممىتىڭنى بىلمەي يا خاتا
تونۇپ مېنى، شەپقىتىڭگە قىلغانسەن نائىل؛
دەل جايىنى تاپمىغان زور ئىنئامىڭ شۇڭا
ئۆز قولۇڭغا قايتتى، مەن بۇ ھۆكۈمگە قايىل.
خۇددى شېرىن چۈشتەك ساڭا ئېرىشتىم بۇرۇن،
مەن چۈشۈمدە شاھ، ئوڭۇمدا قىسارمەن بويۇن.

88

ئۇرماق بولۇپ شان-شەۋكىتىم، ھەيۋەمنى يەرگە،
تۆھپەمگە سەن زاڭلىق بىلەن تاشلىساڭ نەزەر،
مەن سەن ئۇچۇن بېرىپ دائىم ئۆزۈمگە زەربە،
ماختاي سېنى، قويمىساڭمۇ ۋاپادىن ئەسەر.
بارچە نۇقسان-ئىللەتلىرىم ئايانداۋر ماڭا،
بەختىڭ ئۇچۇن ئۆز ئۇستۈمگە يۇكلەي جىنايەت،
شۇنداً مېنى دىلخانەڭدىن قوغلىساڭ، ساڭا
تەبەسسۇمدا باققاي چوقۇم شۆھرەت-ئىناۋەت.
مەنمۇ شادلىق دېگىزىغا چۆمەرمەن شۇ چاغ،
چۇنكى، مېنىڭ سۆيگۈ-ئىشقىم بىر ساڭا مايىل،
نەپ ئالارسەن ئۆز تېنىمگە سۇركىسەم كىر-داغ،
مەن بولۇرمەن نەچچە ھەسسە پايدىغا نائىل.
مەن ئىشقىڭدا مەجنۇن، مەنسۇپ بارلىقىم ساڭا،
ناھەق ئازاب چەكسەم مەيلى سەن ئۇچۇن شۇڭا.

89

تەرك ئەتتىم، دېدىڭ، ئىللەت بولغاچقا مەندە،
بۇ سۆزۈڭنى مەن ئىزاھلاپ ئەيلەرمەن بايان.
چۈشسە سەندىن پەرمان، بولاي بىر توكۇر بەندە،
قارارىڭغا بويۇن تولغاپ يۈرمەسمەن هامان.
مەيلى، دەستەك تېپىپ، ماڭا ياغدۇر تىل-لەنەت،
ئۆز-ئۆزۈمنى تىللاش بۇندىن ئازابلىق لېكىن.
چۈشەنگەچكە خىيالىڭنى، مەن سېنى پەقەت
كۆرمىگەندەك يولىماسمەن يېنىڭغا يېقىن.
زەپ يېقىملىق گۈلگۈن، گۈزەل مۇبارەك نامىڭ،
ئەمدى مەڭگۈ ئۇنى تىلغا يۈرمەيمەن ئېلىپ،
ئالسام ئەگەر، يەيدۇ ئازار شۆھرىتىڭ-شانىڭ،
ئەل بۇرۇنقى سۆيگۈمىزنى قالغۇسى بىلىپ.
مەن ئۆزۈمگە تىڭ ئۇرۇشقا رازى سەن ئۈچۈن،
چۈنكى، سەن ئۆچ ئادەم هامان رەقىب مەن ئۈچۈن.

90

نەپرەتلىنەي، دېسەڭ مەندىن، ئەل ماڭا كۆلپەت
تىلەپ تۇرغان بۇ پۇسەتنى ئۆتكۈزمە بىكار،
سەن ھەيۋەمنى سۇندۇر تۇتۇپ قىسمەتنى ئۇلپەت،
زەربە بېرىپ مەندەك خارنى قىلما يەنە خار.
دىلخانەمدىن ھەيدەلگەندە نادامەت-پىغان،
زەربەڭ بىلەن سالما ئاڭا قايتىدىن ئازاب،
كەلمە باشلاپ ھۆل-يېغىننى تىنجىسا بوران،
سال توختىماي جەبرە، ئەيلە ھالىمنى خاراب.
كەت بۇگۈنلا، كېتەر بولساڭ يېنىمدىن شەكسىز،
دىلغا ئۆزگە ھەسرەت تېغى تۇرغاندا پېتىپ،
پۈتكۈل پىراق كەلسە تەڭلا، ئەڭ باشتا چەكسىز
تالاپەتنىڭ تۈز-تەمىنى باققايمەن تېتىپ.
باشقا دەردلەر ئەيلەر بۇگۈن باغرىمنى كاۋاپ.
ھىجرانىڭنىڭ ئالدىدا بۇ سانالماس ئازاب.

91

بىرى ماختار نەسەبنى، بىرى ئەقلىنى،
بىرى بايلىق، بىرى قۇدرەت-ئىقتىدارىنى،
بىرى پۇزۇر كىيىمىنىڭ پاسۇن-شەكلىنى،
بىرى تايغان، ئوۋ بۇركۇتى يا تۈلپارىنى.
ھەركىشىدە ھەرخىل ھەۋەس بولغاچقا ھامان،
ئىزدەر ئۇندىن ئۆزگىچە بىر ئىپتىخار-غۇرۇر،
ئەمما، بۇنداق قىزىقىشنى قىلماسمەن مىزان؛
قەلبىم ئارا ئوخچار چەكسىز قۇدرەتلىك ھۇزۇر.
سۆيگۈنىڭ ماڭا شان-شۆھرەتلىك نەسەبتىن ئەزىز،
بايلىق، پۇزۇر كىيىملەردىن يۈكسەك شۇ قەدەر،
تايغان، تۈلپار، بۇركۇت بەرگەن ھۇزۇردىن لەزىز؛
سەنلا بولساڭ ئەلگە خۇشال تاشلايمەن نەزەر.
كەتسەڭ ئەگەر بارچە ئىشىق-سۆيگۈڭنى باشلاپ،
مېنى ھەسرەت كوچىسىغا قويارسەن تاشلاپ.

92

قىلچە شەپە چىقارماستىن كەتسەڭمۇ، بىراق
سەن ماڭا خاس تاكى ئۆمرۇڭ تاپقۇچە زاۋال.
نەپەسلىرىم ئەتمەس داۋام سۆيگۈڭدىن ئۇزاق،
مەن سۆيگۈڭسىز قىلالماسمەن ياشاشقا ئامال.
كەلدى باشلاپ ئەزرائىلنى ئەرزىمەس خەتەر،
شۇڭا ئەڭ زور تالاپەتتىن يىمەيمەن ۋايىم.
سالدىم مانا بىر بەختيار ماكانغا نەزەر،
ئۇ، مۇھەببەت-نەپرىتىڭدىن مۇستەسنا دائىم.
ئاينىشىڭغا باغلىق بولغاچ ھاياتىم مېنىڭ،
ساداقەتسىز قەلبىڭ مېنى قىلالماس مالال.
ئېھ، بەختلىك ئىمتىيازغا ئېرىشتىم: سېنىڭ
سۆيگۈڭگە يار بولدۇم، گۆرگە كېتەرمەن خۇشال!
كىم بەختكە دەز يېتىشتىن ئەيلىمەس ھەزەر؟
ئېھتىمال يۇز ئۆرۈگەنسەن بەرمەيلا خەۋەر.

93

كۆز يۇممىسام، مەن ئالدىنىپ قالغان ئەر سىياق،
ئۆزگەرمىدىك دەيمەن؛ مەندىن تانساڭمۇ ئۆزۈڭ،
كۆرۈنەرسەن بۇرۇنقىدەك ۋىجدانلىق، ئوماق؛
كۆڭلۈڭ باشقا يەردە، مەندە بولسىمۇ كۆزۈڭ:
نىگاھىڭدىن تۇرمىغاچقا بىزارلىق يېغىپ،
ئالالماسمەن قەلبىڭدىكى ئايىنىشتىن دېرەك.
تالاي ئىنسان كەتسە ۋاپا يولىدىن ئېغىپ،
نەپرىتىنى ئەيلەر سوغۇق ئەپتىدە كۆرەك.
ئەمما، سېنى يارانقاندا دۇنياغا خۇدا،
مۇھەببەتكە بەرگەن ئەبەد چېھرىڭدىن ماكان،
ساداقەتنى دىل قەسرىڭدىن قىلساڭمۇ جۇدا،
چولپان كەبى كۆزلىرىڭگە تەبەسسۇم ئاقان.
خىسلىتىڭگە ماسلاشمىسا قەددى-قامىتىڭ،
ئوخشار ھاۋا ئالمىسى[1]غا گۈزەل ھالىتىڭ.

---

① ئىنجىلدە قەيت قىلىنىشچە، ھاۋا ئانا ئىلاننىڭ ئېزىقتۇرۇشى بىلەن تەڭرىنىڭ ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا، ساختاۋەت ۋە جىنايەت شېخىدە- كى ئالمىنى ئوغرىلاپ يەپ قويغاچقا، جەننەتتىن قوغلاپ چىقىرىلغان. بۇ ئالما تاتلىق بولسىمۇ، ئەمما، ئۇنى يېگەنلەرنىڭ ئاقىۋىتى ياخشى بولمايمىش.

94

بەزىلەرنىڭ خەققە زىيان سېلىشقا كۆزى
يېتەر، لېكىن قىلماس ئۇنىڭ باغرىنى يارا،
ئۆزگە دىلغا ئوت ياقسىمۇ سۆيگۈدىن، ئۆزى
مۇھەببەتكە بەنت بولۇشنى كۆرمەيدۇ راۋا.
لايىق ئۇلار تەڭرىنىڭ مول ھىممەت-مېھرىگە،
ساقلار ئۇنىڭ بايلىقىنى خوراتماي ئۇزاق.
يالغۇز ئۆزى خوجا مەڭگۇ يارقىن چېھرىگە،
گۈزەللىكىنىڭ قۇللىرىدۇر باشقىلار بىراق.
ياز گۈللىرى يازغا بەخش ئەيلەيدۇ ئىپار،
سىڭدۈرسىمۇ تەقدىرىنى ئويلاپ كۆپ ئەجىر،
شۇ گۈل ئەگەر بولسا قەبىھ ژاباغا دۇچار،
بەد بۇيى ياۋا ئوتچىلىكىمۇ تاپالماس قەدىر.
ھېچكىم قاراپ قويماس قالسا ھەسىلمۇ ئېچىپ،
ياۋا ئوتتىن بەد بۇيى پۇرار كەتسە گۈل سېسىپ.

95

خورلۇق گويا گۈلگە چۈشكەن قۇرت كەبى ئېۋەن
يەتكۈزۈپ شۇ ئۆز غۇنچەڭگە بەرمەيدۇ ئارام،
ئەمما، قىلدىڭ خورلۇقنى سەن يېقىملىق، لېۋەن!
گۈناھىڭنى گۈزەللىكتە يوشۇردۇڭ تامام!
پىتنىخورلار سەن توغرۇلۇق سۆزلەپ رىۋايەت،
دەيدۇ سېنى: شاللاق، بىلمەس نومۇسنى پەقەت.
بۇ، قەسىدە-ماختاش، زىنھار ئەمەس شىكايەت،
نامىڭ زىكىر بولسا، قۇتقا ئايلىنار لەنەت.
گۈناھلىرىڭ ئىزدەپ ماكان، دەل سېنى—نادىر
سەنئەت جۇلا قىلغان قەسىر-ئايۋاننى تاپتى.
ئۇندا جىمى نەرسە يارقىن كۆرۈنەر ھازىر،
ئېھ، گۈزەللىك زەر شايىدا ئېۋەننى ياپتى!
سۆيۈملۈكۈم، ئەيلە بۇ زور ھوقۇقتىن ھەزەر،
گاللىشىدۇ كۆپ ئىشلەتسە شەمشەرمۇ ئەگەر.

96

ئۇ دېسە: بار ياشلىقىڭ ھەم سۆيگۈدە قۇسۇر،
بۇ دەر: بېرەر شۇ ياشلىقىڭ جەزبىدىن دېرەك؛
تالاي ئىنسان ئالدى قۇسۇر، جەزبەڭدىن ھۇزۇر؛
بولدى جەزبەڭ قۇسۇرىڭغا چىرايلىق بېزەك.
خۇددى ئايال خاقان سالغان ئۇزۇكنىڭ كۆزى
ناچار تۇرۇپ ئېرىشكەندەك قەدىر-قىممەتكە،
ژۇجۇدىڭغا ماكانلاشقان ئىللەتنىڭ ئۆزى
ھۆرمەتلىنەر ئايلىنىپ بىر گۈزەل خىسلەتكە.
كىرىۋالسا بۆرە قوينىڭ سىياقىغا گەر،
چۈشكەي ئۇنىڭ قىلتىقىغا تالاي قوي ھامان!
يېتەر سانسىز ئاشقىڭنىڭ ئەقلىگە زەرەر،
گۈزەللىكىڭ ئەلگە تولۇق ئەيلەنسە ئايان!
قىلما ئۇنداق، مەجنۇن كەبى كۆيمەن ساڭا،
ئۆزۈڭ بىلەن شان-شۆھرىتىڭ تەڭەللۇق ماڭا.①

① بۇ سونېتنىڭ ئاخىرقى ئىككى مىسراسى 36-سونېتنىڭ ئاخىرقى ئىككى مىسراسى بىلەن ئوخشاش.

97

بۇ ئالەمدە سەن بىلەنلا ياشايمەن خۇشال!
ئۆمرۈم ئۆتەر جۇتتا، سەندىن ئايرىلسام ئەگەر.
ئاھ، مۇزلىدىم، قىلدى كۆكنى بۇلۇتلار قامال!
دېكابىردەك زېرىكىشلىك، جىمجىت ھەممە يەر!
ئەمما، بىزگە جۇدالىق دەل تومۇزدا يەتكەن؛
مول ھوسۇللۇق كۈز ئىككىقات تۇل خوتۇن سىياق،
ئەتىيازنىڭ شاللاقلىقى قالدۇرۇپ كەتكەن
ھىممىتى زور نېمەتلەرگە كۆتۈردى قورساق.
ئويلىدىم؛ شۇ جەزبىگە باي مول ھوسۇل—بالا
ئايلانغۇسى دادىسى يوق يېتىمگە بىراق.
ياز بىلەن ياز شادلىقى بەك ئىنتىزار ساڭا،
قۇشمۇ سەنسىز قىلماس ناۋا، چەككۈسى پىراق.
كۆڭلى غەشتۇر قۇش گاھىدا قىلسىمۇ ناۋا،
قىش شەپسى كەلدى بولغاي، سوۋۇدى ھاۋا.

98

بىز ئايرىلىپ كەتتۇق كۆلۈپ باققاندا باھار،
ئاپرىل قىزى كىيىپ پۇزۇر ئۇستىباش-كىيىم،
مەۋجۇداتنى قىلسا ئىشق-مۇھەببەتكە يار،
ساتۇرن[1]مۇ ناخشا ئېيتىپ تاپايدۇ تىنىم.
گۈللەر ئىپار پۇركىسىمۇ يارقىن رەڭ تۇزۇپ
قۇشلار كۈيى راھەت بەخش ئەتسىمۇ دىلغا،
ياكى گۈللەر تاشلانسىمۇ بەرگىدىن ئۈزۈپ،
ئالمىغايمەن يازغا دائىر قىسسىنى تىلغا.
مەندە ئاپئاق پىيازگۈلگە يوقتۇر ئىشتىياق،
كۈيلىمەيمەن قىزىلگۈلنى خۇشال ئۇن سېلىپ،
ئالغان ئۇلار سەندىن پەقەت رەڭدار تۇس-سىياق،
جىسمىڭ جىمى گۈزەللىككە ئەندىزە—قېنىلىپ.
سەن بولمىغاچ، قىش تۈيۈلدى بۇ باھار ماڭا،
گۈللەر گويا كۆلەڭگەدۇر، ھەمراھ مەن ئاڭا.

---

① ساتۇرن—غەربىي ياۋروپا ئىلمىي نۇجۇمىدا ھەسرەت-نادامەتكە سىمۋول قىلىنغان.

*99

بىنەپشە گۈل ئېچىلغاندا كايىدىم ئاڭا:
"يار ھىدىگە تەككۈزمىگەن بولساڭ سوغۇق قول،
ئوماق ئوغرى، خۇش پۇراقنى بەردى كىم ساڭا؟
يۈز-مەڭزىڭنىڭ دىلدارىمنىڭ جىسمىدىكى مول
قاندىن بۆياقِ ئالغانلىقى ئايانداڭ ماڭا."
دات، پىيازگۈل ئوغرىلىدى ئاپئاق قولۇڭنى،
يالپۇزلارنىڭ غۇنچىلىرى تال-تال چېچىڭنى،
ئەتىرگۈلنىڭ ئاقلىرى شۇ دەردلىك ئويۇڭنى،
قىزىللىرى خىجىللىقتا چۆمگەن چېغىڭنى؛
ئاق يا قىزىل ئەمەسلەرمۇ بۇلاشتى شۇنى،
خۇش ھىدىڭنى چاچتى ھارام مال—ئولجىغا ھەم.
ئەمما، بۇ پەس ئوغرى پورەك ئاچقاندا، ئۇنى
تۇگەشتۇردى غەزەبلەنگەن قۇرتلار ئەيلەپ يەم.
كۆرگەن گۈلۈم كۆپ، كۆرمىدىم سەندىن خۇش پۇراق،
رەڭ ئوغرىلاپ باقمىغان بىر گۈلنىمۇ بىراق.

---

* بۇ سونېت 15 مىسرادىن تەركىب تاپقان.

100

سەن قەيەردە، مىيۇس؟ كۆيگە قاتمىدىڭ نېچۈن
قۇدرىتىڭنىڭ مەنبەسىنى ئۇنتۇپ كۆپ زامان؟
ئەممىيەتسىز تېما، قوپال نەزمىلەر ئۈچۈن،
مول هاياجان، تالانتىڭغا يەتكۈزدۈڭ زىيان؟
قايتۇرۇپ كەل، ئەي ئۇنتۇغاق مىيۇس، بوش-بىكار
ئۆتۈپ كەتكەن پەيتنى، ئەيلەپ يېقىملىق ناۋا.
كۆيلىرىڭنى ئاڭلىسۇن شۇ كۆيخۇمار نىگار،
تېما، تالانت، ئىقتىدارنى بەردى ئۇ ساڭا.
هورۇن مىيۇس، تۇر، سەنەمنىڭ رۇخسارىغا باق،
ئۇندا يىللار قازدىمۇ - يوق ئېرىقنى تىرەن؛
نەزمە پۈتۈپ قېرىلىقنى ئەيلىسەڭ مازاق،
كىممۇ قىلسۇن شۇ بۇلانغان ۋاقىتقا ئېرەن!
يارنى ئەلگە تونۇت ئۆمرى كەتمەستە خوراپ،
شۇندا ۋاقىت ئورغىقىنى قالارسەن توراپ.

101

گۈزەللىككە چۆمسە چىنلىق يۈردۈڭ سەل قاراپ،
ھورۇن مىيۈس، ئۆزگەرتمىدىڭ بۇ خۇيىنى ئەجەب؟
ئىگاردىنلا تۇرار چىنلىق، گۈزەللىك تاراپ،
سەنمۇ ئۇنى دەستەك قىلىپ قۇچارسەن شەرەپ.
سەن ئېھتىمال، مۇنداق جاۋاب بېرەرسەن ماڭا:
"ھاجەت ئەمەس ئەڭلىك سۈرۈش چىنلىققا پەقەت،
گۈزەللىكمۇ باغلىماس ھېچ ئىشتىياق ئاڭا،
گۈزەل نەرسە بېزەكسىزمۇ گۈزەلدۇر ئەبەت."
كۆيگە ئۇنىڭ زوقى يوق، دەپ سۈرمەمسەن زۇۋان؟
بەس، سۈكۈتكە چۆمگىنىڭنى يۈرمىگىن ئاقلاپ.
ئەۋلادلاردىن ياغسۇن ئاڭا ھەمدۇسانا - شان،
ئۇنى ئالتۇن قەبرىدىنمۇ قال ئۆزۈن ساقلاپ.
ئېغىر يۈكتىن قاچما، مىيۈس، بىلدۈرەي ساڭا
ئەبەد ئۆچمەس نۇرنى قانداق بېرىشنى ئاڭا.

102

كۆرۈنسمۇ سۆيگۈم زەئىپ، تولغان مادارغا،
خوراپ كەتتى دېمە دائىم قىلمىسام بايان.
كىمكى ماختاپ ئەقىدىنى سالسا بازارغا،
مال-تاۋارغا ئوخشار سۆيگۈ قىممىتى ھامان.
خۇددى بۈلبۈل باش يازدىلا سايرىسا باغدا،
تومۇز پەيتى قالغىنىدەك سۇكۇتكە چۆكۈپ،
باھاردىلا—بىز تۇنجى رەت سۆيۈشكەن چاغدا،
ناخشام بىلەن ئىشقىمىزنى ئالارمەن كۆتۈپ.
ئۇ، ئازابلىق ئەللەي كۈيى ئېيتقان ئەك ئۇزاق
تۇنلەردىكى خۇشال چاغدىن قېلىشماس بۇ ياز،
پەقەت قاپلاپ يارچە شاخنى تەلۈە كۈي-قوشاق،
ئېسىل نەغمە ئاددىيلىشىپ، تۈيۈلمايدۇ ساز.
دائىم غەزەل ئېيتىپ سېنى قىلماي دەپ بىزار،
گاھى يۈردۈم شۇ بۈلبۈلدەك ناۋاسىز-بىكار.

103

مىيۇسىمىنىڭ يېرى شۇنچە تۇرۇپ مۇنبەت، كەڭ،
شادلانغۇدەك مول ھوسۇلنى قىلمىدى تارتۇق.
تېمىسىنىڭ جىسمىدىكى تۇغما زىننەت - رەڭ
مېنىڭ پەرداز-قەسىدەمدىن مىڭ ھەسسە ئارتۇق.
كەتمە كايىپ مەن ناۋادا يازمىسام ئەسەر،
كېلىپ ئەينەك ئالدىغا سەن چېھرىڭگە زەن سال،
ئۇ، مەززىسىز ئىجادىمدىن غالىپ شۇقەدەر،
ئەيلەر جىمى مىسرالىرىم، تالانتىمنى لال.
جىنايەتكە تەڭ ئەمەسمۇ، يەتكۈزسە زىيان
ئەسلىدىنلا ساز تېمىغا بەردىم، دەپ بېزەك؟
نەزمەمدە يوق زىنھار بىرەر مۇددىئا-نىشان،
تۇغما گۈزەل ھالىتىڭنى سۆزلەشتىن بۆلەك.
ئېيتىپ بېرەر ئەينەكتىكى قامىتىڭ ساڭا:
يېتەلمەيدۇ نەزمەمدىكى تەسۋىرىڭ ئاڭا.

104

ئوماق دوستۇم، نەزىرىمدە كەتمەيسەن قېرىپ،
تۇنجى كۆرگەن چاغدا ئىدىكى شۇنداق گۈزەل—ساز،
شۇندىن كېيىن جەزبكە باي ئۇچ يازنى ئېلىپ
كەتتى يېشىل ئورمانلاردىن جۇدۇنلۇق ئاياز.
ئايلاندى شۇ خەس-غازاكلىق كۈزگە ئۇچ باھار،
ئۆتتى ئايلار بىربىرىنى قوغلىشىپ ئۇدا؛
كۆيدى ئىيۇن يالقۇنىدا، ئۇچ قېتىم ئىپار
چېچىپ ئاپرېل، سەن ھېلىمۇ گۈل چىراي، زىبا.
ئاھ، شەپسىز غايىب بولۇر گۈزەللىك بىراق،
خۇددى سائەت يىگىنىسىدەك چىقارماي سادا.
ساقلىنار دەپ ئويلىساممۇ سېھرىگىنى ئۇزاق،
كۆز ئالدىمدىن ئاستاغىنە يۇتمەكتە مانا.
ئەي ئەۋلاد، سەن يەتمەي تۇرۇپ ھايات ۋەسلىگە،
گۈزەللىكىنىڭ يازى كىرگەي خازان پەسلىگە.

105

بارچه ناخشا-قەسىدەمنى بىرلا ئادەمگە
ئاتىسامموْ ئەيلەپ ئىشق-سۆيگۈمنى ئىزھار،
تېۋىندى دەپ قالما مېنى مەبۇت-سەنەمگە،
يارىمنىمۇ كۆرمە مەبۇت ئورنىدا زىنھار.
نىگارىمدا گۈزەل خىسلەت، چىن ئەقىدە بار،
ئۇ، ئەتىمۇ بۇگۈنكىدەك مېھرىبان ھامان،
شۇڭا ھەربىر نەزمەم ۋاپا-ساداقەتكە يار،
بىرلا تېما—مۇھەببەتنى ئەيلىگەي بايان.
ماڭا ئۆلمەس تېما چىنلىق، گۈزەللىك، ھىممەت،
ئۆزگىرەر بۇ ئۇچى تۈرلۈك نەزمىگە ھەردەم،
ئىجادىم شۇ ئۆزگىرىشتىن يارىتار قىممەت،
تۈغار كۆركەم قىياپەتنى بولۇپ ئۇلار جەم.
بۇرۇن تەنھا بولسا چىنلىق، گۈزەللىك، ھىممەت،
تەڭ ماسلىشىپ، بەردى بۇگۈن بىر تەنگە زىننەت.

106

مەن قەدىمكى يىلنامىدىن كۆردۇم ئەڭ گۈزەل
ئادەملەرگە دائىر ئەينەن تەسۋىر-بايانىنى،
يارقىنلىقتا چۆمۈپ كۆيلەر قەدىم كۆي-غەزەل
ئىشقى فونتان چەۋەندىز ھەم زىبا جانانىنى.
بولدى ماڭا يىلنامىدىن تەپسىلىي ئايان
گۈزەللەرنىڭ ئېغىز-بۇرۇن، پۇت-قول، قاش-كۆزى،
ئەيلىنىپتۇ ئۆتمۈشتىكى قەلەمدە بايان
ھازىرقى ئۇز سىياقىڭنىڭ دەل ئەينى-ئۆزى.
قەدىمكى شۇ شائىر يازغان قەسىدە-قوشاق
دەۋرىمىزدىن، سەندىن بەرگەن بېشارەت—خەۋەر.
تايانغاچقا ئۇ خىيالىي قىياسقا بىراق،
يازالمىدى قىممىتىگە مۇناسىپ ئەسەر.
بىز بۈگۈنگە سالدۇق نەزەر شادلىنىپ پەۋەس،
تىل سۈكۈتكە چۆمدى، كۆزدە بولسىمۇ ھەۋەس.

107

ئاخىر خاراب بولسىمۇ چىن سۆيگۈ-ئەقىدەم،
كەلگۈسىنى ئارزۇلىغان بۇ كەڭ—بىپايان
دۇنيادىكى سەزگۈر قەلب ياكى ۋەھىمەم
چەكلىيەلمەس ئۇنىڭ قەرەل—ۋاقتىنى ھامان.
ئالەمدىكى ئاي بىر قېتىم تۇتۇلدى پۈتۈن،
ئۆز سۆزىنى ئەيلەر مازاق مىسكىن پالچىلار.
تۇراقسىزلىق يەتتى ئىشەنچ ۋەسلىگە بۇگۈن،
تىنچلىق دەر: زەيتۇن ئەبەد سولماي شاخلىنار.
سۆيگۈم ئېلىپ گۈلگۈن پەسىل تامچىسىدىن نەپ،
نۇرلانماقتا، ئەزرائىلمۇ ئۇرغاي ماڭا باش.
ئۇ، خورلىسا تىلسىزلارنى، كەتمەي ئەنسىرەپ،
ساقلىنارمەن قوپال كۆيدە مەڭگۇ تېمەن، ياش.
تىكلەر سېنىڭ ئابىدەڭنى بۇ ئەشئار—قوشاق،
زالىم شاھنىڭ مىس قەبرىسى تۇزلەنگەي بىراق.

108

كۆڭلۈمدىكى راست سۆزۈمنى دەپ بولسام ساڭا
قالدى نېمە يېزىق بىلەن قىلغۇدەك ئايان؟
سۆيگۈم، ئېسىل خىسلىتىڭنى يازغان بەت ئارا
بارمۇ يەنە قوشقۇدەك بىر خاتىرە، بايان؟
يوق، پاقلىنىم، ئەمما كۈندە قىلغاندەك دۇئا،
ئوخشاشلا بىر سۆزنى تەكرار ئېيتمىقىم كېرەك،
ئەينى چاغدا تېۋىنغاندەك نامىڭغا گويا،
"سەن ماڭا خاس، مەن ساڭا" دەپ ئۆتەرمەن، دېمەك.
سۆيگۈم ئېلىپ سۆيۈلگەن دىل—قۇتىدىن ئورۇن،
قورۇقلارنىڭ تەھدىتىگە ئۇچرىماي ياشار،
ئەگمەي ۋاقىت زەربىسىگە تائەبەد بويۇن،
ئەكسىچە، شۇ زەئىپلىكنى ئەيلىگەي چاكار.
ۋاقىت، چىراي بول، دېسىمۇ سۆيگۈنى خازان،
سۇنماس تۇنجى مۇھەببەتنىڭ نوتىسى ھامان.

109

هىجران زەئىپ كۆرسەتسىمۇ سۆيگۈمنى ساڭا،
ئاينىمدى، دەپ، يۈرمە مەڭگۇ ئاغرىنىپ مەندىن.
مەيدەڭ ئارا سوققان يۈرەك مېنىڭدۇر، شۇڭا
ئايرىلىشنى خالىمايمەن بىر ئۆمۈر سەندىن.
سەن—سۆيگۈمنىڭ ئۆيىدۇرسەن، يۈرت كېزىپ تالاي،
كەلدىم بۇگۈن خۇددى سەرسان سەييادەك يېنىپ.
چىن ئەقىدەم ئۆزگىلەرگە بولمىدى مالاي،
پاكلىناي، دەپ، كەلدىم يەنە سۇنمۇ ئېلىپ.
بولمىساممۇ ئىنسانغا خاس نۇقساندىن يىراق،
ئۆمۈرۋايەت تەككۈزمەيمەن ۋىجدانىمغا چەل،
باغلىمايمەن يوق نەرسىگە زىنهار ئىشتىياق،
دائىم ساڭا ئىنتىلەرمەن قويىۋەتمەي بەل.
ھېچ گەپ ئەمەس مەن ئۈچۈن بۇ بىپايان ئالەم
سەنلا مېنىڭ بارلىقىمسەن، چوغ سۈپەت لالەم!

110

يۇرگەنلىكىم راستتۇر مېنىڭ لاغايلاپ ھەريان،
كىيىۋىلىپ زەرياپ كىيىم، كۆرسىتىپ ئويۇن،
زەرنى ئەرزان سېتىپ، سالدىم ئارمانغا زىيان،
كونا سۆيگۈم يېڭىسىغا بوشاتتى ئورۇن.
مۇھەببەتكە ھەقىقەتەن قىلمىدىم ئېرەن،
ئەمما، بۇنداق بەڭگۈاشلىنقىم قەلبىمگە بۇگۈن
نەڭ باھارنى يېڭىۋاشتىن سىڭدۇرۇپ تىرەن،
ئىسپاتلىنىپ سۆيگۈڭ، مەندە قالمىدى تۇگۈن.
قەدىناسىم، سالمىغايمەن كۆڭلۈڭگە ئازاب،
سىنايمەن دەپ بولۇپ، يەنە يېڭى يارغا قۇل،
قويدۇڭ مېنى سەن—مۇھەببەت ئىلاھى قاماپ،
كەتتى ئۆتۈپ ھەممە ئىش، قىل سۆيگۈمنى قوبۇل.
چىرايىڭنى ئېچىپ، گۈزەل جەننىتىم، قېنى،
پاك، يېقىملىق باغرىڭغا چىڭ باسساڭچۇ مېنى!

111

ئاھ، مەن ئۇچۇن ئېيت ئىلاھى قىسمەتكە لەنەت،
ئۇ، ئىللىتىم-گۈناھىمغا بولدى يار-يۆلەك،
تۇرمۇشۇمغا يېڭى مەزمۇن بەرمىدى پەقەت،
سەھىلەردە ئويۇن قويۇپ ئۆتۈشتىن بۆلەك.
رەسساملارنىڭ قوللىرىغا يۈققاندەك بويۇق،
كەتتى كەسپىم سەۋەبىدىن خىسلىتىمگە چاك،
شۇڭا نامىم بولالمىدى تامغا[1]دىن يىراق،
ئىچ ئاغرىتىپ تىلە مېنىڭ بولۇشۇمنى پاك.
ئىتائەتمەن بىمار كەبى ئىچەي ئاچچىقسۇ[2]،
تاپسۇن ماڭا يۈققان ئېغىر كېسەللىك شىپا،
قانچە ئاچچىق بولسا، ئاچچىق تۇيۇلمايدۇ ئۇ،
ئۇچرىساممۇ قوش جازاغا قىلمايمەن ندا.
دوستۇم، ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ قويساڭلا ئەگەر،
ۋۇجۇدۇمدا كېسەللىكتىن قالمايدۇ ئەسەر.

---

① تامغا—ھاقارەت، تىل-ئاھانەتنى كۆرسىتىدۇ.
② ئەينى زامانىدا ئاچچىقسۇ يۇقۇملۇق كېسەللىككە داۋا بولىدۇ، دەپ قارىلاتتى.

112

ئىچ ئاغرىتىپ سۆيسەڭ مېنى، ئۆچكىسى شۇ ئان
تۆھمەت مېنىڭ پېشانەمگە باسقان ئەن—مۆھۈر.
ئىللىتىمنى يېپىپ، بەرسەڭ خىسلىتىمگە شان،
ئۆتەي ئۆسەك سۆزگە پەرۋا قىلماي بىر ئۆمۈر.
سەن—پايانسىز كائىناتىم، خۇشتارمەن ئەبەت
ھاقارىتىڭ، ماختىشىڭنى ئاڭلاشقا ھەردەم.
خەق مەن ئۇچۇن، مەن خەق ئۇچۇن ئۆلۈك تەن—جەسەت،
ھېس-تۇيغۇمنى ئۆزگەرتمەستىن تۇرارمەن بەردەم.
ئۆزگىلەرنىڭ سۆزلىرىنى تەڭداشسىز تىرەن
ھاڭغا تاشلاپ، خۇددى ساغرۇ يىلاندەك ھامان،
ماختاشسىمۇ، تىللاشسىمۇ قىلماسمەن ئېرەن.
ئاڭلا، بۇنىڭ سەۋەبىنى ئېيتەي مەن بايان:
قەلبىم ئارا قۇردۇڭ مەڭگۇ يوقالماس خانلىق،
نەزىرىمدە سەندىن بۆلەك يوق بىرمۇ جانلىق.

113

دىلخانەمگە كۆچتى كۆزۈم سەندىن ئايرىلىپ،
شۇندا ئۇنىڭ ئىقتىدارى ئەيلىنىپ خاراب،
يېرىم ئەما-قارىغۇغا قالدى ئايلىنىپ،
كۆرەلمەيدۇ ھېچنەرسىنى تۇرسىمۇ قاراپ؛
بەرمەس گۈل، قۇش ئوبرازىنى كۆز دىلغا سۇنۇپ،
ئاڭا نېسىپ بولمىغاچقا ئۇلارنى كۆرۈش؛
كۆزىمۇ كۆرگەن نەرسىسىنى قالالماس تۇتۇپ،
دىل چىرايلىق مەنزىرىدىن ئالالماس ئۇلۇش؛
كۆرسە كۆزۈم غەيرىي مەخلۇق، نۇرانە يۈزنى،
سەت-كۆرۈمسىز ياكى كۆركەم، ئېسىل ھالەتنى،
قاغا، كەپتەر، تاغ، دېڭىز يا كېچە-كۈندۈزنى،
ئۇندىن ياساپ چىقار سەندەك گۈزەل قامەتنى.
قىلمۇ سىغماس، تولۇپ كەتكەچ سەن دىل ئۆيۈمگە،
يالغانچى دەپ ئاتاق بەرگەي قەلبىم كۆزۈمگە.

114

ئىچتىمۇ بۇ قەلبىم سېنى تاجىم دەپ تونۇپ،
شاھلارغا خاس ھاكاۋۇرلۇق—ئۆتكۈر زەھەرنى؟
دەيمۇ: كۆزۈم چىقارمىغان يالغاننى توقۇپ؟
ئۇ سۆيگۈنىڭدىن ئۆگەنگەچكە ئايرىشنى زەرنى،
ئۆزگەرتتىمۇ ئالۋاستىنى سەندەك ئۇز سەنەم،
نازاكەتلىك ھۆر-پەرىزات، قەددى زىبا غا؟
رەزىللىكنى ئايلاندۇرۇپ گۈزەللىككە ھەم،
چۆمدۇردىمۇ شەيئىنى ئۇ[1] چاچقان زىيا غا؟
ئېھ، كۆزلىرىم مەپتۇنلۇقتا تاشلانسا ساڭا،
شۇ زەھەرنى ئىچكەن بۇيۇك قەلبىم قۇت بىلىپ:
كۆزۈم بىلگەچ قەلبىم ئامراق نەرسىنى، ئاڭا
بۇ بىر قەدەھ ئىچىملىكنى سۇنغان تەق قىلىپ.
جامدا زەھەر بولسا، ئۇندا گۈناھ زور ئەمەس،
چۈنكى، كۆزۈم باشتا ئاڭا قىلغان بەك ھەۋەس.

---

① بۇ مىسرادىكى "ئۇ" 7-مىسرادىكى "گۈزەللىك"نى كۆرسىتىدۇ.

115

بۇرۇن يازغان نەزمىلىرىم، ھەتتا "مەن ساڭا
مەجنۇن كەبى كۆيدۇم" دېگەن سۆزلەرمۇ يالغان؛
ئۇ چاغ، ئىشق ئۇچقۇنۇمنىڭ كېيىن زور لاۋا
بولۇشىنى ئويلاشقا مەن ئامالسىز قالغان.
ئەنسىرەيتتىم، ۋاقىت تۇغقان ھېسابسىز خەتەر
ۋەدىلەرنى بۇزۇپ ئەيلەر يارلىقىنى بىكار،
گۈزەل رۇخسار، ئىنتىلىشكە يەتكۈزۈپ زەرەر،
دىلنى يۇكسەك ئىرادىدىن قىلار، دەپ، بىزار.
كۆڭلۈم ئەمىن تاپسا، ئەزىز تۇيۇلۇپ بۇگۈن،
ھەم ئەتىگە باغلىمىغان تۇرسام زوق-ھەۋەس،
ئاھ، غەم قىلىپ ئۆكتەم، قەبىھ ۋاقىتتىن نېچۈن
دېمەي: "ئىشقىڭ دەريا‌سىغا چۆمۈلدۈم پەۋەس"؟
سۆيگۈ تېخى بوۋاق؛ ئېيتماي بۇ سۆزنى ھازىر،
ئۇ، چوڭ بولۇپ، قىلسۇن قىران ۋاقتىنى زاھىر.

116

توسماق قىيىن قوشۇلماقچى بولسا قوش يۈرەك،
سەن ئۆزگىرىپ كەتسەڭ ئۇنتۇپ ۋاپانى تامام،
مەنمۇ ئايرىپ، دېسەم: مەيلى، پەرۋايىم پەلەك،
بۇنى ئەسلا چىن سۆيگۈ، دەپ ئاتىماس ئاۋام.
ئېھ، مۇھەببەت—مەڭگۈ ئۆچمەس مايا كىنىڭ نۇرى،
تەۋرىمەيدۇ سوقسىمۇ جۇت، شىددەتلىك بوران،
ئازغان كېمە يول تاپىدۇ كۆرگەندە ئۇنى،
ئۇنىڭ چەكسىز قىممىتىدە يوقتۇر ھېچ گۇمان.
تەكۇزسىمۇ ۋاقىت نۇرلۇق يۈزلەرگە پىچاق،
ئەمما، ئوتلۇق مۇھەببەتكە ئاتالمايدۇ تاش،
سۆيگۈ گۈلدەك توزۇماستىن كۆكلەيدۇ ئۇزاق،
ئەگمەس قەبىھ ئەزرائىلنىڭ ئالدىدىمۇ باش.
خاتالىقى ئىسپاتلانسا بۇ سۆزنىڭ ئەگەر،
يوققا ھېساب بولسۇن سۆيگۈ، مەن يازغان ئەسەر.

117

سەن سۆك مېنى، قىلسام ئاڭا شەپقەت—شاپائەت،
رەھمىتىنى بىلدۈرمىدى ئەسلا ماڭا، دەپ؛
باغلىسامۇ دائىم ساڭا چەكسىز ساداقەت،
چىن سۆيگۈمگە ياغدۇرمىدى ھەمدۇسانا، دەپ؛
يات-ناتونۇش كۆڭۈللەرگە ئەيلىنىپ قامال،
زەردىن ئېسىل دوستلۇقۇمنى تەرك ئەتتى، دەپ؛
قانداق شامال سوقسا يەلكەن چىقىرىپ خۇشال،
يىراق ئوكيان-دېڭىز تامان يۈرۈپ كەتتى، دەپ.
بەڭۈاشلىقىم، گۈناھىمنى دەپتىرىڭگە ياز،
قىلما ئادىل دەللىدىن ھەم گۈمانىنى يىراق،
باققىن ماڭا ئايان ئەيلەپ چېھرىڭدە ئايار،
نەپرىتىڭنىڭ ئوقلىرىنى ئاتمىغىن بىراق.
چۈنكى، دېدىم ئەرزنامىدە: ماڭا بولغان ساپ
ئەقىدەڭنى ئىسپاتلاشقا كەتتىم ئالدىراپ.

118

قوزغاتقاندەك ئاچچىق-چۈچۈك نەرسە بىرلە تەم
تۈيغۇمىزنى، ياخشىلايمىز ئىشتىهانى دەپ،
ساقلىنىشنى ئويلاپ تۇرلۇك كېسەللىكتىن ھەم،
ئاغرىپ قالغان كەبى سۈرگۈ دوربىنى يەپ؛
ئاچچىق دورا-دەرمانلارنى ئەيلەپ ئاش-تائام،
بىزار قىلماس شەربەتكگە تويۇندۇم سېنىڭ؛
ساغلاملىقتىن بەزدىم، ئاغرىق بېرەر دەپ ئارام،
ھازىر ئاڭا چۈشمىسىمۇ ھاجىتىم مېنىڭ.
قوزغالمىغان كېسەللىكتىن بولغاچقا پەخەس،
چىقتى سۆيگۈ ئامالىمدىن شەكسىز خاتالىق:
ساغلام تەنگە دورا-مەلھەم ئىچكۈزۈپ پەۋەس،
ئىزدىدىممەن دەردتىن چەكسىز قۇتقا شىپالىق.
ئەمما، بۇ ئىش قىلدى مېنى چىن ساۋاققا يار:
زەھەرلەيدۇ دورا، سەندىن بولسا كىم بىزار.

119

ئىچتىم سېرېن① كۆز يېشىنى بولۇپ پايپېتەك،
ئۇ، دوزاختەك قاسقان ئارا هوردالغان زەھەر،
تىلەكلەرنى دىشۇار قىلىپ، دىشۇارنى تىلەك،
شان-ئۈتۈققا ئىنتىلىپ هېچ قۇچمىدىم زەپەر.
يۈرگىنىدە قەلبىم قۇنقا چۆمدۇم، دەپ، ئۆزۈم،
نۇرغۇن قېتىم خاتا يولغا تاشلىدى قەدەم؛
چانقىدىن چاچراپ چىقىپ كەتكەن جۇپ كۆزۈم،
چەككىنىمدە غالجىر كېزىك دەردىدىن ئەلەم!
زىيان نەپنى تۈغدى! بىلدىم: رەزىللىك هامان
كۆرىستىدۇ گۈزەللىكنى تەڭداشسىز ئەزىز؛
خارابلاشقان سۆيگۈ قايتا ئەيلەنسە ئايان،
تۈيۈلغاي ئۇ بەكمۇ هەيۋەت، جەزبىدار، لەزىز.
ئەيىبلەندىم، ئەمما شۇنچە سېزىمەن راهەت؛
مەغلۇبىيەت بەردى ماڭا ئۈچ هەسسە ئامەت.

---

① سېرېن—يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى پېرىنى ئادەم، پېرىنى قۇش سىياقىدىكى جادۇگەر ئايال.

120

ئۆتمۈشتىكى زالىملىقىڭ نەپ بەردى بۇگۈن:
بولمىغاچقا نېرىۋىلىرىم پولات يا تۆمۈر،
شۇ چاغ سالغان ھەسرىتىڭنى ئەسلىمەك ئۈچۈن،
گۈناھىمنى تەن ئالمىقىم لازىم بىر ئۆمۈر.
ياۋۇزلۇقۇم زەربىسىگە ئۇچراپ سەن ئەگەر،
خۇددى مەندەك ئۆتكەن بولساڭ چېكىپ دەرد-پىراق،
جىنايىتىڭ ماڭا قانداق يەتكۈزدى زەرەر،
دەپ ئويلاشقا زىنھار چولام تەگمىگەي بىراق.
ئىككىمىزنىڭ شۇ ئازابلىق ئاخشىمى ئېغىر
نادامەتنىڭ زەربىسىنى ئەسلەتسە ماڭا،
مەنمۇ سەندەك بېرەي دەرھال سەكپارە-يېغىر
دىلغا شىپا بولمىش ئاددىي دورىنى ساڭا.
بولدى پاكلاش خىراجىتى گۈناھىڭ بۇگۈن،
مەن سېنى، سەن مېنى پاكلاپ قويمايلى تۈگۈن.

121

ئۇڭاللىقتا خارابلاشتى قانۇنلۇق ھۆزۈر،
خەقنىڭ يۈزە ھېس-تۇيغۇسى ئەيلىنىپ دەلىل،
چىقىرىلدى پاك-گۇناھسىز ئادەمدىن قۇسۇر،
بۇ تۆھمەتتىن ئەلا، بولۇش شۇبھىسىز رەزىل.
نېچۈن خەقنىڭ پەسكەش كۆزى ئىنتىلەر خۇشال
مەۋج ئۇرغان قانلىرىمغا بەرمەككە سالام؟
قورقۇنچاقلار ئىللىتىمنى پايلاپ، مەن ھالال
بىلگەن جىمى نەرسىنى دەر پۈتۈنلەي ھارام؟
ئۆزگەرمىدىم؛ ئۇلار ماڭا قىلسا ھاقارەت،
ئۆزلىرىنىڭ ئىپلاسلىقى بولۇر ئەلگە پاش؛
مەن—ساب نىيەت، يات ئۇلارغا مەڭگۈ ئادالەت؛
كۆڭلىمدە يوق مەن توغرۇلۇق ھەققانىي قاراش.
ئۇلار مۇنداق قەبىھ ئويدا چىڭ تۇرار ھامان:
ئادەم رەزىل، رەزىللىككە ئورالغان جاھان.

122

سەن ھەدىيە قىلغان كىتاب ساقلىنار ھامان
ئەسلىمەمنىڭ بەتلىرىگە ئورنىشىپ-كۆچۈپ،
ئۆتسىمۇ نى قىسمەت سېلىپ تالاي يىل-زامان،
ئۇنىڭ بىرەر قۇر-سۆزىمۇ قالمىغاي ئۆچۈپ.
ھېچ بولمىسا، كاللام بىلەن قەلبىمدىن خۇدا
تارتىپ كېتىپ ھاياتلىقنىڭ ۋەسلىنى تامام،
ئۇلار پۈتكۈل قۇدرىتىدىن بولغۇچە جۇدا،
سېنى ئەسلەپ ئېيتقان غەزەل ئەيلىنەر داۋام.
يوق بۇ كىتاب—ساقلىغۇچىتا ئۇنىچىلىك ماجال،
مەنمۇ تاشقا چىن سۆيگۈڭنى يۇرمەسمەن يېزىپ،
شۇڭا، ئۆنى قولدىن تەرك ئەيلەپ بىمالال،
سېنى قەلبىم—ئەسلىمەمگە قويدۇممەن سېلىپ.
ئەسلەش ئۈچۈن پۈتۈپ قويسام دەپتەرگە سېنى،
خەلقى ئالەم ئۇنتۇغاق، دەپ ئويلايدۇ مېنى.

123

ياق! ئەي ژاقىت ئۆزگەردى، دەپ ئويلىما مېنى.
قانچە كاتتا ئېھرام ياساپ قۇچساڭمۇ ئۇتۇق،
تۆيۈلمايدۇ زىنھار ماڭا ئۆزگىچە، يېڭى؛
بۇ، يېپىشتۇر كونا تاشقا يېپىيېڭى يوپۇق.
ئۆمرىمىز بەك قىسقا، شۇڭا شادلاندۇق قەۋەت،
ئېلىپ كەلسەڭ ئۆتمۈشتىكى ماتانى داڭلاپ،
دەيمىز ئۇنى: بىزگە تارتۇق قىلىنغان پەقەت،
باقمىغاندەك بارلىقىنى ئەزەلدىن ئاڭلاپ.
ھەيرانلىققا سالماس مېنى ئۆتمۈش يا بۈگۈن،
خاتىرەڭگە ھەم ئۆزۈڭگە قىلمايمەن ھەۋەس؛
سەن ئالدىراپ يېزىپ چىققان، مەن كۆرگەن پۈتۈن
نەرسە شەكسىز ساختىلىققا ئورالغان پەۋەس.
مۇنداق قەسەم ئىچتىم: ئېتىپ ژىجداننى باغاش،
ئەگمىگەيمەن ھەيۋەڭ بىلەن ئورغىقىڭغا باش.

124

بولسا سۆيگۈم كاتتا زاتنىڭ پۇشتى، قىسمەتنىڭ
نىكاھسىزلا تاپقان ئوغلى بولۇپ قالغۇسى،
ئۇچرار مېھنەت، نەپرەتنىگە ۋاقىت-پۇرسەتنىڭ،
ئادەم ئۇنى ئوت يا گۈلدەك يۇلۇپ ئالغۇسى.
سۆيگۈم تۇرار ئۆزگىرىشچان مەجەزدىن يىراق،
تەۋرىمەيدۇ خۇش تەبەسسۇم—كۈلكىنى كۆرۈپ،
دەۋرىمىزگە خاس كەيپىيات—ئېغىر دەرد-پىراق
باسسا پەرۋا قىلماي ئاڭا كەتكۈسى كۆنۈپ.
ئۇ، تىز پۈكمەس ئۆمرى قىسقا ساختا كۆز قاراش،
بىدئەتچىنىڭ ھېكمەتلىرى—نەيرەڭ-مىكىرگە؛
ياتتۇر ئاڭا سۈدا ئۆلۈپ، ئاپتاپتا ياشاش،
تەنھا تۇرار چۆكۈپ مەغرۇر چوڭقۇر پىكىرگە.
ئەي ۋاقىتقا ئالدانغۇچى، بول ئىسپات-گۇۋاھ،
ئۆلسەڭ تۇغەر ھاياتىڭدا ئۆتكۈزگەن گۇناھ.

125

نه پايدىسى، شۆھرىتىڭنى ئۇچۇرۇپ-ماختاپ
قوغدىساممۇ، كۈنلۈكۈڭنى كۆتۈرۈپ ئېگىز؟
ياكى ئاساس سالسام ئۇنى قېلىشقا ساقلاپ،
بىرەمدىلا كۆزدىن يۇتۇپ قالدۇرمىسا ئىز؟
گاھى خەقلەر قىزىققاچقا تاشقى سىياققا،
بارلىقىدىن قالدى مەھرۇم بەرسىمۇ بەدەل؛
باراڭ ئىزدەپ، قىلچە ئېرەن قىلماي قاپاققا
قاراپ تۇرغان پايدىكەشنى يۇتماقتا ئەجەل.
سادالىقتىم تۇتسۇن ئەبەد قەلبىڭدىن ماكان،
قىل ئاز، لېكىن چىن-سەمىمىي سۆزۈمنى قوبۇل،
ئۇ، شۇنچە ساپ، خالىي مىكىر-نەيرەڭدىن ھامان،
رىشتىمىزنى بىربىرىگە چاتار ھەم ئۇدۇل.
يوقال كۆزدىن، ئەي سېتىلغان پىتىنخور، سېنىڭ
تۆھمىتىڭ دەز يەتكۈزەلمەس قەلبىمگە مېنىڭ.

*126

بۇيرۇقۇڭغا بەيئەت قىلار، ئەي ئوماق ئەركەم،
بۇ تۇراقسىز ژاقىتىنىڭ تىغ-ئوغىقى ھەردەم.
سەن زەئىپلىك ئىچرە كۆكلەپ، يارىڭنىڭ خازان
بولۇژانقان ھالىتىنى ئەيلەرسەن ئايان.
بارچە ئىشنى باشقۇرغۇچى تەبىئەت-خاقان
ئالغا باسساڭ ياندۇرار ئۆز ئورنىڭغا ھامان.
ئوي-مەقسىتى: پەم ئىشلىتىپ، يىللارنى ئىزا
تارتقۇزۇش ھەم مىنۇتلارنى تاپقۇزۇش قازا.
ئۇ ساڭا بەك ئامراق، ھەزەر قىل ئۇندىن بىراق،
ئەتىژارلاپ ساقلىيالماس جىسمىڭنى ئۇزاق.
سۇرۇلسىمۇ مۇددەت-قەرەل ھېساب بېرىش پەرز،
ئۇ، ژاز كېچەر سەندىن چوقۇم تۆلەش ئۈچۈن قەرز.

---

* بۇ سونېت پەقەت 12 مىسرا بولۇپ، بىيىت (مەسنەۋى) شەكلىدە يېزىلغان. تەرجىمىدە شۇ ئالاھىدىلىك ساقلاپ قېلىنىدى.

127

پەقەت كۆركەم سانالمايتتى ئۆتمۇشته قارا،
سانالسمۇ، ئەل ئاغزىدا تاپمايتتى شۆھرەت.
ئۇ، ئۇزلۇقنىڭ ۋارىسىغا ئايلاندى مانا،
شۇ ۋەجىدىن گۈزەللىككە چاپلاندى تۆھمەت.
ھەربىر كىشى سېتىپ تەڭرى نامىنى ئۈدا،
ئەڭلىك سۈرۈپ سەتكە زىننەت بەرگەندىن بېرى،
بولدى تەختى، شۆھرىتىدىن گۈزەللىك جۈدا،
تىل ئىشىتتى، پەسكەشلىكتىن تۈرسمۇ نېرى.
دىلدارىمنىڭ چېچى شۇڭا قۇندۇزدەك قارا،
نۇرلۇق تۇندەك كۆزى گويا يىغلاپ ئۇشبۇدەم:
كۆرۈمسىزلەر پەرداز بىلەن ئۇزلىشىپ راسا،
قىلدى يالغان شانىدا، دەپ، تەڭرىگە ئەلەم.
ئۇ يىغلىسا، دەردـئازاب[1]قا ماسلىشار كۆزى،
دەيدۇ ئاۋام: چىن گۈزەللىك دەل بۇنىڭ ئۆزى.

① بۇ يەردىكى "دەردـئازاب" كۆزدىكى قارا ھالەتنى كۆرسىتىدۇ.

128

ئەي كۆيۈم، سەن سانسىز قېتىم چالغىنىڭدا ساز،
بارمىقىڭدا تەۋرەپ يېنىك شۇ بەختىيار تار،
چىقارغاندا شۇنچە مۇڭلۇق، گۈزەل كۈي-ئاۋاز،
بولغان مېنىڭ قەلبىم لەزىز ھېس-تۈيغۇغا يار.
بارمىقىڭنى سۆيسە تارلار شادلىنىپ قەۋەت،
ۋۇجۇدۇمدا دولقۇنلايدۇ كۈندەشلىك—پىراق،
بۇ ئىمتىياز لەۋلىرىمگە خاس ئىدى پەقەت،
خىجىللىقتا تارغا قاراپ تۇرارمەن بىراق!
جانسىز تاردا ئويناپ نازۇك بارمىقىڭ، ئاڭا
بەخش ئەيلەر ئالەمشۇمۇل ئامەت، ئارامسىز،
تار بولماقنى تەڭرى نېسىپ قىلسىچۇ ماڭا،
دېگەن ئارمان لەۋلىرىمگە ھەمراھ داۋاملىق.
چۆمگەندەكىن خۇشاللىقتا شاللاق، قارام تار،
بارمىقىڭنى تارغا، ماڭا قىل لېۋىڭنى يار.

129

شەھزانىيلىق قىلمىشلىرى ئەتكەندە داۋام،
ئارسىزلىقنىڭ چۆللىرىدە خورار كۈچ-مادار؛
ئۇندىن بۇرۇن، شەھزانىيلىق بولۇر پەس، قارام،
ساختا ۋەدە، نەيرەڭ، گۇناھ، زالىم، قان خومار.
لەززەتلىنىپ شۇئان يەنە قالار دىل سوۋۇپ؛
تەلۋىلەرچە ئىزدەر؛ ھۇزۇر ئاچقاندا قۇچاق،
ساقنى سارىڭ ئەيلەيدىغان يەمچۈكنى يۇتۇپ
قويغان كەبى سەسكىنەر ھەم ئۆتمەيلا ئۇزاق؛
قىلماس شۈكۈر دائىم ھۇزۇر سۈرسىمۇ پەقەت؛
غالجىرلىشار ئىنتىلسىمۇ، قۇچسىمۇ ۋىسال؛
ئىش باشلىغان دەملەر—بېھىش، پۈتكەن پەيت—لەھەت؛
ئىشتىن بۇرۇن شادلىق، كېيىن بولۇر چۈش—خىيال.
ئىنسان بۇنى بىلەر؛ ئۇقماس قېچىشنى بىراق
بۇ—دوزاختا باشلايدىغان جەننەتتىن يىراق.

130

دىلبىرىمنىڭ كۆزى كۈنگە ئوخشىماس هامان،
مارجان[1] ئۈنىڭ لەۋلىرىدىن قىزىلدۇر قەۋەت،
چاچ ئەگمە سىم بولسا، بېشى—سىم ئۆسكەن ماكان،
قارنى ئاق دەپ بىلسەك، كۆكسى بېغىرىڭ پەقەت.
كۆرگەن قىزغۇچ تاۋار يەڭلىغ گۈللەرنى كۆزۈم،
جىلۋە قىلماس يار مەڭزىدە بۇنداق تۈس-سىياق؛
سۈرگەن تالاي خۇش پۇراقنىڭ پەيزىنى ئۆزۈم،
يوقتۇر ئۈنىڭ تېنىقىدا ئۇنداق هىد بىراق.
ئاڭلىغايمەن سۆزلىرىنى شادلىنىپ، سۆيۈپ،
ئۈنى كۆيدەك بولمىسىمۇ مۇڭلۇق-خۇشناۋا.
هۆر—سەنەمنىڭ مېڭىشىنى باقمىدىم كۆرۈپ،
نىگار يولدا ماڭسا، دائىم قارارمەن ئاڭا.
ئەمما، تەڭرى بولسۇن گۇۋاهە، يارىم ئەزەلدىن
قېلىشمايدۇ خەق ماختىغان ئاي يۈز-كۆزەلدىن.

---

① مارجان—مارجان قۇرتلار سۆڭىكىنىڭ چۈغلانىيىدىن هاسىل بولغان ماددا بولۇپ، شەكلى دەرەخ شېخىغا ئوخشايدۇ، رەڭگى قىزغۇچ، ئاق ياكى قارا بولىدۇ.

131

بەزىلەر بەك ئۆكتەم كېلەر بولغاچقا لېۋەن،
ئۇز ئەمەسسەن، بىشەملىكىڭ ئوخشايدۇ ئاڭا؛
چۈنكى، سۆيگۈڭ يىلېتىز تارتىپ قەلبىمدە تىرەن،
سېنى ئالتۇن دەپ بىلگىنىم ئايانداۋر ساڭا.
كىمكى سېنى كۆرسە دەيدۇ: سۆيگۈنى ئەلەم
تارتقۇزغۇدەك كۈچ كۆرۈنمەس چېھرىڭدە زىنهار؛
دىلدا ئۇنى مات ئەيلەشكە ئىچسەممۇ قەسەم،
جاسارىتىم يوق قىلغۇدەك ئاشكارا ئىنكار.
قەسىمگە يات تامامەن ساختىلىق—گۈناھ؛
خىيالىمدىن كەچسەڭ، سانسىز ئۇھ تارتىش—ئەلەم
ئۇزۇلمەستىن كېلىپ، بولغاي سۆيگۈمگە گۇۋاھ:
سەن نە قارا، نەزىرىمدە ئاي يۇزلۈك سەنەم.
مەجەزىڭدىن باشقا يېرىڭ سانالماس قارا،
شۇ سەۋەبتىن شەنىڭگە داغ تېگەر ئەل ئارا.

132

مەن كۆزۈڭگە كۆيدۈم؛ ئايان ھەر ۋاقىت ئاڭا:
قەلبىڭ مېنى مەنسىتمىگەچ چېكەرمەن ئازاب؛
تۈتۈپ نۇرلۇق تۇندەك كۆزۈڭ سۆيگۈگە ھازا،
ھالىمغا بەك ئىچ ئاغرىتار جەزبىلىك قاراپ.
تاڭدا كۈلگەن پارلاق قۇياش مەشرىقىنىڭ غۇۋا،
غەمكىن، خۇنۇك يۈز—چېھرىگە سۈرسىمۇ ئەڭلىك،
ياكى نۇرلۇق يۈلتۇز قىلىپ گۈگۈمدا جۈلا،
نۇرلانسىمۇ مەغرىپ كۆكى—بىپايان كەڭلىك،
يەتمەس دەردلىك كۆزۈڭگە ماس چېھرىڭگە پەقەت.
ھەسرەت سېنى كۆرسەتسە زەپ جەزبدار، لېۋەن،
قەلبىڭنىمۇ قىل ئۆزۈڭدەك بولۇشقا دەۋەت،
ئىچ ئاغرىتىش ۋۇجۇدۇڭغا ئورنىسۇن تىرەن.
قارا رەڭنى گۈزەللىك، دەپ بىلەرمەن ئەبەت،
رەڭگىڭگە يات بولغان جىمى نەرسە خۇنۇك، سەت.

133

قەلبىمنى خۇن-لەختە ئەتكەن دىلغا مىڭ لەنەت!
سالدى شۇ دىل ماڭا، ئامراق دوستۇمغا پىغان؛
مېنى شۇنچە قىيناپ، شۇكۇر دېمەستىن پەقەت،
قىلماقچىمۇ دوستۇمنىمۇ قۇلدەك ناتۇۋان؟
مېنى مەندىن تارتىۋالدى شەپقەتسىز كۆزۈڭ،
كەتتىڭ يەنە سەن ئىككىنچى مەن[1]نىمۇ تالاپ.
مەندىن تامام ۋاز كەچتى ئۇ، جىسمىم ھەم كۆزۈڭ،
شۇ سەۋەبتىن تارتماقتىمەن ھەسسىلەپ ئازاب.
ئەيلە تاشتەك باغرىڭ ئارا قەلبىمنى مەھبۇس،
قەلبىم كېپىل بولسۇن دوستۇم قەلبىگە ئەبەت،
قەلبىم ئۇنى كېچە-كۈندۈز قوغدايدۇ مەخسۇس،
ماڭا كۆلپەت سالالمايسەن تۇرمىدە پەقەت.
تۇتقۇنۇڭ مەن، زالىملىقىڭ قۇترايدۇ ھامان،
ماڭا، پۇتكۇل بايلىقىمغا بولارسەن خاقان.

---

① ئىككىنچى مەن—"مەن"نىڭ دوستىنى كۆرسىتىدۇ.

134

تەن بېرەيمەن: ئەمدى ئائىل بولدۇڭ سەن ئاڭا،
مەن گۆرۈگە قويۇلدۇم، سەن ئالدىڭ نەپ، ئارام،
ئۆز-ئۆزۈمنى مۇسادىرە قىلدۇرسام ساڭا،
ئىككىنچى مەن تاپسا ھۆرلۈك، پۈتەر دىل يارام.
ئەمما، ئۇنى چىقارمايسەن، ئۇمۇ چىقماس ھەم،
چۈنكى، سەن بەك ئاچكۆز، ئۇنىڭ كۆڭلى تازا—ئاق؛
ئۇ، كېپىلدەك شەرتنامىگە قول قويۇپ ھەردەم،
مېنى چىقسۇن، دەپ، سالار ئۆز بوينىغا تاقاق.
جازانىخور، ئۇ مەن ئۈچۈن قايتۇرغاندا قەرز،
قىلىپ گۈزەل چېھرىڭ بەرگەن ھوقۇقۇڭنى پەش،
شۇ دوستۇمنىڭ ئۈستىدىن سەن سۈندۈڭ سوتقا ئەرز؛
ئالداپ ئۇنى، زىيان تارتىپ كۆڭلۈم بولدى غەش.
مەن ئۇنىڭدىن مەھرۇم؛ تەۋە ئىككىمىز ساڭا،
ئۇ تۈگەتتى قەرزنى، ھۆرلۈك يوق تېخى ماڭا.

*135

قىزغا ئۇمىد يار دېيىلسە، سەندە بار تىلەك،
يەنە نۇرغۇن ئارمان، غەرەز، ئىنتىلىش، ئامال؛
ئىستىكىڭىڭ گۈللىرىگە بولاي، دەپ، بىزەك،
چاپلىشىپ چىڭ سېنى دائىم قىلارمەن مالال.
ئارزۇلىرىڭ ئوكيان كەبى كەڭ تۇرسا، ئاڭا
ئارمىنىمنى قويۇشۇمغا بەرمەمسەن ئورۇن؟
ئۆزگىلەرنىڭ ئىستىكى ساز تۇيۇلۇپ ساڭا،
مېنىڭكىگە نىگاھلىرىڭ ئاچمامدۇ قويۇن؟
دېگىز كۆزلەپ بولۇشىنى زاپىسىنىڭ مول،
ياغسا يامغۇر ئەيلەر قوبۇل كۆرمەي ئۇنى يات؛
ئۆسسۇن ئۇمىد رەيھانلىرىڭ شاخلاپ يەنە غول،
سان-ساناقسىز ئارمىنىڭغا ئارمىنىمنى قات.
قىلما "ياق" دەپ ئاشقىڭنى ئەزرائىلغا يەم،
ئەيلە بارچە تىلەكلەرنى بىرلا يەرگە جەم.

---

* 135-ۋە 136-سونېتتىكى "ئۇمىد"، "تىلەك"، "ئارمان"، "ئىنتىلىش"، "غەرەز"، "ئىستەك"، "ئارزۇ" دېگەن سۆزلەر ئىسلى تېكىستتىكى "Will"نىڭ مەنەن تەرجىمىسى. بۇ، ۋىليام(William) شېكسپىر ۋە ئۇنىڭ سونېتلىرىدا تىلغا ئېلىنغان دوستىنىڭ ئىسمىنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى بولۇپ، ئىككى بىسلىق مەنىگە ئىگە، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ مەنىلەرگە ئىگە بولۇشى مۇمكىن. بۇنداق ئۇسۇل ئەينى زامانلاردا كەڭرى تارقالغان سۆز ئويۇنى ئىدى.

136

مەن يېنىڭغا كەلسەم، دىلىڭ سالار تىل ماڭا،
شۇ كورغا ئېيت: مەن—مۇقەددەس ئارمىنىڭ سېنىڭ،
"ئارزۇ-تىلەك" ئەزەلدىنلا تونۇشتۇر ئاڭا،
ئارمىنىغا يەتكۈز مەجنۇن ئىشقىمنى مېنىڭ.
ئۈمىد سۆيگۈ خەزىنەڭنى تولدۇرار هامان،
ئەي دىلبىرىم، تولدۇر ئۇنى مېنىمۇ قوشۇپ،
بىل، غايەت زور بۇ ئىدىشنى ئىشلىتىش ئاسان،
يەنە بىرنى سالغىنىڭغا كەتمەيدۇ توشۇپ.
بولغاندىكىن مەنمۇ سانسىز ئىستەكلەر ئارا،
بەر ئىجازەت شۇ ئىدىشقا كىرەيمەن تولۇق،
سەن مېنى بىر ئەھمىيەتسىز نەرسە، دەپ قارا،
ئەمما، سۆيگۈڭ لەززىتىدىن قويمىغىن قۇرۇق.
ئات-ئىسمىمنى مەڭگۈ ئۆچمەس سۆيگۈ ئوتۇڭ قىل،
ئىسىم—"ئۈمىد"، شۇڭا ماڭا بەرگىن كۆڭۈل-دىل.

137

قانداق قىلىپ، ئەي كور، نادان سۆيگۈ خۇداسى،
كۆزلىرىمنى ئەمالىققا ئەيلىدىڭ دۇچار؟
ئايدىڭ ئاڭا گۈزەللىكىڭ ئورنى، جۇلاسى،
ئەمما، خىسلەت دەپ چۈشەندى ئىللەتنى ئۇلار.
بولۇپ ساددا خىيال ئىچرە كۆزلىرىم مالال،
قالسا ئەگەر ئاۋام باسقان دېڭىزدا لەيلەپ،
قىلدىڭ نېچۈن قەلبىمدىكى ھۆكۈمنى قامال،
سەن ئۇلارنىڭ دۆتلىكىنى مىسلى تور ئەيلەپ؟
ئۇ—ۋەخپە يەر، بىلىپ تۇرۇپ قەلبىم نېمىشقا
يۈردى ئۇنى شەخسىگە خاس زېمىن، دەپ تونۇپ؟
يا كۆزلىرىم قەستەن كۆڭۈل بۆلمەي بۇ ئىشقا،
گۈزەللىكتە خۇنۇكلۇكنى قويدىمۇ توسۇپ؟
قەلبىم، كۆزۈم ھەق-ناھەقنى ئەتمىگەچكە پەرق،
ساختىلىقنىڭ كۆلچىكىگە بولۇپ كەتتى غەرق.

138

ئويلىسۇن، دەپ، جانان مېنى قۇۋلۇققا قەدەم
قويمىدى ھەم ساددىلىقنى ھەمراھ، دەپ ماڭا،
ئىچسە ژاپا-ساداقىتى توغرۇلۇق قەسەم،
بىلىپ يالغان ئېيتقىنىنى ئىشەندىم ئاڭا.
قېرىپ نىمجان بولغىنىمنى ئۇقسىمۇ ئۆزى،
ئەمما، مېنى كۆرسە، دەيمەن دائىم قىران، ياش،
ئىشەنچىمنى قىلدى مەپتۇن ياغلىما سۆزى:
رېئاللىقنى پىنھان تۇتۇپ ئەيلىمىدۇق پاش.
نېچۈن يالغان ئېيتقىنىڭغا تەن بەرمەس نىگار؟
مەنمۇ ياشلىق گۈلۈم سولدى، دېمەيمەن ئەجەب؟
قېرى ئاشىق ياشنى تىلغا ئېلىشتىن بىزار،
ساختا ئىشەنچ مۇھەببەتكە بېغىشلار شەرەپ.
كۈنلەر ئۆتەر بىز ئۆزئارا ئالدىشىپ، دېمەك،
نۇقسانسىز تاپار شېرىن كالامدىن بېزەك.

139

ئاھ، رەھىمسىز جەبرەڭ بىلەن قەلبىمگە ھەسرەت
سالغىنىڭغا ئەپۇ سوراپ يۈرمە مەندىن، يار؛
تىللا، لېكىن كۆزلىرىڭدىن ياغدۇرما نەپرەت،
ئۆلتۈر ئۇرۇپ، مىكىر بىلەن قىلما مېنى خار.
باشقا ئەرنى سۆيدۈم، دېدىڭ؛ ئامرىقىم، بىراق
كۆز ئالدىمدا نىگاھىڭنى تاشلىما ئاڭا.
سالدىڭ نېچۈن مىكرىڭ بىلەن جىسىمغا پىراق،
تۇرسا مېنى ئەل قىلغۇدەك قۇدرەت يار ساڭا؟
ئاقلاي سېنى: "ئاھ، دىلبىرىم كۆڭلىگە ئايان:
رەقىبىمدۇر ئۇ تاشلىغان يېقىملىق نەزەر.
شۇڭا مەندىن نىگاھىنى ئۆزگە يەر تامان
يۆتكەپ، بۇگۈن چاچار ياتلار چېھرىگە زەھەر."
ئەمما، ئۇنداق قىلما ھازىر؛ ھالىم بەك خاراب،
پىغانلىرىم يۈتسۇن، مېنى ئۆلتۈر بىر قاراپ.

140

تاش يۈرەكسەن، بول ئەقللىق؛ ھەسرىتىم ماڭا
تىل بېرىپ، ئۆز نەپرىتىنى قىلمىسۇن بايان،
شۇڭا، ئۇنسىز تاقىتىمگە سالمىسۇن جاپا،
چېھرىڭ ئارا مەنمەنلىكىڭ ئەيلىنىپ ئايان.
مەن مىسالى ئۆلەر چاغدا، دوختۇرنىڭ: شىپا
تاپالايسەن، دېيىشىگە خۇشتار چۈس بىمار؛
ئەگەر ئەقلىڭ بولسا، مېنى قىلدۇرما ندا،
كۆيمىسەڭمۇ، كۆيدۈم ساڭا، دەپ قويغىن، نىگار.
ئۈمىد شامىم ئۆچسە، بولۇپ سەۋدايى ئادەم،
كەلسە-كەلمەس تىللاپ سېنى قىلارمەن غەلۋە.
رەزىللىككە تولۇپ كەتتى بۇ رەزگى ئالەم،
تەلۋىلەرنىڭ غەيۋىتىگە ئىشەنگەي تەلۋە.
قىلماي دېسەڭ مېنى مەجنۇن، غۇرۇرۇڭنى خار،
سۆيمىسەڭمۇ، تاشلا ماڭا نىگاھىڭنى، يار.

141

راست گېپىمنى ئېيتسام، كۆزۈم كۆيمىدى ساڭا،
چۈنكى، سەندە بار ھېسابسىز كەمچىلىك—ئېۋەن؛
ئەمما، يانار قەلبىم بولۇپ ئىشقىڭدا لاۋا،
قىلماي پەقەت جۈپ كۆزۈمنىڭ پەيلىگە ئېرەن.
قۇلاقلىرىم بولماس ھامان ناخشاڭغا خۇشتار؛
تەسىرگە تېز ئۇچرايدىغان تېگىش، پۇراش، تەم
سەزگۈلىرىم قەدەم تەشرىپ قىلمايدۇ زىنھار
جىسمىڭدىكى ئەزالارنىڭ بەزمىسىگە ھەم.
ئەمما، بەش خىل ئىدرىكىم، بەش ئەزايىمغا يات
قەلبىمدىكى مەپتۇنلۇقنى توسقۇدەك مادار،
مەنسىتىلمەي قەددىمدىكى ئەركەكلىك سۈبات،
بولدى سەندەك تەكەببۇرغا قەلبىم قۇل-چاكار.
تالاپەتتىن ئالدىم بەھىر—نەپسىمۇ بىراق،
ئۇ، گۇناھقا باشلاپ مېنى چەكتۈردى پىراق.

142

سۆيگۈم—گۈناھ؛ نەپرەت گۈزەل خىسلەتتۇر ساڭا،
كۆردۈڭ رەزىل گۈناھلىرىم—سۆيگۈمنى يامان.
ئىككىمىزنىڭ ئەھۋالىنى كۆزەتسەڭ، ماڭا
كايىش ھاجەت ئەمەس، بۇنى بىلەرسەن ھامان.
ھاجەت دېسەك، لېۋىڭمۇ ھېچ سۆزەلمەس زۇۋان،
چۈنكى كۆركەم ئەڭلىكىگە قىلدى ئۇ ئەلەم،
خەق ئىجارە بېرىپ كۆرپە، نەپ ئالسا، شۇئان
تارتىۋالدى ئىچىپ مەندەك ساختا ئانت-قەسەم.
سۆيدۈم سېنى، سەن ئورۇنلۇق سۆيگەندەك ئۇنى،
سەن ئۇنىڭغا تەلمۈرگەندەك تەلمۈردۈم ساڭا.
قەلبىڭ ئارا سىڭسە تىرەن شەپقەتنىڭ نۇرى،
ياغقاي چوقۇم باشقىلارنىڭ شەپقىتى ئاڭا.
سەن يوشۇرۇپ ئۇنى، خەقتىن ئىزدىسەڭ ئەگەر،
خەق ئۆگىنىپ سەندىن، ساڭا تاشلىماس نەزەر.

143

كۆر، گويا بىر ئېھتىياتچان خوجايىن ئايال
قېچىپ كەتكەن مېكىيانىنى تۈتۈشنى ئويلاپ،
سەبىي، ئوماق بالىسىنى ئەيلىمەي خىيال،
جەھلى بىلەن شۇ توخۇنى يۇرىدۇ قوغلاپ.
ئانىسىنىڭ بۇ ئىشىنى ياقتۇرماي بالا،
يىغلىغانچە ئارقىسىدىن كېلەر چېچىپ تېز،
پەرۋا قىلماي بالىسىنىڭ زارىغا ئانا،
توختىماستىن نىشانىنى قوغلار بىسىپ ئىز.
سەنمۇ قاچقان ئەرنى قوغلاپ يۈرەرسەن مانا،
ئۆز بالاڭمەن، مەنمۇ كەلدىم قوغلىشىپ سېنى.
ئارمىنىڭ گۈل ئاچسا، باققىن قايرىلىپ ماڭا،
سۆيۈ ئانىلىق مېھرىڭ بىلەن كۆلدۈرۈپ مېنى.
قايتىپ كېلىپ، بەرسەڭ پەقەت تەسەللى ماڭا،
قۇچاق ئاچسۇن، دەپ تىلەرمەن ئارزۇيۇڭ ساڭا.

144

تەسەللى هەم ئۈمىدسىزلىك دىلىمىزنى ھامان،
پەرىشتىدەك قىلدى ئۇلار ئەقلىمنى قامال،
ئەزگۈسى ئەر، ۋۇجۇدىدا گۈزەللىك ئايان،
ياۋۇزى بىر بەدبەشىرە—كۆرۈمسىز ئايال.
شۇ جادۇگەر ئەيلەپ مېنى جەھەننەمگە يەم،
ئايرىۋەتسەم، دەيدۇ مەندىن پاك پەرىشتىنى،
چۈشكۈنلۈكتە ئۇنى جىنغا ئايلاندۇرۇپ ھەم،
كىمىرى بىلەن ئالدار ئۇنىڭ سۆيگۈ رىشتىنى.
شۇ پەرىشتەم ئايلاندىمۇ ئىبلىسقا، ھازىر
يوق قىياستىن باشقا مەندە ئېنىقراق ئۇقۇم؛
كەتتى ئۇلار، بىرلەشكىنى ئەيلەندى زاھىر،
چۈشتى بىرى دوزىخىغا بىرىنىڭ چوقۇم.
ئەمما، بۇنى بىلمەي، پەقەت قىلارمەن پەرەز
پەرىشتەمنى ھەيدىگۈچە جادۇگەر—مەرەز.

145*

مۇھەببەت ئىلاھى يارانقان لەۋ دەل
سۆيگۈدىن مۇكچەيگەن قەددىمگە قاراپ
ئېيتتى: "ئۆچ-نەپرىتىم بولدى گويا سەل."
ئەمما زەن سېلىپلا چەكتى دەرد-ئازاب،
شۇ ھامان قەلبىدە قوزغىلىپ شەپقەت،
يېقىملىق ھۆكۈمنى ئېيتىشقا ھەردەم
ھېرىسمەن ئېغىزغا ياغدۇرۇپ نەپرەت،
ئۇنى راست سۆزلەشكە قىلدى دەۋەت ھەم.
توختاپ "ئۆچ" دېگەن سۆز، مىسالى گۈلگۈن
كۈندۈزدىن كېيىنلا تۇن ئېچىپ جامال،
تۇندىكى جىن بولۇپ بېھىشتىن سۈرگۈن،
دەھشەتلىك دوزاختا ئەيلەندى قامال.
ئۇ، "مەن ئۆچ" دېگەندىن قول ئۇزۇپ، ماڭا
قايتىدىن جان بەردى دەپ: "ئەمەس ساڭا."

---

* بۇ سونېت باشقا سونېتلارغا قارىغاندا ئىككى بوغۇم ئاز بولۇپ، تەرجىمىدىمۇ مۇشۇ ئالاھىدىلىك ساقلاپ قېلىندى.

146

جىنايەتكار جىسمىمدىكى مىسكىن دىل—تۇگۈن،
بولدۇڭ ئۆزۈڭ پەردازلىغان ئاسىيغا ئەسىر.
ئاچ-زارلىقتا ھەسرەت يۇتۇپ پىنھاندا نېچۈن
تاشقى تامنى زىننەتلەشكە سىڭدۈردۈڭ ئەجىر؟
بۈ—ئىجارە مۆھلىتى بەك قىسقا سارايغا
دەسمايەڭنى سالساڭ، ساڭا تېگەر قانداق نەپ؟
تويماس قۇرت كاتتا ئورداڭ—بىباھا جايغا
ژارىس بولۇپ، ئاخىر ئۆنى تۈگەتمەمدۇ يەپ؟
ئەي دىل، ياشا چاكىرىڭنى تارتقۇزۇپ زىيان،
دائىم ئۆنى شۇلۇپ پۈتمەس بايلىققا ئىرىش؛
باقْ ئۆزۈڭنى، تام بېزەشنى ئەيلىمە نىشان،
بوش ژاقىتقا چەكسىز ئۆزۈن مۆھلەتنى تېگىش.
ئەزرائىلنى ھاپ ئېتە شۇندا بىمالال،
ئۇ ئۆلسىلا، قىلماس ئەجەل ئىنسانىنى قامال.

147

سۆيگۈم—كېزىك؛ ئۇ تىلەر: بۇ كېسەللىك پەقەت
ساقايماستىن ئېغىرلىشىپ بارسا كېرەك، دەپ،
ئەيلەپ ئۇنى دائىم مەۋجۇت بولۇشقا دەۋەت،
تۇرار ئاغرىق قوزغاتقۇچى دورىلارنى يەپ.
زېھنىم—ئىشىق دوختۇرۇمنىڭ ئۆچتى ئىمانى
يېزىپ بەرگەن رېتسېپىغا قىلمىسام ئەمەل،
چاندى مەندىن، ئۆچتى شۇئان ئۈمىدىم شامى،
بىلدىم: شىپا تاپمايدىغان ئىستەك—دەل ئەجەل.
زېھنىم تۇگەپ بولدى ماڭا شىپالىق هارام،
مېنى پۈتمەس بىئاراملىق ئەيلىدى سارائ؛
كەلسە-كەلمەس سۆزلەر، چەتنەپ چىنلىقتىن تامام
سەۋدايىغا ئوخشاپ گويا ئوي-خىيال، پارائ.
دەيتتىم بۇرۇن: قىلار سەندە گۈزەللىك جۇلا،
ئەمما، ئىدىڭ دوزاخ كەبى زۇلمەتلىك—غۇۋا.

148

سۆيگۈ، قانداق كۆزنى ماڭا ئەيلىدىڭ ئاتا،
ئۇندا ئەكس ئەتمىگەي چىن رېئاللىق هامان!
ئەقىل كۆزۈم كۆرگەن جىمى نەرسىگە خاتا
نامنى بەردى؛ ئېيت، قەيەرگە بولدى ئۇ راۋان؟
كۆزۈم كۆرگەن تەن سانالسا سۆزسىز ئۆز—ئوماق،
نە سەۋەبتىن "سەت-كۆرۈمسىز" دەيدۇ ئەل-ئاۋام؟
ئۇ، ناۋادا بولسا شۇنداق جەزبىدىن يىراق،
سۆيگۈ كۆزى باشقا كۆزگە يېتەلمەس تامام.
ئاھ، ئۇ ئازاب ياشلىرىغا ئەيلىگەندە غەرق،
كۆرەلمەدۇ شەيئىلەرنى ئۆز پېتى، ئېنىق؟
ئەجەبلەنمە ئېتەلمىسەم چىنلىقىنىمۇ پەرق،
پارلىيالماس كۆنمۇ هاۋا بولمىسا ئوچۇق.
ئەي قۇۋۇ سۆيگۈ! قىلمىسۇن، دەپ گۇناهىڭنى ياش،
مېنى كورغا ئايلاندۇردۇڭ تۆككۈزۈپ كۆز ياش.

149

ئەي باغرى تاش! دېدىڭ ئەجەب: سۆيمىدىڭ مېنى،
سەن بىلەن تەڭ مەن ئۆزۈمنى كۆرسەممۇ يامان؟
كېچە-كۈندۈز چىقاردىممۇ يادىمدىن سېنى؟
ئۆز غېمىمنى يېدىممۇ، ئېيت، رەھىمسىز خاقان؟
سەندىن بىزار ئادەملەرنى تۆتتۈممۇ دوست-يار؟
رەقىبىڭگە كۆرسەتتىممۇ شاپائەت— شەپقەت؟
ياق! ياغدۇرساڭ تەلەتىڭدىن ئۈستۈمگە مۇز-قار،
بىلدۇردۇمغۇ مەن ئۆزۈمگە ئاھ ئۇرۇپ نەپرەت؟
خىسلەتلىرىم ئىگاھىڭغا تەلمۈرۈپ ھەردەم
سەجدە قىلىپ تۇرسا ئېڭىمدىن— ئىللەتلىرىڭگە،
ئۆتەي قانداق ئەرسەم بىلەن ماختىنىپ، ئەركەم،
جاننى پىدا قىلماي ئەمىر، خىزمەتلىرىڭگە؟
ئەمدى بىلدىم مەقسىتىڭنى: بول مەندىن بىزار،
مەن— كور؛ كۆزى ئۆتكۈرلەرگە ئامراقسەن، ئىگار.

150

بۇ قۇدرەتنى تاپتىڭ كىرىپ قانداق كۇچ ئارا،
ئىللىتىڭنى قىلدىڭ ئەجەب قەلبىمگە باشلىق؟
چاپلاتقۇزۇپ ئۆتكۈر، راستچىل كۆزۈمگە قارا،
دېگۈزدۈڭغۇ: يورۇماس كۆك، بولسا قۇياشلىق؟
رەزىللىكىڭ خىسلىتىمنى قىلدى بەنت—قامال،
نەدىن نېسىپ بولدى ساڭا جەزبىدار چېھىر؟
بەخش ئەتتىڭ قوللىنىپسەن قانداق پەنت-ئامال،
تۇرلۇك قەبىھ قىلمىشىڭغا ئىقتىدار، سېھىر؟
قىلغان ئىشىڭ، سۆزلىرىڭدىن ئىدىممەن بىزار،
ئۆگەتكەندۇ كىم سۆيگۈمنى ئوۋلاشنى ساڭا؟
ئەھلى جاھان ئۆچ ئادەمنى دېدىممەن نىگار،
خەق بىلەن تەڭ نەپرەت تېشى ياغدۇرما ماڭا.
نازاكەتلىك بولمىساڭمۇ سۆيدۈمغۇ سېنى،
يار ئەتمىكىڭ لازىم شۇڭا سۆيگۈڭگە مېنى.

151

ۋىجدان نېمە؟ بىلمەس سەبىي سۆيگۈ خۇداسى،
سۆيگۈ ئۇنى تۇغقان، بۇنى چۈشەنگەي جاھان.
شۇڭا، ئىزدەپ ئىللىتىمنى يۇرمە، قۇۋ ئاسىي،
گۈناھىمغا پاي قوشقىنىڭ بولمىسۇن ئايان.
يۈز ئۆرۈسەڭ مەندىن، قوپال جىسمىم بىلەن تەڭ
يۈز ئۆرۈدۈم ئالىيجاناب قەلبىمدىن شۇئان.
قەلبىم: "ئىشق-سۆيگۈ ئۇچۇن قىلىپ كەسكىن جەڭ،
شان قۇچارمەن" دېسە، جىسمىم سۇرمەس ھېچ زۇۋان.
ئۇ، ئىسمىڭنى ئاڭلىغاندا روھلىنىپ بىراق،
دەرھال سېنى ئولجام، دېدى، شادلىقى پەۋەس.
قۇل-چاكاردەك بولماي سەندىن بىر قەدەم يىراق،
پەرمانىڭنى ئورۇنداشقا باغلىدى ھەۋەس.
مۇھەببەت دەپ ئىسىم قويدۇم ۋىجدانغا شۇڭا،
سۆيگۈ ئۇچۇن تىك تۇردۇم ھەم تىزلاندىم ساڭا.

152

ئايدىڭ ساڭا: مەنمۇ بۇزدۇم سۆيگۈ ئەھدىنى،
كۆيدۇم، دېدىڭ، بۇ گىپىڭمۇ چىنلىققا خىلاپ.
بۇزدۇڭ يېڭى ئانت، تۆشەكتە بەرگەن ۋەدىنى،
چىقتىڭ يېڭى شادلىق، يېڭى ئاداۋەت ياساپ.
مەن كۆپ قېتىم ئانتىنى بۇزدۇم، قانداقمۇ لەنەت
ئېيتاي ساڭا، ئىككى مەرتەم بۇزساڭ سەن ئاران؟
يەتمىگەچكە قەسىمىمىڭ قەدىرگە پەقەت،
ئىشەنچىمىڭ گۈللىرىنى ئەيلىدىڭ خازان.
دەيتتىم سېنى: قەلبى ئاتەش، جەزبىدار رەنا،
پاك، سەمىمىي مەشۇقۇم ھەم مۇلايىم، سەنەم.
سۇردۇم ساڭا ئەڭلىك، قىلىپ ئۆزۈمنى ئەما،
ياكى ئىچتىم: كۆردۇم زىبا تەننى، دەپ قەسەم.
ئالەمدىكى ھۆرسەن، دېدىم تاشلاپ ساڭا كۆز،
بۇ، چىنلىققا تامامەن يات يالغان-يالا سۆز.

153

چۈپىد[1] ئۇخلاپ قالغىنىدا مەشئەلنى قويۇپ،
دىئانا[2] نىڭ بىر چۆرىسى سۆيگۈ — پىراققا
ھايات بەرگۈچ مەشئىلىنى شۇئان ياندۇرۇپ،
تاشلىۋەتكەن جىلغىدىكى مۇزدەك بۇلاققا.
شۇ مۇھەببەت يالقۇنىنىڭ تەپتىدە بۇلاق
خاسىيەتلىك ئارىشاڭغا ئايلىنىپ تامام،
ھازىرغىچە ئېچىپ سانسىز بىمارغا قۇچاق،
بەخش ئەيلەپ كەلدى تەنگە شىپالىق — ئارام.
يار كۆزىدە ياندى قايتا شۇ مەشئەل-لاۋا؛
كۆكرىكىمگە ياقسا چۈپىد سىناي دەپ ئۇنى،
ساقسىزلىنىپ ئارىشاڭدىن ئىزدىسەم داۋا،
كار قىلمىدى، ئۆچتى دەردىتىن چېھرىمنىڭ خۇنى.
يارنىڭ ئىشق ئوتى يانغان كۆزلىرى پەقەت
شىپا بەرگۈچ ئارىشاڭدۇر جىسىمغا ئەبەت.

---

① چۈپىد — قەدىمكى رىم ئەپسانىلىرىدىكى مۇھەببەت ئىلاھى.
② دىئانا — قەدىمكى رىم ئەپسانىلىرىدىكى ئاي ئىلاھى.

154

كىچىك چۈپىد ئۇخلىغاندا، دىللارغا رىشتە
بەخش ئەتمىش مەشئىلىنى قويۇپ سەل نېرى،
لەرزان مېڭىپ كەلگەن تالاي پاك ھۆر—پەرىشتە؛
شۇ نازىنىن-سەنەملەرنىڭ ئەڭ گۈزەل بىرى
ئېلىپ كەتكەن مىليون دىلنى گۈلخاندەك ئۈدا
لاۋۇلداتقان خاسىيەتلىك مەشئەلنى خۇشال،
شۇنداق قىلىپ، ئىستەكلىرى مول سەبىي خۇدا
غەپلەت ئارا پەرىشتىگە تاپشۇرغان قورال.
سالسا سۆيگۈ مەشئىلىنى بۇلاققا سەنەم،
بىر شىپالىق ئارىشاڭغا ئايلانغان بۇلاق؛
يار ئىشقىدا ساقسىزلىنىپ، يۈتۈپ دەرد-ئەلەم،
ئەشۇ يەرگە باردىم، شىپا تاپمىدىم بىراق.
سۆيگۈ ئوتى پورۇقلىتار مۇزدەك بۇلاقنى،
مۇزدەك بۇلاق سوۋۇتالماس سۆيگۈ-پىراقنى.

شېكسپىر سونېتلىرى ۋە ئۇنىڭ ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنىشى توغرىسىدا

جاسارەت تاش

دۇنيا كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئۇلۇغ پېشۋالىرىنىڭ بىرى ۋىليام شېكسپىر (1564 — 1616) نىڭ نامى ئۇيغۇر كىتابخانلىرىغا ناھايىتى تونۇش. ياۋروپا ئەدەبىيات - سەنئەت ئويغىنىش دەۋرىدە ئۆتكەن ئەنگلىيەلىك بۇ ئۇلۇغ دراماتورگ ۋە شائىر يىگىرمە نەچچە يىللىق ئىجادىيەت ھاياتىدا ئىككى داستان، 37 سەھنە ئەسىرى، 154 پارچە سونېت يازغان. گەرچە ئۇنىڭ ئاساسلىق ئىجادىيىتى سەھنە ئەسەرلىرى بولسىمۇ، ئەمما شېئىرىي ئەسەرلىرىمۇ، بولۇپمۇ سونېتلىرى دۇنيا ئەدەبىياتى تارىخىدا ئىنتايىن مۇھىم ئورۇن تۇتىدۇ. ئۇنىڭ پۈتۈن ئۆمرىدە يازغان 154 پارچە سونېتى مەيلى ھېسسىيات، شەكىل، ئۇسلۇب جەھەتتىن بولسۇن، ياكى ئىدىيە، كۆز قاراش، بەدىئىي نۇقتىدىن بولسۇن، تۆت ئەسىردىن بۇيان ئۆزىنىڭ قىممىتىنى يوقاتقىنى يوق. ئۇنىڭغا سىڭدۈرۈلگەن يۇكسەك بەدىئىي تالانت، قاينات

هېسسيات، پەلسەپىۋى پىكىر، شۇنىڭدەك يەنە باشقا ئالاھىدىلىكلەرنىڭ سېھرىي كۈچى دۇنيا مىقياسىدا نۇرغۇن شېكسپىر شۇناسلارنى يېتىشتۇرۇپ چىقتى. بۇ شېكسپىر شۇناسلار 18 - ئەسىرنىڭ كېيىنكى يېرىمىدىن باشلاپ ھازىرغىچە بولغان ئىككى يېرىم ئەسىردىن بېرى، 154 پارچە سونېت ئۈستىدىكى تەتقىقاتى ۋە مۇنازىرىسىنى توختاتمىدى.

ۋاھالەنكى، تا ھازىرغىچە چەت ئەللەرنىڭ بۇ جەھەتتىكى تەتقىقاتىدىن خەۋەردار بولۇش ۋە بۇنى تەتقىق قىلىش بىزگە نىسىپ بولمىدى. چۈنكى، بۇ سونېتلارنىڭ ئالدىنقى يىگىرمە پارچىسىنى مەرھۇم ئالىمىمىز ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن ھايات ۋاقتىدا تەرجىمە قىلىپ، «باھار شامىلى» مەجمۇئەسىنىڭ 1980 - يىللىق 3 - سانىدا تونۇشتۇرغاندىن سىرت، ھېچكىم بۇلارنى تەرجىمە قىلىپ تونۇشتۇرۇپ باقمىدى. شۇنىڭ بىلەن، بىزدە بۇنىڭ شان - شۆھرىتىنى ئاڭلاشتىن باشقا، ئۇيغۇرچە تولۇق تەرجىمىسىنى كۆرۈش، بۇ ھەقتىكى تەتقىقاتىنى قانات يايدۇرۇش ھەمدە چەت ئەللەرنىڭ تەتقىقاتىدىن خەۋەر تېپىش ئىمكانىيىتى بولمىدى. مەنمۇ سانسىزلىغان ئۇيغۇر كىتابخانلىرىغا ئوخشاش، ئۇنىڭ داڭقىنى ئاڭلاش بىلەنلا كۆپايىلەندىم، خەنزۇچە نەشىر قىلىنغان چەت ئەل شائىرلىرىنىڭ كوللېكتىپ شېئىرلار توپلاملىرىغا كىرگۈزۈلگەن بىر نەچچە پارچىسى بىلەن تونۇشقان بولساممۇ، مەندە بۇنىڭ خەنزۇچە تولۇق تەرجىمە نۇسخىسى بولمىغاچقا، 154 پارچە سونېتنىڭ ھەممىسىنى كۆرۈشكە

مۇۋەپپەق بولالمىدىم. 1997 - يىلى، خەنزۇچە كوللېكتىپ توپلاملارغا كىرگۈزۈلگەنلەرنىڭ ئىچىدىن تۆت پارچە (1-، 18-، 54- ۋە 60- سونېت) نى تاللاپ، سىناق تەرىقىسىدە تەرجىمە قىلىپ، «دۇنيا ئەدەبىياتى»، «تەرمىلەر» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلدىم. بۇنىڭدىن بۇرۇن، ئۇنىڭ تولۇق نۇسخىسىنى تېپىپ تەرجىمە قىلىش نىيىتىم بولسىمۇ، ئەمما مۇشۇ تۆت پارچىسىنى تەرجىمە قىلغۇچە، بۇلارنى تەرجىمە قىلمىشنىڭ ناھايىتى قىيىنلىقىنى تونۇپ يالتىيىپ قالدىم. ئاردىدىن بىر نەچچە ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ خەنزۇچە تولۇق تەرجىمە نۇسخىسىنى تېپىپ بىر قۇر كۆرۈپ چىقتىم. كەينىدىنلا لياڭ زۇڭدەي، تۇ ئەن، ما ئەينۇڭ قاتارلىق ئەدەبىي تەرجىمانلارنىڭ ئايرىم - ئايرىم ئۇچ خىل (تۇ ئەننىڭ 1950 - يىلى نەشر قىلىنغان تەرجىمە نۇسخىسى بىلەن 1992 - يىلى نەشر قىلىنغان تەرجىمە نۇسخىسى ماھىيەتتە ئىككى خىل تەرجىمە نۇسخا بولۇپ، بۇلار بىر بىرىدىن خېلىلا پەرقلىنىپ تۇرىدۇ) تەرجىمە نۇسخىسىنى تېپىپ، قانچىلىك جاپا تارتسامۇ تولۇق تەرجىمە قىلاي، دېگەن نىيەتكە كەلدىم - دە، 1997 - يىلى 12 - ئاينىڭ ياشلىرىدىن 1998 - يىلى 8 - ئاينىڭ ئاخىرىغىچە بولغان 9 ئاي ئىچىدە خەنزۇچە 4 — 5 خىل تەرجىمە نۇسخىسىدىن پايدىلىنىپ، بۇنى دەسلەپكى قەدەمدە تەرجىمە قىلىپ تاماملىدىم.

مەن باشتا، ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن تەرجىمە قىلغان 20 پارچە سونېتنى تەرجىمە قىلماي (مەن تەرجىمە قىلىپ بولغان 1 - ۋە 18 - سونېتنى كىرگۈزمەي)،

قالغانلىرىنى تەرجىمە قىلىپ، ئابدۇشۇكۇر ئەپەندىنىڭ تەرجىمىسىنى قوشۇپ، بىر كىتاب قىلىپ چىقىشنى ئويلىغانىدىم. ئەمما، ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىننىڭ تەرجىمىسىنى تېپىپ، قولۇمدىكى خەنزۇچە بەش خىل تەرجىمە نۇسخىسىغا سېلىشتۇرۇپ كۆرۈپ، 20 پارچىسىنىڭ ھەممىسىدە مەلۇم مەنەن خاتالىقلارنىڭ ساقلانغانلىقىنى بايقاپ ۋە ئۇنىڭ تەرجىمىسىنىڭ قاپىيە شەكلىنىڭ سونېتنىڭ، بولۇپمۇ شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ قاپىيە شەكلىگە ئوخشىمايدىغانلىقىنى، يەنە كېلىپ، ئارۇز ۋەزنىنىڭ 2 خىل بەھرىدە تەرجىمە قىلىنغانلىقىنى كۆرۈپ، بۇلارنىمۇ قايتا تەرجىمە قىلدىم. شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ شەكىل جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى شۇكى، بۇلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك بىر خىل ۋەزىن، بىر خىل رېتىمدە، يەنى 1 - سونېتنىڭ 1 - مىسراسى قانداق ۋەزىن، قانداق بەھىر، قانچە بوغۇم، قانچە تۇراقتا يېزىلغان بولسا قالغان 152 پارچىسى (145 - سونېت باشقا سونېتلاردىن ئىككى بوغۇم ئاز) مۇ مۇشۇنداق شەكىلدە يېزىلغان. 126 - سونېت پەقەت 12 مىسرادىنلا تەركىب تاپقان بولۇپ، مەسنەۋى (بېيىت) شەكلىدە يېزىلغان. قالغان 153 پارچە سونېت بىرلا خىل قاپىيە شەكلى (بۇنىڭ فورمۇلاسى: ABAB CDCD EFEF GG) بويىچە يېزىلغان. ئەمما ئابدۇشۇكۇر ئەپەندى AABA CCDC EEFE GG قاپىيە شەكلىدە تەرجىمە قىلغان بولۇپ، ئەسلى شەكلىدىن خېلىلا يىراقلاپ كەتكەن.

سونېت ئىنگلىز تىلىدىكى «Sonnet» نىڭ ئاھاڭ تەرجىمىسى بولۇپ بۇ خىل شېئىر شەكلى ياۋروپا ئەدەبىيات -

سەنئەت ئويغىنىش دەۋرىدە ئىتالىيىدە بارلىققا كەلگەن، ئىتالىيە شائىرى پېترارك سونېتنىڭ ئىجادچىسى ھېسابلىنىدۇ. سونېت 14 مىسرادىن تەركىب تاپقاچقا، خەنزۇچە «14 مىسرالىق شېئىر» (« 十四行诗 ») دەپ ئاتالغان. ئۇنىڭ قاپىيە شەكلى بىر نەچچە خىلغا يېتىدۇ. پېترارکنىڭ سونېتلىرىنىڭ ئالدىنقى سەككىز مىسراسى تۆت مىسرادىن ئىككى گۇرۇپپا (كۆپلېت) غا، كەينىدىكى ئالتە مىسراسى ئۈچ مىسرادىن ئىككى گۇرۇپپىغا ئايرىلغان بولۇپ، قاپىيە شەكلى ABBA BCCB DED EDE دىن ئىبارەت بولغان. 16 - ئەسىردە سونېت شېئىر شەكلىنى ئەنگلىيىلىك شائىرلاردىن ۋايت بىلەن سۇررۇي ئەنگلىيىگە ئېلىپ كىرىپ، قاپىيە شەكلى جەھەتتە ئۆزگىرىش ياسىغان. ئۇلار ئاساسىي جەھەتتىن تۆۋەندىكى بىر نەچچە خىل قاپىيە شەكلى بىلەن سونېت يازغان:

1) ABAB CDCD EFEF GG

2) ABAA ABAB ABAB AA

3) ABAB ABAB CBCB DD

4) ABAB BABA ABAB CC

5) ABBA ABBA CDCC DD

ئۇلار مەيلى قايسى خىل قاپىيە شەكىللىدە سونېت يازسۇن، ھەممىسىنى بىر خىل ۋەزىندە بەش تۇراق، ئون بوغۇم قىلىپ يازغان. 16 - ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە سونېت شېئىر شەكلى ئەنگلىيىدە ئومۇملاشقان. شېكسپىر باشتىن ئاخىر يۇقىرىدا كۆرسىتىلگەن بىرىنچى قاپىيە شەكلىدە يازغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ سونېتلىرى ھېسسىياتنىڭ موللىقى، پىكىرنىڭ چوڭقۇرلۇقى، تىلىنىڭ گۈزەللىكى بىلەن باشقىلارنىڭ سونېتلىرىدىن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. كېيىنكى مەزگىللەرگە كەلگەندە سونېتنىڭ قاپىيە شەكىللىرى تېخىمۇ رەڭدارلىشىپ كەتتى. ۋاھالەنكى، ھازىرقى زامان دۇنيا شېئىرىيىتىدە سونېت شەكلىلا ئەمەس، يەنە باشقا مۇكەممەل، رېتىملىق، مۇزىكىلىقى كۈچلۈك بارلىق شەكىللەرنىڭ ھەممىسى بەرباتلىققا يۇزلەندى. خۇددى روسىيىنىڭ ئاتاقلىق شېكسپىرشۇناسى مولوزوۋ ئېيتقاندەك «چەت ئەل شېئىرلىرى، بولۇپمۇ ئامېرىكا، ئەنگلىيە شېئىرلىرىنىڭ شەكلى ھالاكەتكە يۇزلەندى. قاپىيە، بوغۇم ھەتتا رېتىممۇ پۈتۈنلەي يوقالدى. «شېئىر»لار گۈرۈپپىلارغا بۆلۈنگەن ئەسرىي جۇملىلەرگە ئايلىنىپ قالدى، ئۇلار بىر جۇملىنىڭ ئاستىغا يەنە بىر جۇملىنى تىزىپ قويۇپ، ئۇنى ھەقىقىي شېئىر، دەپ ئىقاپلىدى. تۇنۇگۈنكى شەكىلۇازلار بۈگۈن ئامېرىكا ۋە ئەنگلىيىدە ھەر قانداق شەكىلگە قارشى غالجىرانە ھۇجۇم قوزغاپ، شېئىرىيەتنى ھالاكەت گىرادابىغا

ئىتتەردى. »

شېكسپىر سونېتلىرى ھازىرغىچە نۇرغۇن تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان. 1932 - يىلى، گۇاڭخۇا كىتاب ئىدارىسى چېۋ رۇيچۇ ئەپەندى تەرجىمە قىلىپ تۇزگەن ئىنگلىز شائىرلىرىنىڭ مۇھەببەت لىرىكىلىرىنى ئىنگلىزچە - خەنزۇچە سېلىشتۇرمىسى بويىچە نەشر قىلغان. بۇ توپلامغا شېكسپىرنىڭ ئىككى پارچە (29 - ۋە 148 -) سونېتى كىرگۈزۈلگەن. تۇ ئەن ئەپەندىنىڭ بايانىغا قارىغاندا، بۇنىڭ تەرجىمىسىدە مەنەن خاتالىق، تىلىنىڭ قوپال بولۇشىدەك سەۋەنلىكلەر بولسىمۇ، لېكىن بۇ، شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ ئىچىدە تۇنجى بولۇپ خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغانلىرى ھېسابلىنىدىكەن. شۇنىڭدىن باشلاپ جۇڭگونىڭ نۇرغۇن ئەدەبىي تەرجىمانلىرى بۇ سونېتلارنى تاللاپ ياكى تولۇق تەرجىمە قىلىپ تونۇشتۇردى. مېنىڭ بىلىشىمچە، ھازىر ئۇنىڭ خەنزۇچە تولۇق تەرجىمە نۇسخىسى ئونغا يېتىدۇ، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بولۇشى مۇمكىن. 1943 -، 1944 - يىللىرى سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ كاپىتانى توماسىيېۋسكىي شېكسپىر سونېتلىرىنى روسچىغا تەرجىمە قىلغان، 40 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا، سابىق سوۋېت ئىتتىپاقىلىق ئەدەبىي تەرجىمان، شائىر مارساكمۇ روسچىغا تەرجىمە قىلىپ، ستالىن مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. ماتېرىياللارغا ئاساسلانغاندا، مارساك بۇنى ئۆلۈك، ئەينەن تەرجىمە قىلماي، مەنەن ۋە ئىجادىي تەرجىمە قىلىپ، ئەسەرنىڭ ئەسلى گۈزەللىكىنى بىر قەدەر تولۇق ساقلاپ قېلىش بىلەن بىللە، روس تىلىنىڭ

ئىپادىلەش كۆچى ۋە گۈزەللىكىنى نامايان قىلغان.

شېكسپىر سونېتلىرىدا شائىرنىڭ چوڭقۇر پەلسەپىۋى پىكرى، ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان بەدئىي ئوخشىتىش ئۇسۇلى مەركەزلىك ئىپادىلىنىپ، شېئىرىيەتتىكى قاتمالليق، قېلىپبازلىق، تەسۋىرىي ئاجىزلىققا جەڭ ئېلان قىلىنغان. 1599 - يىلى نەشرىيات سودىگىرى ۋىليام جاگارد شېكسپىرنىڭ ئىككى پارچە سونېتىنى ئېلان قىلغان، 1609 - يىلى يەنە بىر نەشرىيات سودىگىرى توماس سوپ (Thomas thorpe) 154 پارچە سونېتنى ئايرىم كىتاب قىلىپ باسقاندا، كىتابنىڭ تۇنجى بېتىگە: «تۆۋەندىكى سونېتلارنىڭ بىردىنبىر تۈرتكۈچىسى ۋ. خ ئەپەندىگە بېغىشلايمەن، ئۇنىڭ چەكسىز بەخت - سائادەتكە مۇيەسسەر بولۇشىنى ھەمدە ئۆلمەس شائىرمىز ئېيتقان مەڭگۈ ئۆچمەس نام - شۆھرەتتىن بەھرىمەن بولۇشىنى تىلەيمەن. ت. ت» دېگەن بېغىشلىمىنى يېزىپ قويغان. بەزى شېكسپىرشۇناسلار، بۇ كىتاب نەشر قىلىنىدىغان چاغدا شائىر سونېتلارنى كۆرۈپ چىقمىغان، شۇڭا ئۇنىڭدا باسما خاتالىقى كۆرۈلگەندىن سىرت، سونېتلارنىڭ تىزلىشى تەرتىپىمۇ قالايمىقان بولغان، دەپ قارىغان. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار سونېتلارنىڭ رەت - تەرتىپىنى قايتا تۈرغۇزۇپ، ھازىرقى ھالەتكە كەلتۈرگەن.

نەچچە ئەسىردىن بېرى، تەنقىداتچىلار: «ۋ. خ ئەپەندى زادى كىم؟» دېگەن مەسىلە ئۈستىدە قاراشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ كەلمەكتە. بەزى تەنقىداتچىلار: «ۋ. خ ئەپەندى دەل گىراف ساۋسامپتون — ھېنرى رىئوسېلىي

(Henry Wriothesley) » دەپ قاراشسا، بەزىلەر: «شائىر ئۆزىنىڭ ‹ژېناس بىلەن ئادونىس› ، ‹لۇكرېسىنىڭ هاقارەتكە ئۇچرىشى› ناملىق داستانلىرىنى ئوچۇق- ئاشكارا هالدا ئۇنىڭغا بېغىشلاپ، بېغىشلىمىسىدا ئۇنىڭ نامىنى تولۇق يازغان، ئۇنىڭ ئىسمىنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى ۋ. خ ئەمەس، بەلكى خ. ۋ بولىدۇ، يەنە كېلىپ، ئۇ گراف تۇرسا، نېمە ئۈچۈن ‹ئەپەندى› دەپ ئاتىلىدۇ» دېيىشىپ، بۇ قاراشنى ئىنكار قىلغان. بۇنىڭ بىلەن بەزىلەر: «ۋ. خ ئەپەندى گراف پېمبروك — ۋىليام خېربېرت (William Herbert) بولۇشى مۇمكىن» دەپ قاراشقان. شېكسپىرنىڭ 1589 - يىلىدىن 1592 - يىلىغىچە يازغان سەھنە ئەسەرلىرى پېمبروك تىياتىر ئۆمىكىدە ئوينالغان هەم ئۇ تۇنجى ئەسىرىنى گراف پېمبروكقا بېغىشلىغان هەمدە ئۇنىڭ ئىسمىنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشىمۇ دەل ۋ. خ بولغان. ئەمما، بۇنىڭدىمۇ گراف نېمە ئۈچۈن «ئەپەندى» دېيىلىدۇ؟ دېگەن مەسىلە تۇغۇلغان. كەينىدىنلا بەزى تەتقىقاتچىلار: «ۋ. خ شېكسپىر (William Himself) نىڭ نەق ئۆزى» دەپ قاراشقان. بۇنىڭدىن باشقا، يەنە: «ۋ. خ ئەپەندى ت. ت (تۇماس سوپ) نىڭ بىر ياردەمچىسى» ، «شېكسپىرنىڭ جىيەنى ياكى خىزمەتدىشى» دېگەندەك قاراشلارمۇ بولغان.

مۇتلەق كۆپ ساندىكى تەتقىقاتچىلار بۇ 154 پارچە سونېتنىڭ ئالدىنقى 126 پارچىسى شائىرنىڭ ئىنتايىن كېلىشكەن بىر ياش دوستى (ئوغۇل) غا، كېيىنكى قىسمى شائىر ياخشى كۆرىدىغان بىر ئىگىر ئايال (153- ۋە 154-

سونبت بۇنىڭ سىرتىدا) غا قارىتىپ يېزىلغان، دەپ قاراشقان. بەزىلەر: «بۇلارنىڭ ھەممىسى بىرلا ئادەمگە، يەنى شائىرنىڭ سۆيگەن ئادىمىگە بېغىشلاپ يېزىلغان» دېسە، بەزىلەر: «شائىر ئالدىنقى 126 سونبتىدا بىر يىگىتكە بولغان ساداقىتى، مۇھەببىتى ۋە مەدھىيىسىنى ئىپادىلىگەن، ئېھتىمال، ئۇلار بەچچىۋاز بولۇشى مۇمكىن» دېيىشكەن. ئەمما بۇنداق قاراش رەددىيىگە ئۇچرىغان. گېرمانىيىلىك ئاتاقلىق شېكسپىرشۇناس دانئىل: «شېكسپىر سونبتلىرىدا تىلغا ئېلىنغان بارلىق شەيئى ۋە ھادىسىلەر پەقەت شائىرنىڭ بەدىئىي تەسەۋۋۇرى» دېگەن. روسىيىلىك ئوبزورچىلار ۋە شېكسپىرشۇناسلار ئىزچىل ھالدا: «شېكسپىر سۇنبتلىرى — شائىرنىڭ ئۆز كەچۈرمىشلىرىنىڭ ئىنەن ئىپادىلىنىشى» دەپ ھېسابلىغان. ھازىر دۇنيادا «سونبتلاردا تىلغا ئېلىنغان ئىككى شەخس — يىگىت بىلەن نىگېر ئايال رېئال شەخسلەر» دېگەن قاراش بىر قەدەر ئومۇملاشقان. ئەمىسە، بۇنىڭدىكى كېلىشكەن يىگىت كىم؟ نىگېر ئايال كىم؟ بۇ سوئالغا ھازىرغىچە ئورتاق، قايىل قىلارلىق جاۋاب تېپىلمىدى. ئەگەر ۋ. خ ئەپەندىنىڭ كىم ئىكەنلىكى بېكىتىلسە، 'تەبىئىي ھالدا كېلىشكەن يىگىتنىڭ سالاھىيىتى مەلۇم بولىدۇ.

127 ـ سونبتتىن 152 ـ سونبتقىچە بولغان سونبتلاردا تىلغا ئېلىنغان نىگېر ئايالنىڭ كىملىكى توغرىسىدىمۇ ئوخشىمىغان قاراشلار مەۋجۇت. شائىرنىڭ تەسۋىرىگە ئاساسلانغاندا، ئۇ ئايال تېرىسى قارا، شاللاق، ئەمما ئىنتايىن زور سېھرىي كۈچكە ئىگە؛ شائىرنىڭ سۆيگەن

ئادەمى شۇنداقلا شائىرنىڭ دوستى — كېلىشكەن يىگىت بىلەن غەيرىي مۇناسىۋىتى بار. ئەگەر ۋ. خ ئەپەندى راستىنلا گراف پېمبروك بولسا، بۇ ئايال گراف پېمبروكنىڭ ئاشنىسى ماري فىتتون (Mary Fitton) دۇر. ئۇ 1595 - يىلى 17 يېشىدا ئايال پادىشاھ ئوردىسىغا كەلگەن، ئىككىنچى يىلى ئايال پادىشاھ ئۇنىڭغا كېنىزەك دەپ نام بەرگەن. ماري بىلەن گراف پېمبروكنىڭ مۇھەببىتى ئوردا ئىچىدە نۇرغۇن پاراكەندىچىلىكنىڭ تۇغدۇرغاچقا، گراف پېمبروك ئايال پادىشاھنىڭ پەرمانى بىلەن زىندانغا تاشلانغان. «نىگېر ئايال — ماري فىتتون» دېگەن قاراشنى تۇنجى بولۇپ شېكسپىرشۇناس توماس تايلېر ئوتتۇرىغا قويغان بولۇپ، بۇ قاراشنى دراماتورگ بېرنارد شاۋ قاتارلىقلارمۇ قۇۋۋەتلىگەن.

بۇ سونېتلاردا كېلىشكەن يىگىت بىلەن نىگېر ئايالدىن باشقا، يەنە شائىرنىڭ رىقابەتچىلىرىمۇ تىلغا ئېلىنغان. ئۇلارمۇ شېئىر يېزىپ، شائىرنىڭ دوستى — كېلىشكەن يىگىتكە مەدھىيە ئوقۇپ، شائىرنىڭ ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئورنىنى ئىگىلىۋېلىشقا ئۇرۇنغان. دەسلەپتە بۇ رىقابەتچى بىرلا ئادەم، دەپ قارالغان، كېيىنچە ئوخشىمىغان بىر نەچچە ئادەم بولۇشىمۇ مۇمكىن (بۇنىڭغا 82 -، 85 - ۋە باشقا سونېتلاردىن جاۋاب تېپىشقا بولىدۇ)، دېگەن قاراشلارمۇ پەيدا بولغان. ئەينى چاغدىكى شائىرلاردىن سپېنسېر، درايتون، ناش، چاپمان، دانىئېل، بارنېس قاتارلىقلارنىڭ ئىچىدىكى بىرى ياكى بىرنەچچىسى سونېتلاردا تىلغا ئېلىنغان رىقابەتچىلەر دېگەن قىياسلار بولغان.

گەرچە سونېتلاردا تىلغا ئېلىنغان شەخسلەرنىڭ كىملىكىگە ھۆكۈم قىلىش تەس بولسىمۇ، ئامما شۇنى مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە بولىدۇكى، شېكسپىرنىڭ سونېتلىرى سەھنە ئەسەرلىرىگە قارىغاندا ئۆزگىچە خۇسۇسىيەتكە ئىگە. سونېتلار شەكىل جەھەتتىن لىرىك شېئىرلارغا مەنسۇپ ھەم بۇلاردا ئىپادىلەنگىنى سەھنە ئەسەرلىرىدىكى پېرسۇناژلارنىڭ ھېسسىياتى بولماستىن، بەلكى شائىرنىڭ ئۆز ھېسسىياتى. شۇڭا، ئۇلار بىزگە شېكسپىرنىڭ دۇنيا قارىشى، ھايات قارىشىنى تولۇق چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ. مانا بۇ، شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى تەنقىداتچىلارنىڭ يۇكسەك دەققىتىنى قوزغىشىدىكى سەۋەبلەرنىڭ بىرى.

قارىماققا، بۇ سونېتلاردا مۇھەببەت، دوستلۇق ئىپادىلەنگەندەك قىلسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ئاساسىي تېمىسى «گۈزەللىك، چىنلىق، ئاق كۆڭۈللۈك (ھەممەت - شاپائەت)» تىن ئىبارەت. شائىر تۆۋەندىكى مىسرالاردا ئۆزىنىڭ بۇ توغرىسىدىكى ئىدىيىسىنى ئەينەن ئىپادىلەپ بەرگەن:

«ماڭا ئۆلمەس تېما چىنلىق، گۈزەللىك، ھىممەت،
ئۆزگىرەر بۇ ئۇچى تۇرلۇك نەزمىگە ھەردەم.
ئىجادىم شۇ ئۆزگىرىشتىن يارىتار قىممەت،
تۇغار كۆركەم قىياپەتنى بولۇپ ئۇلار جەم.»

(105 - سونېتقا قارالسۇن)

شائىرنىڭ نەزىرىدىكى گۈزەللىك قانداقتۇر يەككە مەنسەبكى گۈزەللىك بولماستىن، بەلكى گۈزەللىك، چىنلىق، ئاق كۆڭۈللۈك (ھىممەت - شاپائەت) نىڭ بىرىكىشىدىن ھاسىل بولغان بىر پۈتۈن گۈزەللىكتۇر. ئەگەر شائىرنىڭ دوستى — كېلىشكەن يىگىتنى گۈزەللىك، چىنلىق، ھىممەتنىڭ تىپىك ۋەكىلى دېسەك، نىگىر ئايال ئۇنىڭ دەل ئەكسى. چۈنكى، ئۇنىڭ «جىسمىدا سانسىز كەمچىلىك - ئېيۇەن بار» (141 - سونېتقا قارالسۇن)، ئۇ «تۆشەكتە بەرگەن ۋەدىنى بۇزدى»، «يېڭى شادلىق، يېڭى ئاداۋەتنى ياساپ چىقتى» (152 - سونېتقا قارالسۇن). شائىر مۇشۇنداق نۇرغۇن ئىللەتلىرى بار «بىر بەدبەشىرە — كۆرۈمسىز ئايال» (144 - سونېتقا قارالسۇن) نى يەنە نېمىشقا ياخشى كۆرىدۇ؟ شائىر ئۇزىمۇ بۇنداق مۇھەببەتنىڭ «گۇناھ» (142 - سونېتقا قارالسۇن) ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، يەنە نېمىشقا ئۇنىڭدىن ئۆزىنى تارتمايدۇ؟ چۈنكى، جىنسىي مۇھەببەتنىڭ كۈچى ئۇنى بۇنداق قىلىشقا يول قويمىدى. گۈمانىزمچىلارنىڭ نەزىرىدە، مۇھەببەت چەكسىز كۈچ - قۇدرەتكە ئىگە، قىز - يىگىتلەرنىڭ سۆيگۈ ھۆزۈرىنى قوغلىشىشى ئىگىلىمەس ھەقىقەت. شېكسپىر يۇرەكلىك ھالدا ئۆزىنىڭ «شەخسىي سىر» لىرىنىڭ ئاشكارىلاپ، ئەنئەنىۋى يېڭى ئىتىكا قارىشى ۋە ئەخلاق قارىشىغا بولغان قارشىلىقىنى ئىپادىلىگەن. بۇنىڭدىن ئۇنىڭ كۈچلۈك گۈمانىزملىق ئىدىيىسىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

شېكسپىر ئۆمرىدە ئەدەبىيات - سەنئەت نەزەرىيىسىگە دائىر ئىلمىي ماقالە يېزىپ باقمىغان بولسىمۇ، ئەمما

سونېتلىرىدا، مەلۇم قىممەتكە ئىگە ئەدەبىيات - سەنئەت نۇقتىئىنەزىرىنى ئىپادىلىگەن. ئۇ، ئادەمنىڭ ئۆمرى چەكلىك، سەنئەتنىڭ ئۆمرى چەكسىز؛ شېئىرىدا ۋاقىتنىڭ ئورغىقىنىڭ تورىيالايدىغان يۇكسەك قۇدرەت بار، دەپ قارىغان. ئۇ 18 - سونېتتا:

«خازان بولماس سېنىڭ گۈلگۈن ياز پەسلىڭ ئەبەد،
قالار كۆركەم لاتاپىتىڭ ساقلىنىپ ئۇزاق.
ساڭا ھەمراھ بولغاچ ئۆلمەس كۆي — شېئىر پەقەت،
ئەزرائىلمۇ قويالمايدۇ ئۆمرۈڭگە توزاق.
نادىر ئەسەر بۇ ئالەمدە بولمايدۇ خاراب،
سەن ئۇنىڭدا سانسىز ئەسىر ئۆتىسەن ياشاپ»

دەپ يازغان. بۇ خىل قاراش ئۇنىڭ باشقا سونېتلىرىدىمۇ ئەكس ئەتتۈرۈلگەن.

شېكسپىر سونېتلىرىغا ئۆزىنىڭ دۇنيا قارىشى، سەنئەت قارىشى، ئارزۇ - ئىنتىلىشلىرىنى سىڭدۈرۈپلا قالماستىن، يەنە ئىپادىلەش، تىل ئىشلىتىش جەھەتتىكى ئاجايىپ تالانتىنى سىڭدۈرگەن. شۇڭا ئۇنىڭ سونېتلىرىدىكى پىكىر، ئىدىيە، ۋەزىن، تۇراق، بوغۇم، قاپىيە، رېتىم، ئاھاڭدارلىقلار بىر گەۋدىلىشىپ، نەچچە ئەسىردىن بۇيان، دۇنيادىكى مىليونلىغان كىتابخانلارنىڭ قەلب تارىنى تىترىتىپ كەلمەكتە.

شېئىر ئەسلىدە پىكىر، ۋەزىن، تۇراق، بوغۇم، قاپىيە، ئاھاڭدارلىق، رېتىملارنىڭ جۇغلىنىشىدىن پەيدا

بولغان بىر خىل بەدئىي ئىجادىيەت ژانىرى ئىدى. هالبۇكى، بۇگۈنكى زامانغا كەلگەندە، ۋەزىن، تۇراق، قاپىيە، بوغۇم، رىتىم، ئاھاڭدارلىق قاتارلىق ئالاھىدىلىكلەر پىكرىنى ئىپادىلەشكە توسقۇنلۇق قىلىدىغان «قاتمال رامكا» دەپ قارىلىپ، شېئىرىيەتنىڭ سەلتەنەتلىك ئوردىسىدىن قوغلاپ چىقىرىلدى. نەتىجىدە، بۇگۈنكى دەۋردىكى شېئىرلار، بولۇپمۇ چەت ئەل شېئىرلىرى پىكىردىن باشقا ھېچقانداق شېئىرىي ئالاھىدىلىكلەرنى تاپقىلى بولمايدىغان، شېئىر دېسە، شېئىر ئەمەس، نەسىر دېسە، نەسىر ئەمەس غەلىتە نەرسىگە ئايلىنىپ قالدى. ئەمەلىيەتتە، شېئىرىيەت ئوردىسىدىن قوغلاپ چىقىرىلغان شۇ ئالاھىدىلىكلەر شېئىرىي پىكىردىن ئىبارەت بۇ نازاكەتلىك، جەزبىدار قىزغا تېخىمۇ كۆركەملىك بەخش ئېتىدىغان پۇزۇر كىيىم - كېچەك ۋە كۆزنى قاماشتۇرىدىغان ئېسىل زىبۇزىننەت ئىدى. بۇ ئالاھىدىلىكلەرنى پىكرىنى بوغۇپ قويىدىغان «قاتمال رامكا» دەپ قاراشنى شېئىرىي تەسەۋۋۇرغا باي، ئەمما بەدئىي ئىپادىلەش كۈچى ئاجىز شائىرلارنىڭ ئۆز ئاجىزلىقىنى يېپىش ئۈچۈن يۈزىگە ئارتىۋالغان رەڭدار چۈمبىلى ۋە بەدئىي تالانت جەھەتتىكى كەمتۈكلۈكىنى پەردازلاش ئۈچۈن توقۇپ چىققان سەپسەتىسى دېيىشكە بولامدۇ قانداق؟ پەقەت ھەقىقىي تالانتلىق شائىرلارلا ئۆزىنىڭ مول شېئىرىي تەسەۋۋۇرلىرىنى ئاشۇ «قاتمال رامكا» ئىچىدە تولۇق ئىپادىلەپ بېرىش شەرىپىگە مۇيەسسەر بولالايدۇ. قېنى، بىزنىڭ قايسى بىر شائىرىمىز ئۆزىنىڭ ئەركىن، ئۇزۇن - قىسقا جۈملىلىرىدە، بۇنىڭدىن

نەچچە ئەسىر بۇرۇن ئۆتكەن ئۇلۇغ شائىر نەۋائى «قاتمال رامكا»لار ئىچىدە ئىپادىلەپ بەرگەن ئاجايىپ پەلسەپىۋى پىكىرلەر بىلەن تەڭ تۇرالايدىغان پىكىرلەرنى ئىپادىلەپ بېرەلمىدى؟ پۈشكىنغا ئوخشاش دۇنيا شېئىرىيىتى ئاسمىنىنىڭ چولپانلىرى ئەنە شۇنداق رامكىلار بىلەن پۈتۈن دۇنيا خەلقى سۆيۈپ ئوقۇيدىغان ئۆلمەس شېئىرلارنى يېزىپ چىقتىغۇ؟ شېكسپىر ئەسەرلىرىنى ئوقۇمىغىچە شائىر، يازغۇچى بولالمايدىغان غەرب دۇنياسىدىكى ئەدىبلەر شېئىرنىڭ بۇ ئېسىل زىبۇزىننەتلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ، يەنە نېمە ئۈچۈن بىلمەسكە سېلىۋالىدۇ ياكى ئۇنى ئەسەبىيلەرچە ئىنكار قىلىدۇ؟ ئۇلارنىڭ ياراتقان «كەشپىيات»ى زادى شېئىرىيەتتە ئىسلاھات ئېلىپ بېرىپ، ئۇنى تەرەققىي قىلدۇرىدىمۇ ياكى بەرباتلىققا يۈزلەندۇرىدىمۇ؟ ئېھتىمال، كۆنلەرنىڭ بىرىدە، ھەممىدىن ئادىل ھۆكۈما — تارىخ بۇ مەسىلىگە قانائەتلىنەرلىك جاۋاب بېرىشى مۇمكىن.

شېكسپىر سونېتلىرى تىلىدىكى گۈزەللىك، ئوي - پىكىرنى ئىپادىلەش جەھەتتىكى ئۆزگىچىلىكى بىلەنمۇ دۇنيا شېئىرىيەت مۇنبىرىدە ئالاھىدە ئورۇن تۇتۇپ كەلمەكتە. بۇ خىل گۈزەللىكنى تەرجىمىدە ئەينەن، تولۇق ئىپادىلەپ بېرىش — پۈتۈن دۇنيا ئورتاق ئېتىراپ قىلغان قىيىن مەسىلە. شۇڭا بۇ تەرجىمەمدە ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ تىل گۈزەللىكى، ئىپادىلەش ئالاھىدىلىكىنى ئىپادىلەپ بەردىم، دېيەلمەيمەن. چۈنكى، مەندە بۇنداق كاتتا تالانت يوق. ئۇنىڭ ئۇستىگە مەن ئېنگلىز تىلىنى بىلمىگەچكە، تەرجىمە قىلىشتا پۈتۈنلەي خەنزۇچە تەرجىمە نۇسخىسىنى ئاساس

قىلدىم. دېمەك، مېنىڭ تەرجىمەم تەرجىمىنىڭ تەرجىمىسى، خالاس. پەقەت شېئىردىكى ئىدىيە، دۇنيا قاراش، مەقسەتنى بىر قەدەر ئەينەن ئىپادىلەپ بېرەلىگەن بولسامۇ، كۆڭلۈم ئەمىن تاپمىدۇ. مەندەك ئاددىي تەرجىمە ھەۋەسكارىنىڭلا ئەمەس، بەلكى تالانتلىق، كاتتا تەرجىمانلارنىڭمۇ ئېنگلىز تىلىدا يېزىلغان بۇنداق نادىر ئەسەرنىڭ بۇ خىل گۈزەللىكىنى قىلچە تۇغقانچىلىقى بولمىغان ئۇيغۇر تىلىدا ئەينەن ئىپادىلەپ بېرىشكە ھۆددە قىلالىشى ناتايىن. بۇ جەھەتتىكى قابىلىيىتىمنىڭ قانچىلىكلىكى ئۆزۈمگە ئايان بولغاچقا، تەرجىمەمدە بۇ نۇقتىنى ئىپادىلەپ بېرىشنى ئاساسىي مەقسەت قىلمىدىم. مېنىڭ بۇنى تەرجىمە قىلىشتىكى نېگىزلىك مەقسىتىم، ئۇيغۇر كىتابخانلىرىغا شېكسپىرنىڭ ئىدىيىسى، دۇنيا قارىشى، ئادەمنى مەپتۇن قىلىدىغان بەدىئىي ئوخشىتىشلىرىنى تونۇشتۇرۇش، شۇنداقلا شېكسپىر سونېتلىرىدىكى ئىدىيە، دۇنيا قاراش ئۇستىدە بولسىمۇ تەتقىقات ئېلىپ بېرىشىمىزغا كېچىككىنە چېغىر يول ئېچىپ بېرىشتىن ئىبارەت.

شېكسپىر كېلىشكەن ياش دوستىغا بېغىشلاپ يازغان 126 سونېتنىڭ بەزىسىنى 1 - شەخس تىلىدا يازسا، بەزىسىنى 2 - ۋە 3 - شەخس تىلىدا يازغان. مۇشۇ سونېتلارنىڭ ناھايىتى ئازلىرى (3 - ۋە 20- سونېت قاتارلىق) دىن شائىرنىڭ ياخشى كۆرگەن، مەدھىيىلىگەن ئادەمنىڭ بىر ئەر ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. قالغان سونېتلاردىكى ھېسسىيات ۋە بەزى بايان،

ئاتالغۇلار (مەسىلەن: «ياردەم»، «سۆيدۈم سېنى»، «سۆيگۈڭنى ماڭا بەر» دېگەندەك) ئادەمدە ئۇنىڭ ياخشى كۆرگىنى، مەدھىيىلىگىنى بىر قىز دېگەن چۈشەنچە پەيدا قىلىدۇ. ئەمما، 1 - ۋە 3 - شەخس تىلىدا يازغان سونېتلىردا 3 - شەخس كۆرسىتىش ئالماش «ئۇ»، 3 - شەخسنىڭ چۈشۈم كېلىش شەكلى «ئۇنى»، 3 - شەخسنىڭ ئىگىلىك كېلىش شەكلى «ئۇنىڭ» دېگەنلەرنى ئىشلەتكەندە، ئېنگلىز تىلىدىكى ئەرلەرنى بىلدۈرىدىغان «he» («ئۇ»)، «him» («ئۇنى»)، «his» («ئۇنىڭ») دېگەنلەرنى ئىشلەتكەن (خەنزۇچە تەرجىمە نۇسخىلىرىدىمۇ شۇنداق). بۇنىڭدىن ئۇ ياخشى كۆرگەن ھەم مەدھىيىلەۋاتقان ئادەمنىڭ ئەر ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. ئەمىسە، شائىر نېمىشقا «يار»، «جانان»، «نىگار»، «دىلبەر»، «كۆيدۈم»، «سۆيدۈم»، «سۆيگۈڭنى بەر» دېگەندەك ئىبارىلەرنى قوللانغان؟ ئۇيغۇرچە تەرجىمىدىكى «يار»، «جانان»، «نىگار»، «دىلبەر» دېگەنلەر خەنزۇچە تەرجىمىدىكى «人爱» نىڭ تەرجىمىسى. ھالبۇكى، بۇلار ئېنگلىزچە ئەسلى نۇسخىسىدا «love» («مۇھەببەت»، «سۆيمەك»، «ياخشى كۆرمەك») دەپ ئېلىنغان. ئېھتىمال، بۇ، ئېغىز تىلىمىزدا «لايىقى»، «سۆيگۈنى» دېگەننى «مۇھەببىتى» دەپ ئاتىۋالغىنىمىزغا ئوخشاش ئادەت سۆزى بولۇشىمۇ مۇمكىن. شۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ، شائىر نېمە ئۈچۈن دوستىغا سۆيگۈ - مۇھەببەتكە خاس سۆز - ئاتالغۇلارنى ئىشلىتىپ، «مېنى سۆي»، «سېنى سۆيدۈم»، «سۆيگۈمنى قوبۇل قىل»، «سۆيگۈڭنى ماڭا بەر» دەپ

يازغان؟ روسيەلىك شېكسپىر شۇناس مولوزوۋنىڭ مارسالك تەرجىمە قىلغان «شېكسپىر سونېتلىرى» نىڭ روسچە نەشرىگە يېزىپ بەرگەن سۆزىگە قارىغاندا، ئەينى يىللاردا «مۇھەببەت» ۋە «دوستلۇق» دېگەن ئىككى سۆز ئېنگلىز تىلىدا پەقەت «love» دېگەن بىر سۆز بىلەنلا ئىپادە قىلىنىدىكەن. مەن شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ چەت ئەل تىللىرىدىكى تەرجىمە نۇسخىسىدا «love» نىڭ ئەمەلىي ئەھۋالغا قاراپ «مۇھەببەت»، «دوستلۇق» دېگەندەك مەنىلەردە تەرجىمە قىلىنغان ـ قىلىنمىغانلىقىنى بىلمەيمەن، ئەمما بۇ سۆز خەنزۇچە تەرجىمە نۇسخىلىرىنىڭ ھەممىسىدە «مۇھەببەت»، «يار»، «جانان»، «نىگار»، «سۆيۈش» دېگەندەك مەنىلەردە تەرجىمە قىلىنغان. شۇڭا مەنمۇ شۇ بويىچە تەرجىمە قىلدىم. يەنە قىسمەن سونېتلاردا «دوستۇم» دېگەن سۆزمۇ قوللىنىلغان (ئېنگلىزچە ئەسلى نۇسخىسى ۋە خەنزۇچە تەرجىمە نۇسخىلىرىدا)، بۇنداق ئورۇنلاردا مەنمۇ «دوستۇم» نى ئىشلەتتىم.

مېنىڭ بۇ تەرجىمەمدە مەنەن جەھەتتە كەتكۈزۈپ قويغان نۇرغۇن خاتالىقلار بولۇشى مۇمكىن. بۇنىڭدىن ئىلگىرى، خەنزۇچە كوللېكتىپ توپلاملاردىن تاللاپ تەرجىمە قىلىپ ئېلان قىلغان بەزى سونېتلارنى قولۇمدىكى خەنزۇچە بەش خىل تەرجىمە نۇسخىسىغا سېلىشتۇرۇپ، ئۇلاردا مەلۇم مەنەن خاتالىقلارنىڭ ساقلانغانلىقىنى ھېس قىلدىم ھەم ئۇلارنى قايتىدىن تۈزىتىپ چىقتىم. تەرجىمە قىلىش جەريانىدا تۇرلۇك ئېھتىياج تۈپەيلىدىن بىر قىسىم سۆزلەرنى قىسقارتىۋەتسەم، يەنە بىر قىسىم سۆزلەرنى قوشتۇم.

ئېھتىمال، قىسقارتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى قىسقارتىپ، قوشۇشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى قوشۇپ قويغاندىمەن. شۇڭا، كىتابخانلار، كەسىپ ئەھلىلىرى ۋە ئۇستازلارنىڭ مەيلى مەنەن جەھەتتىكى خاتالىقنى بولسۇن ياكى سۆز قوشۇش - قىسقارتىش جەھەتتىكى خاتالىقنى بولسۇن ۋە ياكى باشقا تەرەپلەردىكى خاتالىقلارنى بولسۇن، قىلچە يۈز خاتىرە قىلماي كۆرسىتىپ بېرىپ، تەرجىمەمنىڭ تېخىمۇ پۇختىلىنىشىغا تۈرتكە بولۇشىنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىمەن، شۇنداقلا مېنىڭ بۇ تەرجىمەمنىڭ ئۇيغۇرچىدىكى بىردىنبىر تەرجىمە نۇسخىسى بولۇپ قالماسلىقىنى، ئېنىقىنى ئېيتقاندا، باشقىلارنىڭمۇ بۇنى تەرجىمە قىلىپ چىقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن. شۇ چاغدا، شېكسپىر سونېتلىرىنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىدە مۇكەممەل بىر ياكى بىر نەچچە خىل تەرجىمە نۇسخىسى ۋۇجۇدقا كېلىشى مۇمكىن!

1998 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

ئىزاھات:

يۇقىرىقى ماقالەمنى بېيجىشتا تۇرغان، جېن سەييۇ قاتارلىقلارنىڭ خەنزۇچە تەرجىمىسىگە يازغان كىرىش سۆزىدىن مۇۋاپىق پايدىلاندىم، كىتابخانلارنىڭ ۋاقىت بولۇپ قېلىشىنى سورايمەن.

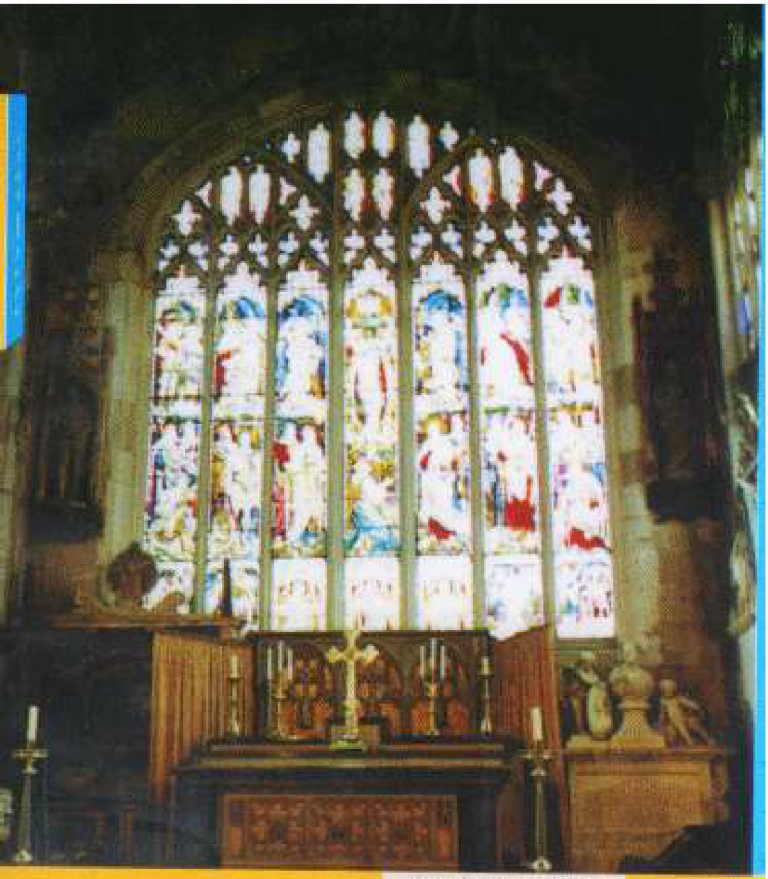
- تەرجىماندىن

مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇھەممەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: خۇدابەردى خېلىل

شېكسپىر سونېتلىرى

تەرجىمە قىلغۇچى: جاسارەت تاش

نەشر قىلغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
ۋە تارقاتقۇچى
(بېيجىڭ شەھىرى خېپىڭلى شىمالىي كوچا 14-قورۇ.
پوچتا نومۇرى: 100013، تېلېفون: 010-64228007)
تىزغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى ئېلېكترونلۇق مەتبەئە مەركىزى
باسقۇچى: شىنجاڭ چارۋچىلىق باسما زاۋۇتى
ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
1999-يىل 9-ئايدا 1-قېتىم نەشر قىلىندى
1999-يىل 9-ئايدا ئۇرۇمچىدە 1-قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 7.20 يۈەن سانى: 0001—3000

ISBN 7-105-03506-4

ISBN 7-105-03506-4/J · 352
定价：7.20元

9 787105 035069 >